

Innst. 177 S

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:21 (2011–2012), Dokument 12:22 (2011–2012) og Dokument 12:25 (2011–2012)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Anders Anundsen, Per-Kristian Foss, Carl I. Hagen, Michael Tetzschner og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Anders Anundsen, Per-Kristian Foss og Michael Tetzschner om språklig fornyelse av Grunnloven (Dokument 12:21 (2011–2012)), grunnlovsforslag fra Anders Anundsen og Per-Kristian Foss om en nynorsk versjon av Grunnloven (Dokument 12:22 (2011–2012)) og grunnlovsforslag fra Marit Nybakk, Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Hallgeir H. Langeland og Per-Olaf Lundteigen om vedtak av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk (Dokument 12:25 (2011–2012))

Til Stortinget

1. Sammendrag

Innledning

I Dokument 12 (2011–2012) er det fremsatt tre forslag om språklig fornyelse av Grunnloven. I denne innstillingen behandles samtlige tre forslag.

Forslag 22 og 25 er fremmet på bakgrunn av forslagene i Dokument 19 (2011–2012) Rapport fra Grunnlovspråkutvalget om utarbeidelse av språklig oppdaterte tekstversjoner av Grunnloven på bokmål og nynorsk.

1.1 Forslag nr. 21 (Dokument 12:21 (2011–2012))

Forslag nr. 21 fra Anders Anundsen, Per-Kristian Foss, Carl I. Hagen, Michael Tetzschner og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Anders Anundsen, Per-Kristian Foss og Michael Tetzschner, gjelder

språklig fornyelse av Grunnloven. Forslagsstillerne viser til at Grunnloven foreligger i et foreldet språk, og at teksten av den grunn kan være vanskelig tilgjengelig for mange mennesker i dag. Dette gjelder ikke bare for de gamle bestemmelser med forankring i 1800-tallet, men også for nye. Ifølge etablert praksis formuleres nemlig nye grunnlovsbestemmelser i samme gammeldagse språkform.

Det står imidlertid ingenting i Grunnloven selv om hvilken språkform nye bestemmelser skal utformes i.

Forslagsstillerne viser til at Grunnlovens ortografi – i motsetning til hva mange tror – ikke har stått uendret siden 1814. De som utformet grunnlovsforslag på 1800-tallet, skrev stort sett slik man på det aktuelle tidspunkt var vant til å skrive i juridisk-administrativ og parlamentarisk prosa. De fulgte altså ikke til punkt og prikke den rettskrivning og den grammatikk som forelå i Grunnloven av 1814 (den i mai eller den i november). Grunnlovsconservatisme hva *innholdet* angår, gjorde seg gjeldende alt i 1820-årene, men konservatismen fikk ikke samme krevende *språklige* uttrykk på 1800-tallet som i det neste århundre.

I 1903 ble det imidlertid gjennomført en oppdatering av *skrivemåten* av en rekke ord i Grunnloven, samtidig som man fjernet noen grammatiske inkonsekvenser som var kommet inn i lovteksten på 1800-tallet. I en del tilfeller hadde 1800-tallets grunnlovsvedtak innført former som var mer moderne enn man fant passende i 1903, og så restituerte man de gamle formene.

Med justeringen i 1903 ble språket i Grunnloven løftet noe nærmere samtidens ortografi, men loven beholdt mange språktrekk som gjennomgående var fremmede for det alminnelige lovspråket fra samme tid, f.eks. flertallsbøyning av verb. Revisjonen i 1903

var nennsom; grammatikken og vokabularet i den overleverte teksten ble beholdt.

Det er således en misforståelse å tro at 1903-tiltaket rommet noen gjennomgripende «up to date»-reform av språket i Grunnloven.

Sammenfatningsvis kan man si at Grunnlovens språk, slik det ble lagt til rette i 1903, og slik det foreligger i vår gjeldende grunnlov, svarer til skriftspråket i beslektede genrer i Norge i siste tredjedel av 1800-tallet. På de fleste punkter er Grunnlovens språk etter justeringen i 1903 i harmoni med den juridisk-administrative og parlamentariske språkpraksis i dette tidsrom. De som gjennomførte revisjonen i 1903, ville at Grunnloven skulle oppebære et konservativt språk; loven skulle fremtre i det hevdede skriftspråk – men med en viss åpning for det nye som hadde funnet inngang i edlere stil.

Språkformen i Stortingets grunnlovsutgave fra 1903 har gjennom hele 1900-tallet vært betraktet som normen for utforming av nye grunnlovsbestemmelser, og forslagsstillerne har nesten alle lagt vinn på å følge den normen. Et grunnlovsforslag som i språklig henseende avviker fra 1903-teksten, har på 1900-tallet gjennomgående vært ansett for å være feilaktig utformet.

En del språklige feil som var kommet inn i loven siden 1903, ble således rettet da Stortinget i 1914 og 1921 lot utgi nye utgaver av Grunnloven.

Forslagsstillerne viser til at Grunnlovens språkform under tidens gang er blitt mer og mer fremmed for stortingsrepresentanter og andre som utformer forslag om nye bestemmelser eller endringer av gamle. Dette har medført at mange forslag, og dermed også grunnlovsvedtak, har inneholdt språklige feil. Dels har moderne rettskrivning og grammatikk vært brukt i tilfeller der dette strider mot 1903-normen, dels forekommer såkalte hyperkorrekte former, dvs. ord og uttrykk som ser gammeldagse ut, men som ikke harmonerer med normen.

Det krav – eller rettere: den sedvane – at grunnlovsforslag skal utformes i henhold til korrekt 1903-norm, har vist seg vanskelig å imøtekomme på en tilfredsstillende måte.

Å gjøre 1903 om igjen

Nå, godt og vel hundre år etterpå, kan det etter forslagsstillerne syn være på tide med en varsom språklig ansiktsløftning *ad modum* 1903. Forslaget tar sitt utgangspunkt i og har sine forutsetninger i den stilistisk og morfologisk skjønnsomme språkrevisjon som ble foretatt for godt og vel hundre år siden.

Følgende språkhistoriske forhold må presiseres: Avstanden mellom skriftspråket i 1814 og den alminnelige juridisk-administrative skrivepraksis nitti år etterpå var betydelig mindre enn avstanden mellom 1903-normen og dagens norske skriftspråk. En lese-

vant person omkring århundredskiftet var fortrolig med den ortografi og grammatikk han møtte i Grunnloven etter justeringen i 1903. Siden da har språkutviklingen skutt fart, og språket i 1903-utgaven fortøner seg for de fleste av dagens nordmenn som fremmedart og vanskelig å fortere.

Den språklige fornyelse i forslaget gjør «1903 om igjen», men hvis fornyelsen skal innebære noen reell lettelse for dagens lesere, kan den ikke utelukkende holde seg til det ortografiske (dvs. rettskrivningen i snever forstand). Også enkelte andre reguleringer må gjøres: *morfologiske* (= som angår ordbøyningen), *syntaktiske* (= som angår setningenes og ledenes oppbygning) og *leksikalske* (= som angår ordforrådet).

I forslaget fremstår grunnlovsteksten fortsatt i en lett konservativ, verdig eller høytidelig språklig form. Men vi tar altså hensyn til vår tids lesere ved å fjerne noen av de aldersmerker fra 1800-tallet som overlevde revisjonen i 1903 og senere er beholdt.

Nasjonalklenodium

Forslagsstillerne viser til at Grunnloven ikke bare er det øverste rettslige grunnlaget for vårt statsstyre, den spiller også en viktig representativ rolle – den er et klenodium av stor nasjonal symbolverdi.

Det er en utbredt oppfatning at en tekst av slik dignitet skal behandles med respekt og pietet, og det er ikke akseptabelt at den skal inneholde inkonsekvenser og språklige feil.

I 2006 vedtok derfor Stortinget enstemmig et grunnlovsforslag (Dokument nr. 12:8 (2003–2004)) som inneholdt språklige rettelser i 15 paragrafer. Etter at dette forslaget ble vedtatt, fremtrer Grunnloven nå som et språklig mer enhetlig dokument enn før.

Men det kan nevnes at så sent som i 2007 vedtok Stortinget et grunnlovsforslag (Dokument nr. 12:1 (2003–2004)) som rommet en språklig feil. Preposisjonen *mot* (§ 30) var i farten skrevet slik og ikke *mod*, som ville være riktig grunnlovsspråk. Den feilaktige skrivemåten forekom i forslaget og var bekjentgjort i trykken, så selv om feilen ble oppdaget før stortingsbehandlingen, var det for sent å rette den.

Dermed vedtok Stortinget – med vitende og vilje – forslaget med den feilaktige ordlyden. Og ettersom språklige rettelser etter rådende oppfatning er å betrakte som grunnlovsendringer, måtte rettelser *mot* til *mod* vedtas i de former som Grunnloven selv krever for grunnlovsforslag.

At de som utarbeider nye grunnlovsbestemmelser, skal beherske korrekt grunnlovsspråk og mestre alle grammatiske og ortografiske detaljer fra 1800-tallet, er en urealistisk fordring. Stortingets presidentskap har trukket konsekvensen av en slik erkjennelse

og i 2008 instituert en ordning med obligatorisk språklig kvalitetssikring av grunnlovsforslag.

Språklige rettelsjer er å betrakte som grunnlovsforandringer

Den rådende oppfatning i dag er som nevnt at enhver språklig rettelse, selv den mest ubetydelige, er å betrakte som endring av Grunnloven og må behandles i samsvar med Grunnloven § 112.

Slik har det ikke alltid vært. Den språklige justeringen i 1903 ble ikke uttrykkelig vedtatt av Stortinget i noen form, og slett ikke i de spesielle formene som gjelder for grunnlovsendringer.

En del språkfeil ble likeledes rettet da Stortinget i 1914 og 1921 lot utgi nye utgaver av Grunnloven. Det ble oppdaget at det siden 1903 var innkommet noen feilaktige verbformer, og i 1914 og 1921 sørget man for at de korrekte formene kom på plass. Som i 1903 skjedde disse justeringene uten formell grunnlovsendring.

Mindre fremmedartet, mer tilgjengelig

Nærværende forslag går som nevnt ut på å gjøre «1903 om igjen» vel 100 år etter. Grunnlovsteksten løftes nærmere opp mot vår tid ved at det foretas en del endringer i tegnssetting, ortografi, bøyninger, vokabular og unntaksvis syntaks. Tekstens særegne høytidelige preg er imidlertid ivaretatt, og mange gloser som ikke hører til det dagligdage ordforråd, er bevart. Eksempler er nevnt nedenfor.

I forslaget er noen ordformer forsiktig modernisert, men formelpreget er bevart.

Som i 1903 er dessuten en del språklige inkonsekvenser fjernet, slik at lovteksten fremstår som mer enhetlig enn før. I den någjeldende Grunnloven er det eksempelvis henvist til kjønnsnøytralt substantiv ved hjelp av tvillingpronomenet *han eller hun*, men iblant står det med omvendt rekkefølge *hun eller han*, eller også bare *han*. Her gjennomfører forslaget *han eller hun* (*Forbryteren kan velge om han eller hun vil motta kongens nåde* (§ 20)). Det kan i denne sammenheng nevnes at *Varamænd* (§ 58) og *Varamand* (§ 65) er avløst av henholdsvis *vararepresentanter* og *vararepresentant*.

Under utarbeidelsen av forslaget er det altså fjernet en del av de aldersmerker som gjør teksten vanskelig tilgjengelig for dagens nordmenn. En vesentlig gevinst ved en slik modernisering er at de som heretter skal fremsette grunnlovsforslag, ikke behøver å mestre et skriftspråk med røtter i 1800-tallet.

Ingen substansielle endringer

Det er en grunnleggende forutsetning for forslaget at lovens meningsinnhold ikke på noe punkt skal forskyves; intensjonen er at revisjonen holder seg

strengt innenfor rammen for en *språklig-formell* justering. Hva Grunnlovens substans angår, er intet lagt til, intet strøket.

Om nødvendig kan Stortinget i forbindelse med et eventuelt vedtak om en gjennomgripende språklig justering fastslå uttrykkelig at foreliggende justering utelukkende er av språklig art, og at ingen realitetsendringer er foretatt. For øvrig vil jo enhver tolkning av lovens paragrafer uansett måtte skje i lys av den juridiske tradisjon.

Retningsgivende for arbeidet med nærværende forslag er altså at den språklige fornyelse ikke skal berøre meningsinnholdet. Hvis en slik risiko anses for å foreligge, avstår vi fra å endre og beholder i stedet ordvalget i den gjeldende Grunnloven.

Man kunne eksempelvis overveie å erstatte *pinlig Forhør* (§ 96) med *tortur under forhør*, ettersom *pinlig* i den her tilsktede betydning er fremmed for dagens språk. Men siden det kan reises tvil om hvorvidt omskrivningen dekker nøyaktig samme realforhold, har vi forsiktigvis valgt å avstå fra å foreslå erstatningsordet *tortur*. I stedet har vi brukt omskrivningen *pinefullt forhør* (*Pinefullt forhør må ikke finne sted*).

Et annet eksempel gjelder § 75b: (Det tilkommer Stortinget) *at aabne Laan paa Rigets Kredit*. Man kunne være fristet til å erstatte frasen *åpne lån* med omskrivningen *oppta* (eventuelt *ta opp*) *lån*, men det blir feil. Stortinget kan ikke selv oppta lån. Men Stortinget bestemmer om hvorvidt staten skal oppta lån, og gir eventuelt fullmakt. Stortinget må ha gitt sitt samtykke til låneopptaket for at en låneavtale skal være gyldig. I § 75b kan det dermed ikke stå *oppta* eller *ta opp lån*. For å unngå enhver usikkerhet om tolkningen, beholder forslaget den gamle formuleringen *åpne lån*.

Et tredje eksempel er *bestandig* i § 101 (*bestandige innskrenkninger*). Uttrykket er bevart i forslaget, selv om ordet i denne adjektivfunksjonen er fremmed eller ukjent i dagens norsk.

I tilfeller der moderne norsk skriftspråk har gangbare uttrykksvarianter, velger forslaget den som mest umiddelbart formidler den rette forståelsen. I den gjeldende grunnlovstekst § 94 forekommer ordstallet *andet* (*andet ordentlige Storthing*), som i forslaget forekommer i formen *annet*. I talespråket og ofte i avisprosaen foretrekkes i regelen *andre*, men *annen* er ennå levende og fullt ut gangbart. Mange fremstående skribenter skjelnar mellom ordenstallet *annen* (jf. *den annen verdenskrig*) og pronomenet *andre* (jf. *det ene med det andre*).

I dagens grunnlov har alle substantiver i henhold til gammel skriveskikk stor forbokstav. I forslaget har de substantiviske fellesnavnene fått liten forbokstav, i samsvar med moderne norsk.

I den någjeldende Grunnloven står *Kongen* med stor forbokstav overalt, enten det er tale om institusjonen *Kongen i statsråd* eller personen. Det har fra tid til annen vært diskutert om hvorvidt *Kongen* i enkelte paragrafer i den någjeldende tekst refererer til *Kongen i statsråd* eller til personen. Nærværende forslag rommer ingen tolkning, men følger simpelthen teksten i den gjeldende grunnlov – bortsett fra at *kongen* i forslaget har liten forbokstav overalt. Likeledes *dronningen*.

Etter at kvinnelig arvefølge til tronen ble innført i 1990, er *Prins* på mange steder i den gjeldende Grunnloven erstattet av *Prinsesse* eller *Prins* (men også i omvendt rekkefølge: *Prins* eller *Prinsesse*). I § 21, som handler om adgang til å bekle sivile embeder, står imidlertid *Prins* alene: *De kongelige Prinsers maa klæde civile Embeder*, slik ordlyden har vært siden 1814. Kanskje kan man anta at det skyldes en forglemmelse når prinsessene ikke er nevnt i paragrafen, men nærværende forslag lar naturligvis ordlyden være urørt og nøyer seg med en ortografisk fornyelse: *De kongelige prinser må ikke bekle sivile embeder*.

Språklig justert er også de såkalte «sovende» paragrafer, som altså fortsatt kan sove – om enn i nyere nattdrakt. Det gjelder eksempelvis § 98 om sportler og § 103 om fristed for dem som går konkurs.

Moderat-konservativ variant av dagens skriftnorm

Ettersom det er utbredt enighet om at Grunnloven skal bevare et verdig preg, velger forslaget en moderat-konservativ variant av moderne skriftspråk, dvs. skrivemåter og bøyninger som var de dominerende i alminnelig sakorientert prosa (inklusive lovtekster og administrativ prosa) på 1900-tallet, og som ennå er det.

Forslaget avstår generelt fra å endre ordformer som både har tradisjonens hevd og ennå er levende i språkbruken.

Vokabularet

Siden det her legges til grunn at Grunnloven skal tre frem i en ærverdig drakt, har forslaget beholdt en rekke mer eller mindre alderdommelige gloser fra den någjeldende teksten. Disse er da ikke betraktet som anstøtsstener for forståelsen, men de kan nok formidle inntrykk av at man står overfor en tekst med røtter i fortiden.

Også et antall andre tradisjonspregede ord, fortrinnsvis formord eller ord med sammenbindende grammatisk funksjon, er bevart i forslaget.

Noen ord som i tidens løp har fått ny betydning, og som – for noens vedkommende – derfor kan være direkte villedende, er skiftet ut med moderne gloser.

Ortografi, tegnsetting

Forslaget legger moderne regler til grunn for ortografi og tegnsetting.

Morfologi

A-former i substantiver (eksempelvis *krona*, *kirka*, *dronninga*, *linja*) og verb (eksempelvis *uforandra*, *beskikka*) forekommer ikke i forslaget, de ville ikke harmonere med den høytidelige eller verdige stil som ellers er gjennomført i Grunnloven. Substantiv- og verbbøyningen holder seg for øvrig helt og holdent innenfor gjeldende offisielle norm, jf. disse substantiviske flertallsformene: *ganger*, *tredjedeler*, *lover*, *dører*, *betjenter*, *statsrådene*, *menneskerettighetene*.

Moderne enhetsformer i verbbøyningen er gjennomført. Forslaget skjelner altså ikke mellom entall og flertall, slik den någjeldende Grunnloven gjør.

Syntaks

Ledd- og setningsbygningen i den gjeldende Grunnloven er gjennomgående bevart i forslaget, jf. note 29.

I enkelte tilfeller har imidlertid en omskrivning til en synonym, mindre alderdommelig syntaktisk konstruksjon vært så nærliggende at den er innført i forslaget, jf. § 39, der det i gjeldende grunnlov står: *Statsraadet* [skal] *strax* *udstede* *Indkaldelse af Stortinget*. I forslaget er dette omformet til: *Statsrådet* [skal] *straks innkalle Stortinget*.

I noen tilfeller er leddfølgen justert slik at den svarer til moderne språkfølelse og skriftspråkspraksis.

Sammenfatning

Forslagsstillerne viser til at forslaget tar opp tråden fra revisjonen i 1903 og inneholder en varsom språklig ansiktsløftning av Grunnlovens tekst – ortografisk, morfologisk og syntaktisk. Man kan si at forslaget «gjør 1903 om igjen».

Hensikten har vært å løfte teksten nærmere opp mot samtidens språkpraksis i beslektede genrer og således gjøre Grunnloven lettere tilgjengelig for dagens lesere. Samtidig har forslagsstillerne ment at teksten bør ha et stilistisk særpreg; dens stil skal være verdig, stringent, fyndig, konsentrert, stram. Den skal legge seg til rette høyere på stilskalaen enn hvilken som helst moderne sakprosa.

Omskrivningen kunne vært mer radikal, talespråksnær eller *up to date* («tidsmessig»). Men Grunnloven er noe mer enn en tekst på et papir, den vitner om det historiske og rettslige grunnlag for nordmenns livsform og bærer således på mange språklige minnelser. En hardhendt modernisering med sterk tilnærming til alminnelig moderne daglig-

språk og bruksprosa ville fjerne slike minnelser og i verste fall gjøre stilen småsnakkende, pludrende – uverdigg for en tekst av denne dignitet.

For eksempel ville et markant innslag av dobbelt bestemmelse gi teksten et hverdagsspråklig preg (f.eks. *den regjerende dronningen eller kongen* (istf. *den regjerende dronning eller konge*); *den evangelisk-lutherske religionen* (istf. *den evangelisk-lutherske religion*). Et overforbruk av etterstilt eienomspronomen ville trekke i samme retning, f.eks. *kongen og rådet hans* (istf. *kongen og hans råd*); *de har brutt de konstitusjonelle pliktene sine* (istf. *de har brutt sine konstitusjonelle plikter*), *riksstyrelsen deres* (istf. *deres riksstyrelse*).

En favorisering av såkalt løs sammensetning av partikkelverb ville trekke i samme retning, eksempelvis *ta opp lån* istf. *oppta lån*; *sette ned et utvalg* istf. *nedsette et utvalg*; *legge ned protest* istf. *nedlegge protest*, osv.

Grunnloven er på grunn av sin alder og verdighet et nasjonaldokument av høyeste rang, den står høyt i nordmenns bevissthet. Tusener på tusener av skolebarn har sett den i glass og ramme på veggen i klasseværelset. Det er således rimelig å bevare noen av de leksikalske trekk som vitner om lovens historiske forankring.

Grunnloven er imidlertid ikke bare et nasjonalt klenodium, den trekker også opp retningslinjer for vår statsskikk — for forholdet mellom statsmaktene og mellom individ og offentlig makt. Det er en rimelig fordring at teksten skal kunne leses av enhver opplyst borger med alminnelig leseerfaring. En nennsom språklig fornyelse er derfor påkrevet.

For øvrig må følgende overordnede hensyn presiseres: Forslagsstillerne har hele tiden hatt for øye at lovens realiteter ikke berøres; den språklige justering skal ikke medføre noen som helst risiko for forskyvning av meningen eller forårsake noen usikkerhet om tolkningen.

Dette har altså vært en forutsetning; mange tvilstilfeller er under arbeidet med teksten avgjort under henvisning til dette hensyn. Hvis det således med en viss rett kunne sies at en omskrivning eller en leksikalsk substitusjon forårsaker tvetydighet, har forslagsstillerne avstått fra å foreslå endring og nøydt seg med eventuelle ortografiske og/eller morfologiske endringer. Som man gjorde i 1903.

For øvrig gjøres det oppmerksom på at den språkform som er valgt i forslaget, befinner seg helt og holdent – bokstavelig talt til punkt og prikke – innenfor de rammer som Språkrådet trekker opp for korrekt språk.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Norges Rikes Grundlov skal på bokmål lyde:

Kongeriket Norges Grunnlov

gitt i riksforsamlingen på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik den lyder etter senere endringer, senest grunnlovsvedtak av 21. mai 2012.

A

Om statsformen

§ 1

Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhendelig rike. Dets regjeringsform er innskrenket og arvelig monarkisk.

§ 2

Verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv. Denne Grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.

B

Om den utøvende makt, kongen og den kongelige familie og om religionen

§ 3

Den utøvende makt er hos kongen eller hos dronningen, hvis hun har ervervet kronen etter bestemmelsene i § 6, § 7 eller § 48 i denne Grunnlov. Når den utøvende makt således er hos dronningen, har hun alle de rettigheter og plikter som ifølge denne Grunnlov og landets lover innehas av kongen.

§ 4

Kongen skal alltid bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.

§ 5

Kongens person er hellig; han kan ikke lastes eller anklages. Ansvarligheten påligger hans råd.

§ 6

Arvefølgen er lineal, således at bare i lovlig ekteskap født barn av konge eller dronning eller av en som selv er arveberettiget, kan arve, og at den nærmere linje går foran den fjernere og den eldre i linjen foran den yngre.

Blant arveberettigede regnes også den ufødte, som straks inntar sitt tilbørlige sted i arvelinjen når han eller hun fødes til verden.

Dog tilkommer arverett ikke noen som ikke er født i rett nedstigende linje fra den sist regjerende konge eller dronning eller fra dennes bror eller søster, eller selv er dennes bror eller søster.

Når en til Norges krone arveberettiget prins eller prinsesse fødes, skal hans eller hennes navn og fødselstid tilkjennevis førstholdende storting og antegnes i dets protokoll.

For dem som er født tidligere enn året 1971, gjelder dog denne Grunnlovs § 6 således som den ble vedtatt den 18. november 1905. For dem som er født tidligere enn året 1990, gjelder likevel at mann går foran kvinne.

§ 7

Er ingen arveberettiget prins eller prinsesse til, kan kongen foreslå sin etterfølger for Stortinget, som har rett til å bestemme valget hvis kongens forslag ikke bifalles.

§ 8

Kongens myndighetsalder fastsettes ved lov.

Så snart kongen har oppnådd den lovbestemte alder, erklærer han seg offentlig å være myndig.

§ 9

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger å ville regjere kongeriket Norge i overensstemmelse med dets konstitusjon og lover, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitende!»

Er intet storting på den tid samlet, nedlegges eden skriftlig i statsrådet og gjentas høytidelig av kongen på første storting.

§ 10

(Opphevet ved beslutn. 14. mars 1908.)

§ 11

Kongen skal bo innen riket, og han må ikke uten Stortingets samtykke oppholde seg utenfor riket lenger enn seks måneder ad gangen, med mindre han for sin person vil ha tapt retten til kronen.

Kongen må ikke motta noen annen krone eller regjering uten Stortingets samtykke, hvortil fordres to tredjedeler av stemmene.

§ 12

Kongen velger selv et råd av stemmeberettigede norske borgere. Dette råd skal bestå av en statsminister og i det minste syv andre medlemmer.

Kongen fordeles forretningene blant statsrådets medlemmer således som han finner det tjenlig. Til å ta sete i statsrådet kan kongen ved overordentlige leiligheter foruten statsrådets sedvanlige medlemmer tilkalle andre norske borgere, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefeller, foreldre og barn eller to søsken må ikke på samme tid ha sete i statsrådet.

§ 13

Under kongens reiser innen riket kan han overdra styret av riket til statsrådet. Dette skal føre regjerin-

gen i kongens navn og på hans vegne. Det skal ubrytelig etterleve så vel bestemmelsene i denne Grunnlov som de særskilte dermed overensstemmende forskrifter, som kongen meddeler i instruksjon.

Forretningene avgjøres ved stemmegivning, hvorved i tilfelle av stemmelikhet statsministeren eller i dennes fravær det første av de tilstedeværende medlemmer av statsrådet har to stemmer.

Om de saker som statsrådet således avgjør, har det å gi innberetning til kongen.

§ 14

Kongen kan besikke statssekretærer til å bistå statsrådets medlemmer under utførelsen av deres forretninger utenfor statsrådet. Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som han eller hun er knyttet til, i den utstrekning vedkommende bestemmer.

§ 15

Enhver som er medlem av statsrådet, har plikt til å innlevere sin avskjedssøknad etter at Stortinget har fattet beslutning om mistillit til vedkommende statsråd alene eller til det samlede statsråd.

Kongen er forpliktet til å innvilge en slik avskjedssøknad.

Når Stortinget har fattet beslutning om mistillit, kan bare de forretninger utføres som er nødvendige for en forsvarlig embetsførsel.

§ 16

Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om Kirkens ordning fastsettes ved Lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

§ 17

Kongen kan gi og oppheve anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig forvaltning og regulering; dog må de ikke stride mot konstitusjonen og de lover som Stortinget har gitt i samsvar med de etterfølgende §§ 76, 77, 78 og 79. De gjelder provisorisk til neste Storting.

§ 18

Kongen lar i alminnelighet innkreve de skatter og avgifter som Stortinget pålegger.

§ 19

Kongen våker over at statens eiendommer og regalier anvendes og bestyres på den av Stortinget bestemte og for samfunnet nyttigste måte.

§ 20

Kongen har rett til i statsrådet å benåde forbrytere etter at dom er falt. Forbryteren kan velge å motta kongens nåde eller underkaste seg den idømte straff.

I de saker som Stortinget anlegger for Riksretten, kan ingen annen benådning finne sted enn fritak for idømt dødsstraff, med mindre Stortinget har gitt samtykke til noe annet.

§ 21

Kongen velger og beskikker, etter å ha hørt sitt statsråd, alle sivile og militære embetsmenn. Disse skal før beskikkelse finner sted, sverge eller, hvis de ved lov er fritatt for edsavleggelse, høytidelig tilsi konstitusjonen og kongen lydighet og troskap; dog kan de embetsmenn som ikke er norske borgere, ved lov fritas for denne plikt. De kongelige prinser må ikke bekle sivile embeter.

§ 22

Statsministeren og statsrådets øvrige medlemmer samt statssekretærene kan uten foregående dom avskjediges av kongen etter at han har hørt statsrådets betenkning derom. Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved statsrådets kontorer eller ved diplomatiet eller konsulatvesenet, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regimenter og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip. Hvorvidt pensjon bør tilstås de således avskjedigede embetsmenn, avgjøres av det neste storting. I mellomtiden nyter de to tredjedeler av sin tidligere gasje.

Andre embetsmenn kan bare suspenderes av kongen og skal da straks tiltales for domstolene. Men de må ikke avsettes uten etter dom og heller ikke forflyttes mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan uten foregående dom avskjediges når de har nådd en aldersgrense fastsatt ved lov. Det kan bestemmes ved lov at visse embetsmenn, som ikke er dommere, kan utnevnes på åremål.

§ 23

Kongen kan tildele ordener til hvem han ønsker, til belønning for utmerkede fortjenester, og dette må offentlig kunngjøres. Men kongen kan ikke meddele annen rang eller tittel enn den som følger med ethvert embete. Ordenen fritar ingen for statsborgernes felles plikter og byrder, ei heller medfører den fortrinnsrett til statens embeter. De embetsmenn som avskjediges i nåde, beholder den tittel og rang de hadde i embetet. Dette gjelder likevel ikke statsrådets medlemmer eller statssekretærene.

Ingen personlige eller blandede arvelige privilegier må tilstås noen for ettertiden.

§ 24

Kongen velger og avskjediger etter eget omdømme sin hoffstat og sine hoffbetjenter.

§ 25

Kongen har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt. Den må ikke forøkes eller forminskes uten Stortingets samtykke. Den må ikke overlates i fremmede makters tjeneste, og ingen fremmede makters krigsfolk, unntatt hjelpetropper imot fiendtlig overfall, må gis adgang til riket uten Stortingets samtykke.

Landvernet og de øvrige tropper som ikke kan henregnes til linjetroppene, må aldri uten Stortingets samtykke brukes utenfor rikets grenser.

§ 26

Kongen har rett til å innkalle tropper, begynne krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og oppheve forbund, sende og motta sendemenn.

Traktater om saker som er av særlig stor viktighet, og i alle tilfeller traktater hvis iverksettelse etter Grunnloven nødvendiggjør en ny lov eller stortingsbeslutning, blir først bindende når Stortinget har gitt sitt samtykke dertil.

§ 27

Alle statsrådets medlemmer skal, når de ikke har lovlig forfall, være nærværende i statsrådet. Ingen beslutning må tas der når ikke over halvdel av antall medlemmer er til stede.

§ 28

Innstillinger om embetsutnevnelser og andre saker av viktighet skal foredras i statsrådet av det medlem til hvis fag de hører, og sakene skal ekspederes av ham eller henne i overensstemmelse med den beslutning som er tatt i statsrådet. Dog kan egentlige militære kommandosaker, i den utstrekning som kongen bestemmer, unntas fra behandling i statsråd.

§ 29

Forbyr lovlig forfall en statsråd å møte og foredra de saker som hører til hans eller hennes fag, skal disse foredras av en annen statsråd som kongen konstituerer.

Hindres så mange ved lovlig forfall fra å møte at ikke mer enn halvdel av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal andre menn eller kvinner i nødvendig antall konstitueres til å ta sete i statsrådet.

§ 30

I statsrådet føres protokoll over alle de saker som der forhandles. De diplomatiske saker som i statsrå-

det besluttet hemmeligholdt, innføres i en egen protokoll. Det samme gjelder de militære kommandosaker som i statsrådet besluttet hemmeligholdt.

Enhver som har sete i statsrådet, er pliktig til med frimodighet å si sin mening, som kongen er forpliktet til å høre. Men det er denne forbeholdt å fatte beslutning etter sitt eget omdømme.

Finner noe medlem av statsrådet at kongens beslutning strider mot statsformen eller rikets lover, er det en plikt å gjøre kraftige motforestillinger samt å tilføye sin mening i protokollen. Den som ikke slik har tilkjennegitt sin protest, anses å ha vært enig med kongen og er ansvarlig for dette, således som siden bestemmes, og kan av Stortinget settes under tiltale for Riksretten.

§ 31

Alle de beslutninger som kongen utferdiger, skal kontrasieres for å være gyldige. I militære kommandosaker kontrasieres beslutningene av den som har foredratt sakene, men ellers av statsministeren eller, hvis han eller hun ikke har vært til stede, av det første av statsrådets tilstedeværende medlemmer.

§ 32

De beslutninger som fattes av regjeringen under kongens fravær, utferdiges i kongens navn og undertegnes av statsrådet.

§ 33

(Opphevet ved beslutn. 12. aug. (24. okt.) 1908.)

§ 34

Kongen gir bestemmelser om titler for dem som er arveberettiget til kronen.

§ 35

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, er han eller hun berettiget til å ta sete i statsrådet, dog uten stemme eller ansvar.

§ 36

En til Norges krone arveberettiget prins eller prinsesse må ikke gifte seg uten kongens tillatelse. Heller ikke må han eller hun motta noen annen krone eller regjering uten kongens og Stortingets samtykke. Til Stortingets samtykke fordres to tredjedeler av stemmene.

Handler han eller hun i strid med dette, taper vedkommende så vel som etterkommerne retten til Norges trone.

§ 37

De kongelige prinser og prinsesser skal for sine personer ikke stå til ansvar for andre enn kongen eller hvem han forordner til dommer over dem.

§ 38

(Opphevet ved beslutn. 18. nov. 1905.)

§ 39

Dør kongen og tronfølgeren ennå er umyndig, skal statsrådet straks innkalle Stortinget.

§ 40

Inntil Stortinget er samlet og har anordnet regjeringen under kongens mindreårighet, forestår statsrådet rikets bestyrelse i overensstemmelse med Grunnloven.

§ 41

Er kongen fraværende fra riket uten å være i felt, eller er han så syk at han ikke kan ivareta regjeringen, skal den som er nærmest arveberettiget til tronen, forestå regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt han eller hun har oppnådd den for kongen fastsatte myndighetsalder. I motsatt fall forestår statsrådet bestyrelsen av riket.

§ 42

(Opphevet ved beslutn. 18. nov. 1905.)

§ 43

Valget av formyndere som skal bestyre regjeringen for den umyndige konge, skal foretas av Stortinget.

§ 44

Den prins eller prinsesse som i de tilfeller som er anført i § 41, forestår regjeringen, skal skriftlig avlegge følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger å ville forestå regjeringen i overensstemmelse med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Holdes ikke storting på den tid, nedlegges eden i statsrådet og tilstilles siden neste storting.

Den prins eller prinsesse som en gang har avlagt eden, gjentar den ikke senere.

§ 45

Så snart formyndernes statsstyrelse opphører, skal de overfor kongen og Stortinget avlegge regnskap for den.

§ 46

Unnlater vedkommende i overensstemmelse med § 39 straks å sammenkalle Stortinget, da påligger det Høyesterett som en ubetinget plikt så snart fire uker er forløpt, å foranstalte denne sammenkalling.

§ 47

Bestyrelsen av den umyndige konges oppdragelse bør, hvis begge foreldrene er døde og ingen av dem har etterlatt noen skriftlig bestemmelse derom, fastsettes av Stortinget.

§ 48

Er kongestammen utdødd og ingen tronfølger utkåret, da skal en ny konge eller dronning velges av Stortinget. I mellomtiden forholdes med den utøvede makt etter § 40.

C

Om borgerrett og den lovgivende makt

§ 49

Folket utøver den lovgivende makt ved Stortinget.

§ 50

Stemmeberettigede ved stortingsvalg er de norske borgere, menn eller kvinner, som senest i det år valgtinget holdes, har fylt 18 år.

I hvilken utstrekning dog norske borgere som på valgdagen er bosatt utenfor riket, men oppfyller foranstående betingelser, er stemmeberettigede, fastsettes ved lov.

Regler om stemmerett for ellers stemmeberettigede personer som på valgdagen åpenbart lider av alvorlig sjelelig svekkelse eller nedsatt bevissthet, kan fastsettes ved lov.

§ 51

Regler om manntallsføringen og om innføringen av de stemmeberettigede i manntallet fastsettes ved lov.

§ 52

(Opphevet ved grlbest. 26. okt. 1954.)

§ 53

Stemmerett tapes

- a) ved domfellelse for straffbare handlinger, i overensstemmelse med hva som bestemmes i lov om dette
- b) ved å gå i fremmed makts tjeneste uten regjeringens samtykke.

§ 54

Valgtingene holdes hvert fjerde år. De skal være tilendebrakt innen september måneds utgang.

§ 55

Valgtingene bestyres på den måte som fastsettes ved lov. Stridigheter om stemmerett avgjøres av valgstyret, hvis kjennelse kan innankes for Stortinget.

§ 56

(Opphevet ved grlbest. 23. mars 1972.)

§ 57

Det antall stortingsrepresentanter som blir å velge, fastsettes til 169.

Riket inndeles i 19 valgdistrikter.

150 av stortingsrepresentantene blir å velge som distriktsrepresentanter og de øvrige 19 som utjevningsrepresentanter.

Ethvert valgdistrikt skal ha 1 utjevningsmandat.

Det antall stortingsrepresentanter som blir å velge fra hvert valgdistrikt, bestemmes på grunnlag av en beregning av forholdet mellom hvert distrikts antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt dets areal, når hver innbygger gir 1 poeng og hver kvadratkilometer gir 1,8 poeng. Beregningen blir å foreta hvert åttende år.

Nærmere bestemmelser om rikets inndeling i valgdistrikter og stortingsmandatenes fordeling på valgdistrikter fastsettes ved lov.

§ 58

Valgtingene avholdes særskilt for hver kommune. På valgtingene stemmes det direkte på stortingsrepresentanter med vararepresentanter for hele valgdistriktet.

§ 59

Valget av distriktsrepresentanter foregår som forholdstallsvalg, og mandatene fordeles mellom partiene etter nedenstående regler.

De sammenlagte stemmetall for hvert parti innenfor de enkelte valgdistrikter blir å dele med 1,4; 3; 5; 7 og således videre inntil stemmetallet er delt så mange ganger som det antall mandater vedkommende parti kan forventes å få. Det parti som etter det foranstående får den største kvotient, tildeles det første mandat, mens det neste mandat tilfaller det parti som har den nest største kvotient, og således videre inntil alle mandater er fordelt.

Listeforbund er ikke tillatt.

Utjevningsmandatene fordeles mellom de i utjevningen deltagende partier på grunnlag av forholdet mellom de sammenlagte stemmetall for de enkelte

partier i hele riket i det øyemed å oppnå størst mulig forholdsmessighet partiene imellom. Ved en tilsvarende anvendelse for hele riket og for de i utjevningen deltagende partier av reglene om fordeling av distriktsmandatene angis hvor mange stortingsmandater hvert parti i alt skal ha. Partiene får seg deretter tildelt så mange utjevningsmandater at de til sammen med de allerede tildelte distriktsmandater utgjør et så stort antall stortingsmandater som vedkommende parti etter den foranstående angivelse skal ha. Har et parti allerede ved fordelingen av distriktsmandatene fått et større antall mandater enn hva det etter foranstående angivelse skal ha, skal det foretas ny fordeling av utjevningsmandatene utelukkende mellom de andre partier, således at det bortses fra det stemmetall og de distriktsmandater som det førstnevnte parti har oppnådd.

Intet parti kan tildeles noe utjevningsmandat med mindre det har fått minst 4 prosent av det samlede stemmetall for hele riket.

Nærmere bestemmelser om fordelingen av partiens utjevningsmandater på valgdistriktene fastsettes ved lov.

§ 60

Hvorvidt og under hvilke former de stemmeberettigede kan avgi sine stemmesedler uten personlig fremmøte på valgtingene, bestemmes ved lov.

§ 61

Ingen kan velges til representant uten å være stemmeberettiget.

§ 62

De tjenestemenn som er ansatt ved statsrådets kontorer, statssekretærene og de politiske rådgivere dog unntatt, kan ikke velges til representanter. Det samme gjelder Høyesteretts medlemmer og de tjenestemenn som er ansatt ved diplomatiet eller konsulatvesenet.

Statsrådets medlemmer kan ikke møte som representanter på Stortinget så lenge de har sete i statsrådet. Heller ikke kan statssekretærene møte som representanter så lenge de bekler sine embeter, og de politiske rådgivere ved statsrådets kontorer kan ikke møte på Stortinget så lenge de innehar sine stillinger.

§ 63

Enhver som velges til representant, er pliktig til å motta valget, med mindre han eller hun

- a) er valgt utenfor det valgdistrikt der vedkommende er stemmeberettiget
- b) har møtt som representant på alle storting etter forrige valg
- d) er medlem av et politisk parti og er valgt på en valgliste som utgår fra et annet parti.

Regler for innen hvilken tid og på hvilken måte den som har rett til å nekte valg, skal gjøre denne rett gjeldende, fastsettes ved lov.

Det skal likeledes bestemmes ved lov innen hvilken tid og på hvilken måte en som velges til representant for to eller flere valgdistrikter, skal avgi erklæring om hvilket valg han eller hun vil motta.

§ 64

De valgte representanter forsynes med fullmakter hvis lovlighet bedømmes av Stortinget.

§ 65

Enhver representant og innkalt vararepresentant får av statskassen godtgjørelse bestemt ved lov for reiseomkostninger til og fra Stortinget og fra Stortinget til sitt hjem og tilbake igjen under ferier av minst 14 dagers varighet.

Dessuten tilkommer det ham eller henne godtgjørelse, bestemt ved lov, for vedkommendes deltagelse i Stortinget.

§ 66

Representantene er på sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der befriet fra personlig heftelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelser. Heller ikke kan de utenfor Stortingets forsamlinger trekkes til ansvar for sine ytrede meninger der. Etter den der vedtatte orden er enhver pliktig til å rette seg.

§ 67

De på forannevnte måte valgte representanter utgjør kongeriket Norges Storting.

§ 68

Stortinget trer sammen i alminnelighet den første hverdag i oktober måned hvert år i rikets hovedstad, med mindre kongen på grunn av overordentlige omstendigheter, for eksempel fiendtlig innfall eller smittsom syke, velger en annen by i riket. En slik bestemmelse må da betimelig bekjentgjøres.

§ 69

Når Stortinget ikke er samlet, kan det sammenkalles av kongen dersom han finner det nødvendig.

§ 70

(Opphevet ved grlbest. 13. juli 1990 nr. 550.)

§ 71

Stortingets medlemmer fungerer i fire sammenhengende år.

§ 72

(Opphevet ved grlbest. 13. juli 1990 nr. 550.)

§ 73

Stortinget utnevner en president, fem visepresidenter og to sekretærer. Storting kan ikke holdes med mindre minst halvdelen av dets medlemmer er til stede. Grunnlovsforslag kan behandles bare dersom minst to tredjedeler av Stortingets medlemmer er til stede.

§ 74

Så snart Stortinget har konstituert seg, åpner kongen eller den han beskikker, dets forhandlinger med en tale der han underretter det om rikets tilstand og de forhold som han især ønsker å lede Stortingets oppmerksomhet mot. Ingen deliberasjon må finne sted i kongens nærvær.

Når Stortingets forhandlinger er åpnet, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget og på linje med dets egne medlemmer, dog uten å avgi stemme, delta i forhandlingene for så vidt disse holdes for åpne dører, men i de saker som forhandles for lukkede dører, bare for så vidt Stortinget måtte tilstede det.

§ 75

Det tilkommer Stortinget

- a) å gi og oppheve lover; å pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder, som dog ikke gjelder ut over 31. desember i det nærmest påfølgende år, med mindre de uttrykkelig fornyes av et nytt storting;
- b) å åpne lån på rikets kreditt;
- c) å føre oppsyn med rikets pengevesen;
- d) å bevilge de pengesummer som er nødvendige for å dekke statens utgifter;
- e) å bestemme hvor mye som årlig skal utbetales kongen til hans hoffstat, og fastlegge den kongelige families apanasje, som imidlertid ikke må bestå i faste eiendommer;
- f) å la seg forelegge statsrådets protokoller og alle offentlige innberetninger og papirer;
- g) å la seg meddele de forbund og traktater som kongen på statens vegne har inngått med fremmede makter;
- h) å kunne fordre enhver til å møte for seg i statssaker, kongen og den kongelige familie unntatt; dog gjelder denne unntagelse ikke for de kongelige prinser og prinsesser for så vidt de måtte bekle embeter;
- i) å revidere midlertidige gasje- og pensjonslister og gjøre de forandringer i dem som Stortinget finner nødvendige;
- k) å utnevne fem revisorer som årlig skal gjennomse

statens regnskaper og bekjentgjøre ekstrakter av dem ved trykken; regnskapene skal tilstilles disse revisorer innen seks måneder etter utgangen av det år som Stortingets bevilgninger er gitt for; samt å treffe bestemmelser angående ordningen av desisjonsmyndigheten overfor statens regnskapsbetjenter;

- l) å utnevne en person som ikke er medlem av Stortinget, til på en måte som er nærmere bestemt i lov, å føre kontroll med den offentlige forvaltning og alle som virker i dens tjeneste, for å søke å sikre at det ikke øves urett mot den enkelte borger;
- m) å naturalisere fremmede.

§ 76

Enhver lov skal først foreslås på Stortinget enten av dets egne medlemmer eller av regjeringen ved en statsråd.

Etter at forslaget der er antatt, skal ny deliberasjon finne sted i Stortinget, som enten godkjenner eller forkaster det. I siste tilfelle skal forslaget, med de av Stortinget tilføyde anmerkninger, på ny tas under overveielse av Stortinget, som enten henlegger forslaget eller antar det med de nevnte anmerkninger.

Mellom hver slik deliberasjon må det gå minst tre dager.

§ 77

Når en lovbeslutning to på hinannen følgende ganger er bifalt av Stortinget, sendes det til kongen med anmodning om hans sanksjon.

§ 78

Godtar kongen lovbeslutningen, forsyner han den med sin underskrift, hvorved den blir lov.

Godtar han den ikke, sender han den tilbake til Stortinget med den erklæring at han for tiden ikke finner det tjenlig å sanksjonere den. I dette tilfelle må beslutningen ikke mer av det da samlede storting forelegges kongen.

§ 79

Er en lovbeslutning blitt uforandret antatt av to storting, sammensatt etter to på hinannen følgende valg og innbyrdes adskilt ved minst to mellomliggende storting, uten at avvikende lovbeslutning i mellomtiden fra den første til den siste antagelse er fattet av noe storting, og den da forelegges kongen med begjæring om at Hans Majestet ikke vil nekte en lovbeslutning sin sanksjon, som Stortinget etter det modneste overlegg anser for gagnlig, så blir den lov selv om kongens sanksjon ikke gis innen Stortinget adskilles.

§ 80

Stortinget forblir samlet så lenge det finner det nødvendig, og innstiller forhandlingene når det har tilendebrakt sine forretninger.

I overensstemmelse med Stortingets forretningsorden kan forhandlingene gjenopptas, men de opphører senest siste hverdag i september måned.

Innen denne tid meddeler kongen sin resolusjon på de lovbeslutninger som ikke allerede er avgjort, ved enten å stadfeste eller å forkaste dem. Alle de som han ikke uttrykkelig antar, anses for av ham å være forkastet.

§ 81

Alle lover (de i § 79 unntatt) utferdiges i kongens navn, under Norges rikets segl og i følgende uttrykk: «Vi N.N. gjør vitterlig: at Oss er blitt forelagt Stortingets beslutning, av dato sålydende: (her følger beslutningen). Ti har Vi antatt og bekreftet, likesom Vi her ved antar og bekrefter samme som lov, under Vår hånd og rikets segl.»

§ 82

Regjeringen skal meddele Stortinget alle de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av de saker den fremlegger. Intet medlem av statsrådet må fremlegge uriktige eller villedende opplysninger for Stortinget eller dets organer.

§ 83

Stortinget kan innhente Høyesteretts betenkning om juridiske emner.

§ 84

Stortinget holdes for åpne dører, og dets forhandlinger kunngjøres ved trykken, unntatt i de tilfeller hvor det motsatte bestemmes ved stemmeflertall.

§ 85

Den som adlyder en befaling hvis hensikt er å forstyrre Stortingets frihet og sikkerhet, gjør seg der ved skyldig i forræderi mot fedrelandet.

D*Om den dømmende makt*

§ 86

Riksretten dømmer i første og siste instans i de saker som Stortinget anlegger mot statsrådets, Høyesteretts eller Stortingets medlemmer for straffbart eller annet rettsstridig forhold når de har brutt sine konstitusjonelle plikter.

De nærmere regler for Stortingets påtale etter denne paragraf fastsettes ved lov. Dog kan det ikke

settes kortere foreldelsesfrist enn 15 år for adgangen til å gjøre ansvar gjeldende ved tiltale for Riksretten.

Dommere i Riksretten er 6 medlemmer valgt av Stortinget og de 5 etter embetsalder eldste, fast utnevnte medlemmer av Høyesterett, deriblant Høyesteretts justitarius. Stortinget velger medlemmene og stedfortrederne for 6 år. Et medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikke velges til medlem av Riksretten. I Riksretten har Høyesteretts justitarius forsetet.

Den som har tatt sete i Riksretten som valgt av Stortinget, trer ikke ut av retten selv om den tid han eller hun er valgt for, utløper før Riksrettens behandling av saken er tilendebrakt. Heller ikke en høyesterettsdommer som er medlem av Riksretten, trer ut av retten selv om han eller hun fratrer som medlem av Høyesterett.

§ 87

De nærmere forskrifter om sammensetningen av Riksretten og saksbehandlingen fastsettes ved lov.

§ 88

Høyesterett dømmer i siste instans. Dog kan innskrenkninger i adgangen til å få Høyesteretts avgjørelse bestemmes ved lov.

Høyesterett skal bestå av en justitarius og minst fire andre medlemmer.

§ 89

(Opphevet ved grlbest. 17. des. 1920; jf. grlbest. 7. juli 1913.)

§ 90

Høyesteretts dommer kan i intet tilfelle påankes.

§ 91

Ingen kan beskikkes til medlem av Høyesterett før han eller hun er 30 år gammel.

E*Alminnelige bestemmelser*

§ 92

Til embeter i staten må utnevnes bare de norske borgere, menn eller kvinner, som taler landets språk, samt

- enten er født i riket av foreldre som på det tidspunkt var norske statsborgere
- eller er født i utlandet av norske foreldre som på den tid ikke var statsborgere i noe annet land
- eller heretter oppholder seg i riket i ti år
- eller blir naturalisert av Stortinget

Dog kan andre beskikkes til lærere ved Universitetet og de lærde skoler, til leger og til konsuler på fremmede steder.

§ 93

For å sikre den internasjonale fred og sikkerhet eller fremme internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels flertall samtykke i at en internasjonal sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter seg til, på et saklig begrenset område skal ha rett til å utøve beføyelser som etter denne Grunnlov ellers tilligger statens myndigheter, dog ikke beføyelse til å forandre denne Grunnlov. Når Stortinget skal gi sitt samtykke, bør, som ved behandling av grunnlovsforslag, minst to tredjedeler av dets medlemmer være til stede.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke ved deltagelse i en internasjonal sammenslutning hvis beslutninger bare har rent folkerettslig virkning for Norge.

§ 94

En ny alminnelig sivillovbok og straffelovbok skal besørgeres utgitt på første eller, om dette ikke er mulig, på annet ordentlige storting. Inntil da blir statens någjeldende lover i kraft, for så vidt de ikke strider mot denne Grunnlov eller de provisoriske anordninger som i mellomtiden måtte bli gitt.

De nåværende permanente skatter vedblir likeledes til neste storting.

§ 95

Ingen dispensasjoner, protektorier, moratorier eller oppreisninger må bevilges etter at den nye alminnelige lov er satt i kraft.

§ 96

Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom. Pinefullt forhør må ikke finne sted.

§ 97

Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.

§ 98

Med sportler som betales til rettens betjenter, bør ingen avgifter til statskassen være forbundet.

§ 99

Ingen må fengsles uten i lovbestemte tilfeller og på den måte som loven foreskriver. For uberettiget arrest eller ulovlig opphold står vedkommende den fengslede til ansvar.

Regjeringen er ikke berettiget til å bruke militær makt mot statens borgere, uten etter de i lovgivningen bestemte former, med mindre noen forsamling måtte forstyrre den offentlige ro og den ikke øyeblikkelig adskilles etter at de artikler i landsloven som angår opprør, tre ganger er opplest for den av den sivile øvrighet.

§ 100

Ytringsfrihet bør finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

§ 101

Nye og bestandige innskrenkninger i næringsfriheten må ikke tilstedes noen for fremtiden.

§ 102

Husundersøkelser må ikke finne sted unntatt i kriminelle tilfeller.

§ 103

Fristed innrømmes ikke dem som heretter går konkurs.

§ 104

Jord og boslodd kan ikke i noe tilfelle forbrytes.

§ 105

Fordrer statens tarv at noen må avgi sin rørlige eller urørlige eiendom til offentlig bruk, så bør han eller hun ha full erstatning av statskassen.

§ 106

Så vel kjøpesummer som inntekter av det gods som er benefisert geistligheten, skal bare anvendes til geistlighetens beste og til opplysningens fremme. Milde stiftelsers eiendommer skal bare anvendes til gagn for disse.

§ 107

Odels- og åsetesretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser for hvordan den skal bestå til støtte for staten og til gagn for landallmuen, fastsettes av det første eller annet følgende storting.

§ 108

Ingen grevskaper, baronier, stamhus og fideikommissar må for ettertiden opprettes.

§ 109

Enhver statens borger er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om sitt fedreland, uten hensyn til fødsel eller formue.

Anvendelsen av denne grunnsetning og de begrensninger den bør ha, bestemmes ved lov.

§ 110

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan skaffe seg utkomme ved sitt arbeid.

Nærmere bestemmelser om ansattes medbestemmelsesrett på sin arbeidsplass fastsettes ved lov.

§ 110 a

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 110 b

Enhver har rett til et miljø som sikrer sunnhet, og til en natur hvis produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken.

For å ivareta denne rett i henhold til foregående ledd er borgerne berettiget til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen.

Statens myndigheter gir nærmere bestemmelser for å gjennomføre disse grunnsetninger.

§ 110 c

Det påligger statens myndigheter å respektere og sikre menneskerettighetene.

Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av traktater herom fastsettes ved lov.

§ 111

Det norske flaggs form og farger bestemmes ved lov.

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne kongeriket Norges Grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei. Dog må en slik forandring aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget bør være enige i en slik forandring.

En således vedtatt grunnlovsbestemmelse underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring ved trykken som gjeldende bestemmelse i kongeriket Norges Grunnlov.»

1.2 Forslag nr. 25 (Dokument 12:25 (2011–2012))

I forslag nr. 25 fra Marit Nybakk, Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Hallgeir H. Langeland og Per Olaf Lundteigen fremmes forslag til nye tekstversjoner av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk.

Forslagsstillerne viser til at grunnlovsforslag nr. 16 (2007–2008) fra Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje om språklig fornyelse av Grunnloven, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, ble behandlet av kontroll- og konstitusjonskomiteen våren 2012. I Innst. 276 S (2011–2012) uttalte en samlet komité:

«Komiteen deler forslagsstillerens syn på at Grunnlovens gammelmodige dansk-norske språkdrakt fra 1903 er vanskelig å lese i dag. Grunnloven bør moderniseres rent språklig for å bli et enda mer levende dokument i det norske folkestyret.»

Flertallet i komiteen gikk likevel imot å vedta Grunnlovsforslag nr. 16 (2007–2008) slik det forelå. Forslaget ble heller ikke vedtatt av Stortinget, men i forbindelse med behandlingen av forslaget ble det fattet følgende vedtak:

«Stortinget ber Presidentskapet bidra til å få utarbeidet oppdaterte språklige versjoner av Grunnloven på bokmål og nynorsk. I dette arbeidet skal det legges til grunn at de to versjonene skal være likestilte og at den språklige moderniseringen ikke skal endre realiteten i den gamle (någjeldende) Grunnloven. De nye versjonene må foreligge slik at de kan fremmes som grunnlovsforslag innen 28. september 2012. Stortinget bør tilstrebe å få vedtatt de to nye utgavene i jubileumsåret 2014.»

Som følge av dette oppnevnte Stortingets presidentskap 31. mai 2012 et utvalg for utarbeidelse av nye tekstversjoner av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk (Grunnlovsspråkutvalget), ledet av professor og dekan ved juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo, Hans Petter Graver. Utvalget besto for øvrig av rådgiver Øystein Baardsgaard og rådgiver Bård Eskeland fra Språkrådet, førsteamanuensis Eirik Holmøyvik, Juridisk fakultet, Universitetet i Bergen og spesialrådgiver Kyrre Grimstad, Stortingets administrasjon.

Utvalget ble gitt følgende mandat:

«Utvalget skal utarbeide nye, språklig oppdaterte versjoner av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk. Det skal tas sikte på å utforme grunnlovsbestemmelsene i et mest mulig forståelig språk etter gjeldende rettskrivningsnormer for bokmål og nynorsk. Det skal legges til grunn for arbeidet at de to målversjonene av Grunnloven skal være likestilte og ha samme rettslige status. Et overordnet hensyn skal være at de språklige endringene i minst mulig grad skal berøre meningsinnholdet i de enkelte bestemmelsene, og at de to språkversjonene i minst mulig grad skal kunne tolkes ulikt. Samtidig skal det være et siktemål å endre grunnlovsbestemmelsene så lite som mulig i forhold til den någjeldende teksten. Dersom det ikke lar seg gjøre å omskrive en grunnlovsbestemmelse i et tidsmessig språk uten at det kan ha konsekvenser for meningsinnholdet, eller bestemmelsen må omformuleres for at den skal gi korrekt uttrykk for meningsinnholdet, kan utvalget utarbeide alternative versjoner av bestemmelsen, eventuelt bare for én av målversjonene. I slike tilfeller bør fortrinnsvis minst én versjon ligge tettest mulig opptil den språklige utformingen av originalteksten, og minst én versjon gi mest mulig dekkende uttrykk for meningsinnholdet i den originale teksten. De språklige og juridiske vurderingene utvalget gjør i slike og andre tilfeller, bør begrunnes i den medfølgende rapporten til presidentskapet. Utvalget skal også omsette, til begge målformer, grunnlovsforslag som allerede er fremsatt eller fremsettes før avbrytelsen av Stortingets forhandlinger i juni i år, eller språklig kvalitetssikre slike grunnlovsforslag fremsatt i en moderne språkform. I tillegg skal utvalget omsette grunnlovsforslagene utarbeidet av Menneskerettighetsutvalget i Dokument 16 (2011–2012) til nynorsk, og språklig kvalitetssikre Menneskerettighetsutvalgets forslag utformet på tidsmessig bokmål. Utvalgets rapport til Stortingets presidentskap med fullstendige utkast til nye, språklig oppdaterte versjoner av Grunnloven, og omsetting og kvalitetssikring av grunnlovsforslag som nevnt, skal avgis til Stortingets presidentskap senest mandag 17. september 2012.»

Grunnlovsspråkutvalget avga 17. september 2012 rapport til Stortingets presidentskap (Dokument 19 (2011–2012)). Rapporten inneholder moderniserte versjoner av de enkelte paragrafene i Grunnloven, på både bokmål og nynorsk. I tråd med utvalgets

mandat har utvalget lagt vekt på at de nye grunnlovstekstene skulle formuleres «i et mest mulig forståelig språk etter gjeldende rettskrivningsnormer», samtidig som dette «i minst mulig grad skal berøre meningsinnholdet i de enkelte bestemmelsene». Der det har vist seg vanskelig å forene disse to retningslinjene, har utvalget foreslått alternative formuleringer av enkelte bestemmelser. I rapporten er det grundig redegjort for utvalgets vurderinger og anbefalinger vedrørende hver enkelt grunnlovsparagraf.

I rapporten har utvalget også utformet ett samlet forslag til oppdaterte tekstversjoner av Grunnloven, med én bokmålstekst og én nynorsktekst. Til slutt i forslaget er det tatt inn en rekke alternative forslag til formulering av enkelte bestemmelser (paragrafer, ledd eller punktumer). Utvalget uttaler om dette oppsettet (rapporten s. 7):

«Utvalget har tenkt seg at det ved behandlingen av forslaget i neste periode først voteres over det helhetlige primærforslaget. Hvis de to nye grunnlovstekstene blir vedtatt, kan det så voteres over alternativene. Hvis et alternativ til en bestemmelse blir vedtatt, vil det erstatte den tilsvarende bestemmelsen i den teksten som ble vedtatt like før. Utvalgets forslag er satt opp etter denne tankegangen.»

Forslagsstillerne er enige i at Grunnloven bør moderniseres språklig for at det skal bli et enda mer levende dokument i det norske folkestyret. Og dersom grunnlovsteksten skal moderniseres, må dette gjøres på begge de to offisielle målformene i Norge, bokmål og nynorsk. Det ville i dag være urimelig om en modernisert grunnlov bare skulle foreligge på én av de offisielle målformene i Norge.

Forslagsstillerne slutter seg for øvrig til Grunnlovsspråkutvalgets vurderinger, og viser til Dokument 19 (2011–2012). Forslagsstillerne viser også til Stortingets forutsetning om at det bør tilstrebes å få vedtatt de to nye tekstversjonene av Grunnloven i jubileumsåret 2014.

Etter forslagsstillerne mening kan det være hensiktsmessig om det presiseres i begge de to nye grunnlovstekstene at Grunnloven er vedtatt på både bokmål og nynorsk og at de to tekstversjonene er likestilte. Forslagsstillerne har derfor tilføyd et forslag om at dette tas inn som ny § 113, jf. alternativ 34 i grunnlovsforslaget.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Norges Riges Grundlov skal på bokmål lyde:

Kongeriket Norges grunnlov, gitt i riksforsamlingen på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik den lyder etter senere endringer, senest grunnlovsvedtak av 21. mai 2012.

Kongeriket Norges grunnlov

A

Om statsformen

§ 1

Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengelig rike. Regjeringsformen er innskrenket og arvelig monarkisk.

§ 2

Verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv. Denne grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.

B

Om den utøvende makt, om kongen og den kongelige familie og om religionen

§ 3

Den utøvende makt er hos kongen, eller hos dronningen hvis hun har ervervet kronen etter reglene i § 6, § 7 eller § 48 i denne grunnlov. Når den utøvende makt således er hos dronningen, har hun alle de rettigheter og plikter som etter denne grunnlov og landets lover innehas av kongen.

§ 4

Kongen skal alltid bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.

§ 5

Kongens person er hellig; han kan ikke lastes eller anklages. Ansvaret ligger på hans råd.

§ 6

Arvefølgen er lineal. Bare barn av dronning eller konge, eller av en som selv har arverett, kan arve, og barnet må være født i lovlig ekteskap. Den nærmere linje går foran den fjernere og den eldre i linjen foran den yngre.

Også den ufødte har arverett, og barnet inntar sin plass i arvefølgen så snart det kommer til verden.

Arverett har likevel bare de som er født i rett nedstigende linje fra foreldrene til den sist regjerende dronning eller konge.

Når en prinsesse eller prins med arverett til Norges krone blir født, skal hennes eller hans navn og fødselstidspunkt gjøres kjent for Stortinget og føres inn i dets protokoll.

For dem som er født før 1971, gjelder likevel § 6 slik den ble vedtatt den 18. november 1905. For dem som er født før 1990, gjelder likevel at mann går foran kvinne.

§ 7

Finnes det ingen prinsesse eller prins med arverett, kan kongen foreslå sin etterfølger for Stortinget, som kan bestemme valget hvis kongens forslag ikke får tilslutning.

§ 8

Kongens myndighetsalder fastsettes ved lov.

Så snart kongen har oppnådd den lovbestemte alder, erklærer han offentlig at han er myndig.

§ 9

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger at jeg vil regjere Kongeriket Norge i overensstemmelse med dets konstitusjon og lover, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Er det ikke samlet noe storting på den tiden, nedlegges eden skriftlig i statsrådet og gjentas høytidelig av kongen på første storting.

§ 10

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 14. mars 1908.)

§ 11

Kongen skal bo i riket og kan ikke uten Stortingets samtykke oppholde seg utenfor riket lenger enn seks måneder om gangen uten at han personlig taper retten til kronen.

Kongen må ikke motta noen annen krone eller regjering uten Stortingets samtykke, og til det kreves to tredjedeler av stemmene.

§ 12

Kongen velger selv et råd av stemmeberettigede norske borgere. Dette råd skal bestå av en statsminister og minst syv andre medlemmer.

Kongen fordeler gjøremålene blant statsrådets medlemmer slik han finner det tjenlig. Til å ta sete i statsrådet ved siden av de faste medlemmer kan kongen i særlige tilfeller tilkalle andre norske borgere, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefeller, foreldre og barn eller to søsken må ikke på samme tid ha sete i statsrådet.

§ 13

Under kongens reiser i riket kan han overlate styringen av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringen i kongens navn og på hans vegne. Det skal ubrytelig etterleve så vel bestemmelsene i denne grunnlov som de særskilte instruksjoner som kongen gir i overensstemmelse med dem.

Sakene avgjøres ved stemmegivning. Ved stemmelikhet har statsministeren eller, i dennes fravær, den første av de tilstedeværende statsråder to stemmer.

Statsrådet skal gi innberetning til kongen om de saker som avgjøres på denne måte.

§ 14

Kongen kan utnevne statssekretærer til å bistå statsrådets medlemmer i utførelsen av deres gjøremål utenfor statsrådet. Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som hun eller han er knyttet til, i den utstrekning dette medlem bestemmer.

§ 15

Ethvert medlem av statsrådet har plikt til å levere avskjedssøknad etter at Stortinget har fattet vedtak om mistillit til vedkommende statsråd alene eller til hele statsrådet.

Kongen skal innvilge en slik avskjedssøknad.

Når Stortinget har fattet vedtak om mistillit, kan statsrådet bare utføre de gjøremål som er nødvendige for en forsvarlig embetsførsel.

§ 16

Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om dens ordning fastsettes ved lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

§ 17

Kongen kan gi og oppheve provisoriske lover som angår handel, toll, næringsveier og offentlig forvaltning og regulering. De må ikke stride mot konstitusjonen eller de lover Stortinget har gitt. De gjelder til neste storting.

§ 18

Kongen lar i alminnelighet innkreve de skatter og avgifter som Stortinget pålegger.

§ 19

Kongen påser at statens eiendommer og regaler anvendes og bestyres slik Stortinget har bestemt, og på den måte som er nyttigst for samfunnet.

§ 20

Kongen har i statsrådet rett til å benåde forbrytere etter at dom er falt. Forbryteren kan velge å motta kongens nåde eller underkaste seg den idømte straff.

I de saker som Stortinget anlegger for Riksretten, kan ingen annen benådning gis enn fritagelse for idømt dødsstraff, med mindre Stortinget har gitt samtykke til noe annet.

§ 21

Kongen velger og utnevner alle sivile og militære embetsmenn etter å ha hørt statsrådet. Før innsettelsen skal de sverge eller, hvis de ved lov er fritatt for edsavleggelse, høytidelig love lydighet og troskap til konstitusjonen og kongen. De embetsmenn som ikke er norske borgere, kan ved lov fritas for denne plikt. De kongelige prinsesser og prinser kan ikke ha sivile embeter.

§ 22

Statsministeren, statsrådets øvrige medlemmer og statssekretærene kan uten dom avskjediges av kongen etter at han har hørt statsrådets mening om det. Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved statsrådets kontorer eller i utenriksstjenesten, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regimenter og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip. Hvorvidt de embetsmenn som avskjediges på denne måte, skal få pensjon, avgjøres av det neste storting. I mellomtiden får de to tredjedeler av sin tidligere lønn.

Andre embetsmenn kan bare suspenderes av kongen og skal da straks stevnes for domstolene. De kan ikke avsettes uten etter dom eller forflyttes mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan avskjediges uten dom når de har nådd en aldersgrense fastsatt ved lov. Det kan bestemmes ved lov at visse embetsmenn, men ikke dommere, kan utnevnes på åremål.

§ 23

Kongen kan dele ut ordener til hvem han vil, til belønning for utmerkede fortjenester, som må kunnngjøres offentlig. Kongen kan ikke tildele annen rang eller tittel enn den et embete medfører. Ordenen fritar ingen for statsborgernes felles plikter og byrder, og gir heller ikke fortrinnsrett til statlige embeter. Embetsmenn som avskjediges i nåde, beholder den tittel og rang de hadde i embetet. Dette gjelder ikke statsrådets medlemmer eller statssekretærene.

Ingen må heretter få arvelige særrettigheter, personlige eller blandede.

§ 24

Kongen velger og avskjediger etter eget skjønn sin hoffstat og sine hoffbetjenter.

§ 25

Kongen har høyeste befaling over rikets forsvarsmakt. Denne makt må ikke forøkes eller formin-

skes uten Stortingets samtykke. Den må ikke overlates i fremmede makters tjeneste, og ingen fremmede makters krigsfolk, unntatt tropper til hjelp mot fiendtlig overfall, må trekkes inn i riket uten Stortingets samtykke.

Landvernet og de øvrige tropper som ikke kan regnes som linjetropper, må aldri brukes utenfor rikets grenser uten Stortingets samtykke.

§ 26

Kongen har rett til å sammenkalle tropper, begynne krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og oppheve folkerettslige avtaler og sende og motta sendemenn.

Traktater om særlig viktige saker blir først bindende når Stortinget har gitt samtykke til det. Det samme gjelder alle traktater som etter konstitusjonen ikke kan iverksettes uten en ny lov eller et nytt stortingsvedtak.

§ 27

Alle statsrådets medlemmer skal møte i statsrådet når de ikke har lovlig forfall. Ingen beslutning må tas i statsrådet når ikke over halvparten av medlemmene er til stede.

§ 28

Tilrådingen om embetsutnevnelser og andre viktige saker skal foredras i statsrådet av det medlem hvis fagområde de tilhører. Hun eller han skal ekspedere sakene i overensstemmelse med statsrådets beslutning. Egentlige militære kommandosaker kan likevel unntas fra behandling i statsråd i den utstrekning kongen bestemmer.

§ 29

Hindrer lovlig forfall en statsråd fra å møte og foredra de saker som tilhører hennes eller hans fagområde, skal disse saker foredras av en annen statsråd, som kongen konstituerer til det.

Hindrer lovlig forfall så mange fra å møte at ikke flere enn halvparten av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal så mange andre personer som nødvendig konstitueres til å ta sete i statsrådet.

§ 30

I statsrådet føres det protokoll over alle de saker som behandles der. De diplomatiske saker som statsrådet beslutter å hemmeligholde, føres inn i en egen protokoll. Det samme gjelder de militære kommandosaker som statsrådet beslutter å hemmeligholde.

Enhver som har sete i statsrådet, har plikt til å si sin mening med frimodighet. Kongen har plikt til å høre den, men kan fatte beslutning etter eget omdømme.

Mener noe medlem av statsrådet at kongens beslutning strider mot statsformen eller landets lover, har hun eller han plikt til å gjøre kraftige motforestillinger og tilføye sin mening i protokollen. Den som ikke har protestert på denne måte, anses for å ha vært enig med kongen og er ansvarlig for det, slik som det siden blir bestemt, og kan av Stortinget settes under tiltale for Riksretten.

§ 31

Alle beslutninger kongen utferdiger, må kontraheres for å bli gyldige. I militære kommandosaker kontraheres beslutningene av den som har foredratt sakene, men ellers av statsministeren eller, om statsministeren ikke har vært til stede, av det første av statsrådets tilstedeværende medlemmer.

§ 32

De beslutninger regjeringen tar når kongen ikke er til stede, utferdiges i kongens navn og undertegnes av statsrådet.

§ 33

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 12. august / 24. oktober 1908.)

§ 34

Kongen gir bestemmelser om titler for dem som har arverett til kronen.

§ 35

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, har hun eller han rett til å ta sete i statsrådet, men uten stemme eller ansvar.

§ 36

En prinsesse eller prins med arverett til Norges krone må ikke gifte seg uten kongens tillatelse. Hun eller han må heller ikke motta noen annen krone eller regjering uten kongens og Stortingets samtykke. Stortingets samtykke krever to tredjedeler av stemmene.

Handler hun eller han i strid med dette, taper vedkommende retten til Norges trone for seg selv så vel som for sine etterkommere.

§ 37

De kongelige prinsesser og prinser skal for sine personer ikke svare for andre enn kongen eller den han setter til dommer over dem.

§ 38

(Opphevet ved beslutning 18. november 1905.)

§ 39

Hvis kongen dør og tronfølgeren ennå er umyndig, skal statsrådet straks innkalle Stortinget.

§ 40

Inntil Stortinget er samlet og har innrettet regjeringen for den tid kongen er mindreårig, skal statsrådet stå for styringen av riket, i overensstemmelse med Grunnloven.

§ 41

Er kongen fraværende fra riket uten å være i felt, eller er han så syk at han ikke kan ivareta regjeringen, skal den nærmeste arving til tronen stå for regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt hun eller han har nådd kongens myndighetsalder. I motsatt fall er det statsrådet som står for styringen av riket.

§ 42

(Opphevet ved beslutning 18. november 1905.)

§ 43

Stortinget skal velge formyndere til å stå for regjeringen for den umyndige kongen.

§ 44

Den prinsesse eller prins som står for regjeringen i de tilfeller som er nevnt i § 41, skal skriftlig avlegge følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger at jeg vil stå for regjeringen i overensstemmelse med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Holdes det ikke storting på denne tid, nedlegges eden i statsrådet og oversendes siden neste storting.

Den prinsesse eller prins som har avlagt eden, gjentar den ikke senere.

§ 45

De som midlertidig har stått for statsstyringen etter §§ 40, 41, 43 eller 48, skal så snart den er over, avlegge regnskap for den til kongen og Stortinget.

§ 46

Hvis ikke statsrådet straks sammenkaller Stortinget i overensstemmelse med § 39, har Høyesterett så snart det er gått fire uker, en ubetinget plikt til å sørge for denne sammenkallelse.

§ 47

Stortinget fastsetter hvordan den umyndige konges oppdragelse skal bestyres hvis begge foreldrene er døde og ingen av dem har etterlatt noen skriftlig bestemmelse om det.

§ 48

Er kongestammen utdødd og ingen tronfølger utkåret, skal en ny dronning eller konge velges av Stortinget. I mellomtiden gjelder § 40 for den utøvende makt.

C

Om borgerretten og den lovgivende makt

§ 49

Folket utøver den lovgivende makt ved Stortinget.

§ 50

Stemmerett ved stortingsvalg har de norske borgere som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det år valget holdes.

I hvilken utstrekning norske borgere som på valgdagen er bosatt utenfor riket, men oppfylder betingelsene foran, skal ha stemmerett, fastsettes ved lov.

Regler om stemmerett for ellers stemmeberettigede personer som på valgdagen åpenbart lider av alvorlig psykisk svekkelse eller nedsatt bevissthet, kan fastsettes ved lov.

§ 51

Regler om manntallsføring og om innføring av de stemmeberettigede i manntallet fastsettes ved lov.

§ 52

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 26. oktober 1954.)

§ 53

Stemmeretten tapes

- a) ved domfellelse for straffbare handlinger i overensstemmelse med det som bestemmes om dette i lov,
- b) ved å gå i fremmed makts tjeneste uten regjeringens samtykke.

§ 54

Valgtingene holdes hvert fjerde år. De skal være avsluttet innen utgangen av september måned.

§ 55

Valgtingene bestyres på den måte som fastsettes ved lov. Valgstyret avgjør tvister om stemmerett. Avgjørelsen kan klages inn for Stortinget.

§ 56

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 23. mars 1972.)

§ 57

Det skal velges 169 stortingsrepresentanter.

Riket inndeles i 19 valgdistrikter.

150 av stortingsrepresentantene skal velges som distriktsrepresentanter og 19 som utjevningsrepresentanter.

Hvert valgdistrikt skal ha 1 utjevningsmandat.

Det antall stortingsrepresentanter som skal velges fra hvert valgdistrikt, beregnes på grunnlag av forholdet mellom distriktets antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt areal. I denne beregning gir hver innbygger 1 poeng og hver kvadratkilometer 1,8 poeng. Beregningen skal foretas hvert åttende år.

Nærmere bestemmelser om rikets inndeling i valgdistrikter og stortingsmandatenes fordeling på valgdistriktene fastsettes ved lov.

§ 58

Valgtingene holdes særskilt for hver kommune. På valgtingene stemmes det direkte på stortingsrepresentanter med vararepresentanter for hele valgdistriktet.

§ 59

Valget av distriktsrepresentanter foregår som forholdstallsvalg, og mandatene fordeles mellom partiene etter reglene nedenfor.

Stemmetallet for hvert parti i de enkelte valgdistrikter skal deles med 1,4; 3; 5; 7 og så videre. Det første mandat tilfaller det parti som får den største kvotient, det neste mandat tilfaller det parti som får den nest største kvotient, og så videre inntil alle mandater er fordelt.

Listeforbund er ikke tillatt.

Med sikte på å oppnå størst mulig overensstemmelse mellom stemmetall og representasjon fordeles utjevningsmandatene mellom de partier som er med i utjevningen, på grunnlag av forholdet mellom deres stemmetall i hele riket. Hvor mange stortingsmandater hvert parti i alt skal ha, finnes ved å anvende reglene om fordeling av distriktsmandater tilsvarende for hele riket for de partier som deltar i utjevningen. Deretter får hvert parti tildelt så mange utjevningsmandater at de til sammen med de allerede tildelte distriktsmandater utgjør et så stort antall stortingsmandater som partiet i alt skal ha. Har et parti allerede ved fordelingen av distriktsmandatene fått et større antall mandater enn det skulle hatt etter angivelsen ovenfor, skal utjevningsmandatene fordeles bare mellom de andre partier, således at det ses bort fra det stemmetall og de distriktsmandater som det førstnevnte parti har oppnådd.

Intet parti kan tildeles utjevningsmandat med mindre det har fått minst 4 prosent av det samlede stemmetall for hele riket.

Nærmere bestemmelser om hvordan partienes utjevningsmandater skal fordeles på valgdistriktene, fastsettes ved lov.

§ 60

Hvorvidt og hvordan de stemmeberettigede kan avgi sine stemmer uten å møte personlig på valgtingene, bestemmes ved lov.

§ 61

Ingen kan velges til representant uten å ha stemmerett.

§ 62

De tjenestemenn som er ansatt ved statsrådets kontorer, bortsett fra statssekretærer og de politiske rådgivere, kan ikke velges til representanter. Det samme gjelder Høyesteretts medlemmer og tjenestemenn som er ansatt i utenriksstjenesten.

Statsrådets medlemmer kan ikke møte på Stortinget som representanter så lenge de har sete i statsrådet. Heller ikke statssekretærene kan møte som representanter så lenge de er i embetet, og de politiske rådgivere ved statsrådets kontorer kan ikke møte på Stortinget så lenge de innehar sine stillinger.

§ 63

Den som velges til representant, har plikt til å motta valget, med mindre vedkommende

- a) er valgt utenfor det valgdistrikt der hun eller han har stemmerett,
- b) har møtt som representant på alle storting etter forrige valg,
- d) er medlem av et politisk parti og valgt på en valgliste som ikke utgår fra dette parti.

Frist og fremgangsmåte for å gjøre retten til å nekte valg gjeldende fastsettes ved lov.

Det skal likeledes bestemmes ved lov når og hvordan en som er valgt til representant for to eller flere valgdistrikter, skal avgi erklæring om hvilket valg hun eller han vil motta.

§ 64

De valgte representanter blir tildelt fullmakter. Stortinget avgjør om fullmaktene er lovlige.

§ 65

Alle representanter og innkalte vararepresentanter mottar av statskassen lovbestemt godtgjørelse for omkostninger til reiser til og fra Stortinget og fra

Stortinget til sitt hjem og tilbake igjen under ferier på minst 14 dager.

Dessuten mottar de lovbestemt godtgjørelse for deltagelse i Stortinget.

§ 66

På sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der er representantene fritatt fra pågripelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelser. For meninger ytret i Stortingets forsamlinger kan de ikke trekkes til ansvar utenfor disse forsamlinger. Alle har plikt til å rette seg etter den orden som er vedtatt av Stortinget.

§ 67

De representanter som er valgt på forannevnte måte, utgjør Kongeriket Norges Storting.

§ 68

Stortinget trer i alminnelighet sammen i rikets hovedstad den første hverdag i oktober måned hvert år, med mindre kongen på grunn av usedvanlige omstendigheter, så som fiendtlig angrep eller smittsom sykdom, velger en annen by i riket. En slik avgjørelse må gjøres kjent i tide.

§ 69

Når Stortinget ikke er samlet, kan det sammenkalles av kongen dersom han mener det er nødvendig.

§ 71

De valgte representanter er medlemmer av Stortinget i fire sammenhengende år.

§ 72

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 29. mai 1990.)

§ 73

Stortinget utnevner en president, fem visepresidenter og to sekretærer. Storting kan bare holdes dersom minst halvparten av medlemmene er til stede. Grunnlovsforslag kan bare behandles dersom minst to tredjedeler av Stortingets medlemmer er til stede.

§ 74

Så snart Stortinget har konstituert seg, åpner kongen eller den han utpeker til det, forhandlingene med en tale om rikets tilstand og de forhold som han især ønsker å lede Stortingets oppmerksomhet mot. Ingen drøftelser må finne sted i kongens nærvær.

Når Stortingets forhandlinger er åpnet, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget

og på lik linje med dets egne medlemmer delta i forhandlingene når de holdes for åpne dører, men uten å avgi stemme. I de saker som behandles for lukkede dører, gjelder dette bare når Stortinget tillater det.

§ 75

Det tilkommer Stortinget

- a) å gi og oppheve lover; å pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder, som likevel ikke gjelder etter 31. desember i det nærmest påfølgende år, med mindre de uttrykkelig fornyes av et nytt storting;
- b) å ta opp lån på rikets kreditt;
- c) å føre oppsyn med rikets pengevesen;
- d) å bevilge de nødvendige pengesummer til statens utgifter;
- e) å bestemme hvor mye som årlig skal utbetales kongen til hans hoffstat, og fastlegge den kongelige families apanasje, som ikke kan bestå i faste eiendommer;
- f) å la seg forelegge statsrådets protokoller og alle offentlige innberetninger og papirer;
- g) å la seg meddele de folkerettslige avtaler som kongen på statens vegne har inngått med fremmede makter;
- h) å kunne gi enhver påbud om å møte for seg i statsaker, unntatt kongen og den kongelige familie; dette unntak gjelder likevel ikke for de kongelige prinsesser og prinser hvis de har embeder;
- i) å revidere midlertidige lønns- og pensjonslister og gjøre de forandringer i dem som Stortinget finner nødvendige;
- k) å utnevne fem revisorer som årlig skal se gjennom statens regnskaper og bekjentgjøre utdrag av dem på trykk; regnskapene skal oversendes disse revisorer innen seks måneder etter utgangen av det år som Stortingets bevilgninger er gitt for; og å gi bestemmelser om ordningen av desisjonsmyndigheten overfor statens regnskapsbetjenter;
- l) å utnevne en person som ikke er medlem av Stortinget, til på en måte som er nærmere bestemt i lov, å føre kontroll med den offentlige forvaltning og alle som virker i dens tjeneste, for å hindre at det øves urett mot den enkelte borger;
- m) å gi innfødsrett.

§ 76

Enhver lov skal først foreslås på Stortinget, enten av en stortingsrepresentant eller av regjeringen ved en statsråd.

Etter at forslaget er vedtatt der, skal Stortinget ta det under overveielse på nytt og enten slutte seg til det eller forkaste det. Forkastes forslaget, skal det, med de anmerkninger Stortinget har tilføyd, enda en

gang tas under overveielse av Stortinget, som enten henlegger forslaget eller vedtar det med de nevnte anmerkninger.

Mellom hver slik behandling må det gå minst tre dager.

§ 77

Når Stortinget har fattet det samme lovvedtak to ganger etter hverandre, sendes det til kongen med anmodning om hans sanksjon.

§ 78

Godtar kongen lovvedtaket, forsyner han det med sin underskrift, og dermed blir det til lov.

Godtar han det ikke, sender han det tilbake til Stortinget med den erklæring at han for tiden ikke finner det tjenlig å sanksjonere det. I så tilfelle kan ikke det storting som da er samlet, legge dette vedtak frem for kongen igjen.

§ 79

Når to storting med ett valg og minst to storting imellom har fattet det samme lovvedtak uforandret uten at Stortinget i mellomtiden har fattet noe avvikende endelig lovvedtak, og det da forelegges kongen med begjæring om at Hans Majestet ikke vil nekte å sanksjonere et lovvedtak som Stortinget etter den modneste overveielse anser for gagnlig, så blir det til lov selv om kongen ikke gir sin sanksjon før Stortinget adskilles.

§ 80

Stortinget forblir samlet så lenge det selv finner det nødvendig, og avslutter forhandlingene når det har fullført sine gjøremål.

I overensstemmelse med regler i den orden Stortinget har vedtatt, kan forhandlingene gjenopptas, men de avsluttes senest siste hverdag i september måned.

Innen denne tid meddeler kongen sin beslutning om de lovvedtak som ikke allerede er avgjort (jf. §§ 77–79), ved enten å stadfeste dem eller å forkaste dem. Alle de som han ikke uttrykkelig godkjenner, anses for å være forkastet av ham.

§ 81

Alle lover (unntatt dem i § 79) utferdiges i kongens navn, under Norges rikes segl og med følgende ord: «Vi N.N. gjør vitterlig: at Oss er blitt forelagt Stortingets vedtak av dato sålydende: (her følger vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hånd og rikets segl.»

§ 82

Regjeringen skal gi Stortinget alle de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av de saker den legger frem. Intet medlem av statsrådet må legge frem uriktige eller villedende opplysninger for Stortinget eller dets organer.

§ 83

Stortinget kan innhente Høyesteretts betenkning om juridiske emner.

§ 84

Stortinget holdes for åpne dører, og forhandlingene kunngjøres på trykk, unntatt i de tilfeller hvor det motsatte vedtas ved stemmeflertall.

§ 85

Den som adlyder en befaling som har til hensikt å forstyrre Stortingets frihet og sikkerhet, gjør seg skyldig i forræderi mot fedrelandet.

D

Om den dømmende makt

§ 86

Riksretten dømmer i første og siste instans i de saker som Stortinget anlegger mot medlemmer av statsrådet, Høyesterett eller Stortinget for straffbart eller annet rettsstridig forhold når de har brutt sine konstitusjonelle plikter.

De nærmere regler om Stortingets påtale etter denne paragraf fastsettes ved lov. Det kan likevel ikke settes kortere foreldelsesfrist enn 15 år for adgangen til å gjøre ansvar gjeldende ved tiltale for Riksretten.

Dommere i Riksretten er 6 medlemmer valgt av Stortinget og de 5 etter embetsalder eldste fast utnevnte medlemmer av Høyesterett, deriblant Høyesteretts leder. Stortinget velger medlemmene og stedfortredere for 6 år. Et medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikke velges til medlem av Riksretten. I Riksretten har Høyesteretts leder forsetet.

De som har tatt sete i Riksretten som valgt av Stortinget, blir sittende selv om den tid de er valgt for, utløper før Riksrettens behandling av saken er avsluttet. På samme måte blir høyesterettsdommere sittende i Riksretten selv om de går av som medlemmer av Høyesterett.

§ 87

De nærmere regler om sammensetningen av Riksretten og om saksbehandlingen fastsettes ved lov.

§ 88

Høyesterett dømmer i siste instans. Begrensninger i adgangen til å få Høyesteretts avgjørelse kan bestemmes ved lov.

Høyesterett skal bestå av en leder og minst fire andre medlemmer.

§ 89

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 14. desember 1920.)

§ 90

Høyesteretts dommer kan ikke i noe tilfelle ankes.

§ 91

Ingen kan utnevnes til medlem av Høyesterett før hun eller han er 30 år gammel.

E

Alminnelige bestemmelser

§ 92

Til embeter i staten kan bare utnevnes de norske borgere som taler landets språk og

- a) enten er født i riket av foreldre som da var norske statsborgere,
- b) eller er født i utlandet av norske foreldre som på den tid ikke var statsborgere i noe annet land,
- c) eller har oppholdt seg i riket i ti år,
- d) eller får innfødsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnevnes til lærere ved universitetet og de lærde skoler, til leger og til konsuler på fremmede steder.

§ 93

For å sikre den internasjonale fred og sikkerhet eller fremme internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels flertall gi samtykke til at en internasjonal sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter seg til, på et saklig begrenset område får utøve myndighet som ellers ligger hos statens myndigheter etter denne grunnlov, men likevel ikke rett til å endre denne grunnlov. Når Stortinget skal gi sitt samtykke, skal, som ved behandling av grunnlovsforslag, minst to tredjedeler av dets medlemmer være til stede.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke ved deltagelse i en internasjonal sammenslutning hvis avgjørelser bare har rent folkerettslig virkning for Norge.

§ 94

En ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal besørges utgitt på første eller, om dette ikke er mulig,

på annet ordentlige storting. Inntil da forblir statens någjeldende lover i kraft, med mindre de strider mot denne grunnlov eller mot de provisoriske lover som i mellomtiden måtte bli gitt.

Likeledes skal de nåværende permanente skatter stå ved lag til neste storting.

§ 95

Ingen dispensasjoner, protektorier, moratorier eller oppreisninger må gis etter at den nye allmenne lov er satt i kraft.

§ 96

Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom. Pinefullt forhør må ikke finne sted.

§ 97

Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.

§ 98

Sportler som betales til dem som gjør tjeneste for retten, må ikke pålegges avgifter til statskassen.

§ 99

Ingen må fengsles uten i lovbestemte tilfeller og på den måte som lovene foreskriver. De som uberettiget har arrestert noen eller ulovlig holdt noen fengslet, står til ansvar for vedkommende.

Regjeringen har ikke rett til å bruke militær makt mot innbyggerne uten etter lov, med mindre en forsamling forstyrrer den offentlige ro og ikke øyeblikkelig oppløses etter at de lovbestemmelser som angår opprør, tre ganger høyt og tydelig er opplest for forsamlingen av den sivile øvrighet.

§ 100

Ytringsfrihet skal finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer eller budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar skal være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyringen og et hvilket som helst annet emne er tillatt for enhver. Det kan bare settes slike klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes, med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk, unntatt i anstalter.

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov settes grenser for denne rett av hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

§ 101

Heretter skal ingen få nye og varige særrettigheter som innskrenker næringsfriheten.

§ 102

Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.

§ 103

Ingen som heretter går konkurs, får fristed.

§ 104

Ingen kan bli fradømt sin faste eiendom eller hele sin formue på grunn av en forbrytelse.

§ 105

Krever hensyn til samfunnet at noen må avgi sin faste eller rørlige eiendom til offentlig bruk, skal hun eller han ha full erstatning av statskassen.

§ 106

Kjøpesummer og inntekter av geistlighetens benefiserte gods skal bare anvendes til geistlighetens beste og til opplysningens fremme. Milde stiftelsers eiendommer skal bare anvendes til gagn for disse.

§ 107

Odels- og åsetesretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser for hvordan den skal videreføres til størst mulig nytte for staten og til gagn for land-allmuen, fastsettes av det første eller annet følgende storting.

§ 108

Heretter kan det ikke opprettes grevskaper, baronier, stamhus eller fideikommissar.

§ 109

Alle statens borgere er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om fedrelandet, uten hensyn til fødsel eller formue.

Anvendelsen av denne grunnsetning, og de begrensninger den skal ha, bestemmes ved lov.

§ 110

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved sitt arbeid.

Nærmere bestemmelser om ansattes medbestemmelsesrett på arbeidsplassen fastsettes ved lov.

§ 110 a

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 110 b

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterlekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter gir nærmere bestemmelser for å gjennomføre disse grunnsetninger.

§ 110 c

Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene.

Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av traktater om dette fastsettes ved lov.

§ 111

Det norske flaggs form og farger bestemmes ved lov.

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Kongeriket Norges grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres på trykk. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring på trykk som gjeldende bestemmelse i Kongeriket Norges grunnlov.

Norges Riges Grundlov skal på nynorsk lyde:

Grunnlov for Kongeriket Noreg, gjeven i riksforsamlinga på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik ho lyder etter seinare endringar, seinast grunnlovsvedtak av 21. mai 2012.

Kongeriket Noregs grunnlov

A

Om statsforma

§ 1

Kongeriket Noreg er eit fritt, sjølvstendig, udeleg og uavhendeleg rike. Regjeringsforma er avgrensa og arveleg monarkisk.

§ 2

Verdigrunnlaget skal framleis vere den kristne og humanistiske arven vår. Denne grunnlova skal tryggje demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

B

Om den utøvande makta, om kongen og den kongelege familien og om religionen

§ 3

Den utøvande makta er hos kongen, eller hos dronninga dersom ho har fått krona etter reglane i § 6, § 7 eller § 48 i denne grunnlova. Når den utøvande makta såleis er hos dronninga, har ho alle rettar og plikter som kongen har etter denne grunnlova og lovene i landet.

§ 4

Kongen skal alltid vedkjenne seg den evangelisk-lutherske religionen.

§ 5

Kongens person er heilag; han kan ikkje lastast eller skuldast for noko. Ansvaret ligg på rådet hans.

§ 6

Arvefølgja er lineal. Berre barn av dronning eller konge, eller av nokon som sjølv har arverett, kan arve, og barnet må vere født i lovleg ekteskap. Den nærare lina går føre den fjernare og den eldre i lina føre den yngre.

Den ufødde har òg arverett, og barnet tek sin plass i arvefølgja så snart det kjem til verda.

Arverett har likevel berre dei som ættar frå foreldra til den sist regjerande dronninga eller kongen.

Når ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone blir fødd, skal namnet og fødselstidspunktet gjerast kjent for Stortinget og førast inn i protokollen der.

For dei som er fødte før 1971, gjeld likevel § 6 slik han vart vedteken den 18. november 1905. For dei som er fødte før 1990, gjeld likevel at mann går føre kvinne.

§ 7

Finst det ingen prinsesser eller prinsar med arverett, kan kongen gjere framlegg om etterfølgjar for Stortinget, som kan avgjere valet dersom framlegget frå kongen ikkje blir stødd.

§ 8

Myndig alder for kongen blir fastsett i lov.

Så snart kongen har nådd den lovfeste alderen, lyser han seg myndig.

§ 9

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg vil regjere Kongeriket Noreg i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitande!»

Er det ikkje samla noko storting på den tida, blir eiden gjeven skriftleg i statsrådet, og kongen tek han høgtidleg opp att på fyrste storting.

§ 10

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 14. mars 1908.)

§ 11

Kongen skal bu i riket og kan ikkje utan samtykke frå Stortinget vere utanfor riket meir enn seks månader om gongen utan at han personleg misser retten til krona.

Kongen må ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå Stortinget, og til det krevst to tredjedelar av røystene.

§ 12

Kongen vel sjølv eit råd av røysteføre norske borgarar. I dette rådet skal det vere ein statsminister og minst sju andre medlemmer.

Kongen fordeler gjeremåla mellom medlemmene av statsrådet slik han meiner det er tenleg. Til å ta sete i statsrådet ved sida av dei faste medlemmene kan kongen i særlege høve kalle inn andre norske borgarar, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefolk, foreldre og born eller to sysken må ikkje ha sete i statsrådet samstundes.

§ 13

For den tida kongen reiser i riket, kan han overlate styringa av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringa i kongens namn og på hans vegner. Det

skal ubryteleg følgje så vel føresegnene i denne grunnlova som dei særskilde instruksane som kongen gjev i samsvar med dei.

Sakene blir avgjorde med røystring. Står røystene likt, har statsministeren eller, om han er borte, den fyrste av statsrådene som er til stades, to røyster.

Statsrådet skal gje melding til kongen om dei sakene som blir avgjorde på denne måten.

§ 14

Kongen kan utnemne statssekretærar til å hjelpe medlemmene av statsrådet med gjeremåla deira utanfor statsrådet. Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som ho eller han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

§ 15

Kvar medlem av statsrådet har plikt til å levere avskilssøknad etter at Stortinget har gjort vedtak om mistillit til denne statsråden åleine eller til heile statsrådet.

Kongen skal gje avskil etter ein slik søknad.

Når Stortinget har gjort vedtak om mistillit, kan statsrådet berre utføre dei gjeremåla som trengst for forsvarleg embetsførsle.

§ 16

Alle innbyggjarane i riket har fri religionsutøving. Den norske kyrkja, ei evangelisk-luthersk kyrkje, står ved lag som den norske folkekyrkja og blir stødd som det av staten. Nærare føresegner om kyrkjeskipnaden blir fastsette i lov. Alle trus- og livssynssamfunn skal bli stødde på lik line.

§ 17

Kongen kan gje og oppheve provisoriske lover om handel, toll, næringsvegar og offentleg forvaltning og regulering. Dei må ikkje stri mot konstitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve. Dei gjeld til neste storting.

§ 18

Kongen lèt i regelen krevje inn dei skattane og avgiftene som Stortinget fastset.

§ 19

Kongen ser til at eigedommane og regala til staten blir nytta og forvalta slik Stortinget har fastsett, og på den måten som er nyttigast for samfunnet.

§ 20

Kongen har i statsrådet rett til å gje forbrytarar nåde etter at dom er fallen. Forbrytaren kan velje å ta imot kongens nåde eller ta den idømde straffa.

I saker som Stortinget reiser for Riksretten, kan det ikkje gjevast annan nåde enn fritak frå idømd dødsstraff, om ikkje Stortinget har gjeve samtykke til noko anna.

§ 21

Kongen vel og utnemner alle sivile og militære embetsmenn etter å ha høyrst statsrådet. Før innsetjinga skal dei sverje eller, om dei ved lov er fritekne frå å gjere eid, høgtidleg love lydnd og truskap til konstitusjonen og kongen. Embetsmenn som ikkje er norske borgarar, kan ved lov få fritak frå denne plikta. Dei kongelege prinsessene og prinsane kan ikkje ha sivile embete.

§ 22

Statsministeren, dei andre medlemmene av statsrådet og statssekretærane kan utan dom avsetjast av kongen etter at han har høyrst kva statsrådet meiner om det. Det same gjeld for dei embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i utanrikstenesta, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip. Om embetsmenn som såleis er avsette, skal få pensjon, blir avgjort av det neste stortinget. I mellomtida får dei to tredjedelar av løna dei hadde før.

Andre embetsmenn kan berre suspenderast av kongen og skal då straks stemnast for domstolane. Dei kan ikkje avsetjast utan etter dom eller overflyttast mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan gjevast avskil utan dom når dei har nådd ei aldersgrense fastsett i lov. Det kan fastsetjast i lov at visse embetsmenn, men ikkje dommarar, kan utnemnast på åremål.

§ 23

Kongen kan gje ordenar til kven han vil, til påskjøning for framifrå gagnsverk, som må kunngjerast offentleg. Kongen kan ikkje tildele annan rang og tittel enn den eit embete fører med seg. Ordenen fritek ingen for dei plikter og bører som er sams for statsborgarane, og gjev heller ikkje førerrett til statlege embete. Embetsmenn som får avskil i nåde, får ha den tittelen og rangen dei hadde i embetet. Dette gjeld ikkje medlemmene av statsrådet eller statssekretærane.

Ingen må heretter få arvelege særrettar, personlege eller blanda.

§ 24

Kongen vel og avset etter eige skjøn hoffstaten sin og hoffbetjentane sine.

§ 25

Kongen har høgste befalinga over forsvarsmakta til riket. Denne makta må ikkje aukast eller minkast utan samtykke frå Stortinget. Ho må ikkje overlatast i framande maktens teneste, og ingen krigsfolk frå framande makter, så nær som troppar til hjelp mot fiendsleg overfall, må dragast inn i riket utan samtykke frå Stortinget.

Landvernet og andre troppar som ikkje kan reknast som linetroppar, må aldri brukast utanfor grensene til riket utan samtykke frå Stortinget.

§ 26

Kongen har rett til å kalle saman troppar, byrje krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og seie opp folkerettslege avtaler og sende og ta imot sendemenn.

Traktatar om særleg viktige saker blir fyrst bindande når Stortinget har gjeve samtykke til det. Det same gjeld alle traktatar som etter konstitusjonen ikkje kan setjast i verk utan ei ny lov eller eit nytt stortingsvedtak.

§ 27

Alle medlemmene av statsrådet skal møte i statsrådet når dei ikkje har lovleg forfall. Inga avgjerd må takast i statsrådet når ikkje over halvta av medlemmene er til stades.

§ 28

Tilrådingar om embetsutnemningar og andre viktige saker skal målberast i statsrådet av den medlemmen som har det fagområdet dei høyrer til. Ho eller han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet. Det kan likevel gjerast unntak frå behandling i statsråd for eigentlege militære kommandosaker i den mon kongen fastset.

§ 29

Hindrar lovleg forfall ein statsråd frå å møte og målbera saker som høyrer til hennar eller hans fagområde, skal sakene målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn halvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre personar som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.

§ 30

I statsrådet blir det ført protokoll over alle saker som blir behandla der. Dei diplomatiske sakene som statsrådet vedtek å halde løynde, blir førte inn i ein særskild protokoll. Det same gjeld dei militære kommandosakene som statsrådet vedtek å halde løynde.

Kvar den som sit i statsrådet, har plikt til å seie si meining med frimod. Kongen har plikt til å høyre meininga, men kan ta avgjerd etter eige omdømme.

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovene i landet, har ho eller han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen. Den som ikkje har protestert såleis, blir rekna for å ha vore samd med kongen og er ansvarleg for det, slik som det sidan blir fastsett, og Stortinget kan setje vedkommande under tiltale for Riksretten.

§ 31

Alle avgjerdene kongen ferdar ut, må kontrasierast for å bli gyldige. I militære kommandosaker skal avgjerdene kontrasierast av den som har målbore saka, men elles av statsministeren eller, om statsministeren ikkje var til stades i statsrådet, av den fyrste av dei medlemmene som var det.

§ 32

Dei avgjerdene regjeringa tek når kongen ikkje er til stades, blir utferda i kongens namn og underskrivne av statsrådet.

§ 33

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 12. august 1908.)

§ 34

Kongen gjev føresegner om titlar for dei som har arverett til krona.

§ 35

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, har ho eller han rett til å ta sete i statsrådet, men utan røyst eller ansvar.

§ 36

Ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone må ikkje gifte seg utan løyve frå kongen. Ho eller han må heller ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå kongen og Stortinget. Samtykke frå Stortinget krev to tredjedelar av røystene.

Handlar ho eller han i strid med dette, misser vedkommande retten til Noregs trone for seg sjølv så vel som for etterkommarane sine.

§ 37

Dei kongelege prinsessene og prinsane skal for sine personar ikkje svare for andre enn kongen eller den han set til dommar over dei.

§ 38

(Oppheva ved vedtak 18. november 1905.)

§ 39

Om kongen dør og tronføljar enno er umyndig, skal statsrådet straks kalle inn Stortinget.

§ 40

Til dess Stortinget kjem saman og innrettar regjeringa for den tida kongen er mindreårig, skal statsrådet stå for styringa av riket, i samsvar med Grunnlova.

§ 41

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så fram t ho eller han har nådd myndig alder for kongen. I motsett fall er det statsrådet som står for styringa av riket.

§ 42

(Oppheva ved vedtak 18. november 1905.)

§ 43

Stortinget skal velje formyndarar til å stå for regjeringa for den umyndige kongen.

§ 44

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg skal stå for regjeringa i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitande!»

Blir det ikkje halde storting på denne tida, skal eiden gjevast skriftleg i statsrådet og sidan sendast til neste storting.

Den prinsessa eller prinsen som har gjort eiden, tek han ikkje opp att seinare.

§ 45

Dei som mellombels har stått for statsstyringa etter §§ 40, 41, 43 eller 48, skal så snart ho er over, gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.

§ 46

Om ikkje statsrådet straks kallar saman Stortinget etter § 39, har Høgsterett så snart det er gått fire veker, ei vilkårslaus plikt til å syte for innkalling.

§ 47

Stortinget fastset korleis oppsedinga av den umyndige kongen skal styrast dersom begge foreldra er døde og ingen av dei har late etter seg ei skriftleg føresegn om det.

§ 48

Er kongsætta utdøydd og ingen tronføljar kåra, skal Stortinget velje ny dronning eller konge. I mellomtida gjeld § 40 for den utøvande makta.

C

Om borgarretten og den lovgjevande makta

§ 49

Folket utøver den lovgjevande makta gjennom Stortinget.

§ 50

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

I kva mon norske borgarar som på valdagen er busette i utlandet, men elles stettar vilkåra ovanfor, skal ha røysterett, blir fastsett i lov.

Reglar om røysterett for elles røysteføre personar som på valdagen openbert lir av alvorleg psykisk svekking eller nedsett medvit, kan fastsetjast i lov.

§ 51

Reglar om manntalsføring og om innføring av dei røysteføre i manntalet blir fastsette i lov.

§ 52

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 26. oktober 1954.)

§ 53

Røysteretten misser

- a) den som blir dømd for strafflagde handlingar, i samsvar med føresegner om dette i lov,
- b) den som går i teneste for ei framand makt utan samtykke frå regjeringa.

§ 54

Valtinga blir haldne fjerdekvart år. Dei skal vere avslutta seinast i september.

§ 55

Valtinga skal styrast slik det blir fastsett i lov. Valstyret avgjer tvistar om røysterett. Avgjerda kan klagast inn for Stortinget.

§ 56

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 23. mars 1972.)

§ 57

Det skal veljast 169 stortingsrepresentantar. Riket blir inndelt i 19 valdistrikt.

150 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 19 som utjamningsrepresentantar.

Kvart valdistrikt skal ha 1 utjamningsmandat.

Talet på stortingsrepresentantar som skal veljast frå kvart valdistrikt, blir utrekna på grunnlag av høvet mellom innbyggjartalet og flatevidda i distriktet på den eine sida og innbyggjartalet og flatevidda i heile riket på den andre sida. I denne utrekninga gjev kvar innbyggjar 1 poeng og kvar kvadratkilometer 1,8 poeng. Utrekninga skal gjerast kvart åttande år.

Nærare føresegner om korleis riket skal delast i valdistrikt, og korleis stortingsmandata skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

§ 58

Valtinga blir haldne særskilt for kvar kommune. På valtinga blir det røysta direkte på stortingsrepresentantar med vararepresentantar for heile valdistriktet.

§ 59

Valet av distriktsrepresentantar er eit høvestalsval, og mandata blir delte mellom partia etter reglane nedanfor.

Røystetalet for kvart parti i kvart valdistrikt skal delast med 1,4; 3; 5; 7 og så bortetter. Det fyrste mandatet går til det partiet som får den største kvotienten, det neste mandatet går til det partiet som får den nest største kvotienten, og så bortetter til alle mandata er utdelte.

Listesamband er ulovleg.

Med sikte på best mogleg samsvar mellom røystetal og representasjon blir utjamningsmandata delte mellom dei partia som er med i utjamninga, på grunnlag av høvet mellom røystetala deira i heile riket. Kor mange stortingsmandat kvart parti skal ha i alt, finn ein ved å nytte reglane for tildeling av distriktsmandat tilsvarande for heile riket for dei partia som er med i utjamninga. Så får kvart parti tildelt så mange utjamningsmandat attåt distriktsmandata det alt har fått, at det til saman utgjer så mange stortingsmandat som partiet skal ha i alt. Har eit parti alt ved utdelinga av distriktsmandata fått fleire mandat enn det skulle hatt etter framgangsmåten ovanfor, skal utjamningsmandata delast berre mellom dei andre partia, såleis at ein ser bort frå det røystetalet og dei distriktsmandata som det fyrstnemnde partiet har fått.

Ingen parti kan få utjamningsmandat utan å ha fått minst 4 prosent av det samla røystetalet for heile riket.

Nærare føresegner om korleis utjamningsmandata til partia skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

§ 60

Om og korleis dei røysteføre kan røyste utan å møte personleg på valtinga, blir fastsett i lov.

§ 61

Ingen kan veljast til representant utan å ha røysterett.

§ 62

Tenestemenn som er tilsette ved statsrådskontora, bortsett frå statssekretærar og politiske rådgjevarar, kan ikkje veljast til representantar. Det same gjeld medlemmene av Høgsterett og tenestemenn som er tilsette i utanrikstenesta.

Medlemmer av statsrådet kan ikkje møte på Stortinget som representantar så lenge dei har sete i statsrådet. Heller ikkje statssekretærane kan møte som representantar så lenge dei er i embetet, og dei politiske rådgjevarane ved statsrådskontora kan ikkje møte på Stortinget så lenge dei har stillingane sine.

§ 63

Den som blir vald til representant, har plikt til å ta imot valet, om vedkommande ikkje

- a) er vald utanfor det valdistriktet der ho eller han har røysterett,
- b) har møtt som representant på alle storting etter førre val,
- d) er medlem av eit politisk parti og vald på ei valliste som ikkje går ut frå dette partiet.

Frist og framgangsmåte for å gjere retten til å nekte val gjeldande blir fastsett i lov.

Like eins skal det fastsetjast i lov når og korleis ein som er vald til representant for to eller fleire valdistrikt, skal gje fråsegn om kva val ho eller han vil ta imot.

§ 64

Dei valde representantane får tildelt fullmakter. Stortinget avgjer om fullmaktene er lovlege.

§ 65

Alle representantar og innkalla vararepresentantar får frå statskassa lovfastsett godtgjersle for kostnader til reiser til og frå Stortinget og frå Stortinget til heimen og attende under feriar på minst 14 dagar.

Dessutan får dei lovfastsett godtgjersle for delta-king på Stortinget.

§ 66

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå pågriping, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk. For meiningar ytra i forsamlingane til Stortinget kan dei ikkje dragast til ansvar utanfor desse forsamlingane. Alle har plikt til å rette seg etter den ordenen som er vedteken av Stortinget.

§ 67

Representantane som er valde på den ovannemnde måten, utgjør Kongeriket Noregs Storting.

§ 68

Stortinget kjem i regelen saman i hovudstaden den fyrste kvardagen i oktober kvart år, om ikkje kongen på grunn av usedvanlege omstende, så som fiendsleg åtak eller smittsam sjukdom, vel ein annan by i riket. Ei slik avgjerd må gjerast kjend i tide.

§ 69

Når Stortinget ikkje er samla, kan kongen kalle det saman dersom han meiner det trengst.

§ 70

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 29. mai 1990.)

§ 71

Dei valde representantane er medlemmer av Stortinget i fire år på rad.

§ 72

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 29. mai 1990.)

§ 73

Stortinget utnemner ein president, fem visepresidentar og to sekretærar. Storting kan berre haldast dersom minst halvta av medlemmene er til stades. Grunnlovsframlegg kan berre behandlast dersom minst to tredjedelar av medlemmene er til stades.

§ 74

Så snart Stortinget har konstituert seg, opnar kongen eller den han set til det, forhandlingane med ei tale om tilstanden i riket og dei emna han særleg vil gjere Stortinget merksam på. Inga drøfting må skje med kongen til stades.

Når forhandlingane i Stortinget er opna, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget og til liks med medlemmene der ta del i forhandlingane når dei blir haldne for opne dører, men utan å røyste. I saker som blir behandla for stengde dører, gjeld dette berre når Stortinget gjev løyve til det.

§ 75

Det høyrer Stortinget til

- a) å gje og oppheve lover; å fastsetje skattar, avgifter, toll og andre offentlege bører, som likevel ikkje gjeld etter 31. desember året etter, om dei ikkje blir uttrykkeleg fornya av eit nytt storting;
- b) å ta opp lån på rikets kreditt;
- c) å føre oppsyn med pengestellet i riket;
- d) å løyve dei pengesummane som trengst til statsutgiftene;
- e) å fastsetje kor mykje kongen skal få utbetalt til hoffstaten sin kvart år, og fastsetje den kongelege familiens apanasje, som ikkje kan vere i fast eigedom;
- f) å gå seg førelagt protokollane frå statsrådet og alle offentlege meldingar og papir;
- g) å få melding om dei folkerettslege avtalene som kongen har gjort med framande makter for staten;
- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsessene og prinsane kallast inn dersom dei har embete;
- i) å revidere lister over mellombels løner og pensjonar og gjere dei endringane som Stortinget meiner trengst;
- k) å utnemne fem revisorar som skal sjå gjennom statsrekneskapane kvart år og kunngjere utdrag av dei på prent; revisorane skal få rekneskapane tilsende innan seks månader etter utgangen av det året som Stortinget har gjeve løyvingar for; og å gje føresegner om ordninga av desisjonsmakta overfor rekneskapstenestemennene til staten;
- l) å utnemne ein som ikkje er medlem av Stortinget, som etter nærare føresegner fastsette i lov skal føre kontroll med den offentlege forvaltninga og alle som er i offentleg teneste, for å hindre at det blir gjort urett mot den einskilde borgaren;
- m) å gje innføddsrett.

§ 76

Alle lovframlegg skal fyrst gjerast på Stortinget, anten av ein stortingsrepresentant eller av regjeringa ved ein statsråd.

Etter at framlegget er vedteke der, skal Stortinget ta det opp til ny vurdering og anten godta eller forkaste det. Blir det forkasta, skal framlegget med merknader frå Stortinget takast opp til vurdering endå ein gong av Stortinget, som anten legg framlegget bort eller vedtek det med dei nemnde merkna-dene.

Mellom kvar slik behandling må det gå minst tre dagar.

§ 77

Når Stortinget har gjort same lovvedtaket to gonger på rad, går vedtaket til kongen med oppmoding om sanksjon.

§ 78

Godtek kongen lovvedtaket, skriv han under, og dermed blir det til lov.

Godtek han det ikkje, sender han det attende til Stortinget med dei orda at han for tida ikkje meiner det er tenleg å sanksjonere det. I så fall kan ikkje det stortinget som då er samla, leggje dette vedtaket fram for kongen att.

§ 79

Når to storting med eitt val og minst to storting imellom har gjort same lovvedtaket uendra utan at Stortinget i mellomtida har gjort avvikande endeleg lovvedtak, og det då blir lagt fram for kongen med dei orda at Hans Majestet ikkje vil nekte å sanksjonere eit lovvedtak som Stortinget etter ei grundig vurdering held for gagnleg, så blir det til lov endå om kongen ikkje gjev sanksjon før Stortinget skilst.

§ 80

Stortinget blir verande samla så lenge det sjølv meiner det trengst, og avsluttar forhandlingane når gjeremåla er fullførte.

I samsvar med reglar i den ordenen Stortinget har vedteke, kan forhandlingane takast opp att, men dei blir avslutta seinast siste kvardagen i september.

Innan den tid kunngjer kongen for Stortinget avgjerda si om dei lovvedtaka som ikkje alt er avgjorde (jf. §§ 77–79), med anten å stadfeste eller å forkaste dei. Alle dei han ikkje uttrykkeleg godkjenner, blir rekna som forkasta av kongen.

§ 81

Alle lover (så nær som dei etter § 79) blir utferda i namnet til kongen, under Noregs rikssegl og med desse orda: «Vi N.N. gjer kunnig: at Oss er førelagt vedtak frå Stortinget dagsett dato som lyder slik: (her kjem vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og riksseglet.»

§ 82

Regjeringa skal gje Stortinget alle dei opplysningane som trengst for handlinga av dei sakene ho legg fram. Ingen medlemmer av statsrådet må leggje fram urette eller villeiande opplysningar for Stortinget eller eit stortingsorgan.

§ 83

Stortinget kan hente inn utgreiing frå Høgsterett om juridiske emne.

§ 84

Stortinget blir halde for opne dører, og forhandlingane blir kunngjorde på prent, så nær som i dei tilfella noko anna blir vedteke med røystefleirtal.

§ 85

Den som lyder eit påbod som har som føremål å skiple fridommen og tryggleiken til Stortinget, gjer seg skuldig i svik mot fedrelandet.

D

Om den dømmende makta

§ 86

Riksretten dømmer i fyrste og siste instans i dei sakene som Stortinget reiser mot medlemmer av statsrådet, Høgsterett eller Stortinget for eit strafflagt eller anna rettsstridig tilhøve når dei har brote sine konstitusjonelle plikter.

Dei nærare reglane om påtale som Stortinget reiser etter denne paragrafen, blir fastsette i lov. Det kan likevel ikkje setjast kortare foreldingsfrist enn 15 år for høvet til å gjere ansvar gjeldande ved tiltale for Riksretten.

Dommarar i Riksretten er 6 medlemmer valde av Stortinget og dei 5 etter embetsalder eldste fast utnemnde medlemmene av Høgsterett, mellom dei leiaren av Høgsterett. Stortinget vel medlemmene og varamedlemmer for 6 år. Ein medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikkje veljast til medlem av Riksretten. I Riksretten har leiaren av Høgsterett forsetet.

Dei som har teke sete i Riksretten som valde av Stortinget, blir sitjande jamvel om tida dei er valde for, går ut før Riksretten har avslutta saka. Like eins blir høgsterettsdommarar sitjande i Riksretten jamvel om dei går av som medlemmer av Høgsterett.

§ 87

Dei nærare reglane om samansetjinga av Riksretten og om saksbehandlinga blir fastsette i lov.

§ 88

Høgsterett dømmer i siste instans. Grenser for høvet til å få Høgsteretts avgjerd kan fastsetjast i lov.

Høgsterett skal vere samansett av ein leiar og minst fire andre medlemmer.

§ 89

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 14. desember 1920.)

§ 90

Ein høgsterettsdom kan ikkje i noko tilfelle ankast.

§ 91

Ingen kan utnemnst til medlem av Høgsterett før ho eller han er 30 år gammal.

E*Allmenne føresegner*

§ 92

Til embete i staten kan det berre utnemnst norske borgarar som talar språket i landet og

- a) anten er fødde i riket av foreldre som då var norske statsborgarar,
- b) eller er fødde i utlandet av norske foreldre som då ikkje var statsborgarar i noko anna land,
- c) eller har opphalde seg i riket i 10 år,
- d) eller får innføddsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnemnst til lærarar ved universitetet og dei lærde skulane, til lækjarar og til konsular på framande stader.

§ 93

For å sikre internasjonal fred og tryggleik eller fremje internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels fleirtal gje samtykke til at ein internasjonal samskipnad som Noreg er tilslutta eller sluttar seg til, på eit sakleg avgrensa område får råderett som elles ligg hjå dei statlege styresmaktene etter denne grunnlova, men likevel ikkje rett til å endre denne grunnlova. Når Stortinget skal gje sitt samtykke, skal minst to tredjedelar av medlemmene vere til stades, som ved behandling av grunnlovsframlegg.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje ved deltaking i ein internasjonal samskipnad der avgjerdene berre har reint folkerettsleg verknad for Noreg.

§ 94

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske lovene som måtte bli gjevne i mellomtida.

Likeeins skal dei noverande faste skattane stå ved lag til neste storting.

§ 95

Ingen dispensasjonar, protektorium, moratorium eller oppreisningar må gjevast etter at den nye allmenne lova har teke til å gjelde.

§ 96

Ingen kan dømmast utan etter lov eller straffast utan etter dom. Det må ikkje haldast pinefullt forhør.

§ 97

Inga lov må gjevast tilbakeverkande kraft.

§ 98

Det må ikkje leggjast avgifter til statskassa på sportlar som blir betalte til dei som gjer teneste for retten.

§ 99

Ingen må fengslast utan i dei tilfella og på den måten som lovene fastset. Dei som utan rett har arrestert nokon eller halde nokon ulovleg fengsla, står til ansvar for vedkommande.

Regjeringa har ikkje rett til å nytte militær makt mot innbyggjarane utan etter lov, med mindre ei forsamling skiplar den offentlege roa og ikkje skilst å så snart den sivile styresmakta tre gonger har lese lovføresegnene om opprør høgt og tydeleg for henne.

§ 100

Ytringsfridom skal det vere.

Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller bodskapar om det ikkje let seg forsvare halde opp imot den grunngevinga ytringsfridommen har i sanningsøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvarleg halde opp imot grunngevingane for ytringsfridommen.

Førehandssensur og andre førebyggjande åtgjerder kan ikkje nyttast om det ikkje trengst for å verne born og unge mot skadeleg påverknad frå levande bilete. Brevsensur kan ikkje setjast i verk, så nær som i anstaltar.

Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folkevalde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte.

§ 101

Heretter skal ingen få nye og varige særrettar som legg band på næringsfridommen.

§ 102

Det må ikkje utførast husransakingar, så nær som i kriminelle tilfelle.

§ 103

Ingen som heretter går konkurs, får fristad.

§ 104

Ingen kan bli frådømd den faste eigedommen sin eller heile eiga på grunn av eit brotsverk.

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlige eigedom til offentleg bruk, skal ho eller han få fullt vederlag av statskassa.

§ 106

Kjøpesummar og inntekter av det benefiserte godset til presteskapet skal berre nyttast til gagn for presteskapet og til å fremje opplysinga. Eigedommane til milde stiftingar skal berre nyttast til deira eige gagn.

§ 107

Odels- og åsetesretten må ikkje opphevast. Dei nærare vilkåra for korleis han skal stå ved lag til størst mogleg nytte for staten og gagn for landallmuen, blir fastsette av det fyrste eller andre stortinget.

§ 108

Heretter kan det ikkje skipast grevskap, baroni, stamhus eller fideikommiss.

§ 109

Alle statsborgarane har i regelen den same skyldnaden til å verne fedrelandet ei viss tid, utan omsyn til fødsel eller formue.

Korleis denne grunnsetninga skal gjennomførast, og kva unntak ho skal ha, blir fastsett i lov.

§ 110

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at kvart arbeidsført menneske kan leve av arbeidet sitt.

Nærare føresegner om medråderetten til dei tilsette på arbeidsplassen blir fastsette i lov.

§ 110 a

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at den samiske folkegruppa kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

§ 110 b

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

Borgarane har rett til kunnskap om korleis det står til med naturmiljøet, og om verknadene av planlagde og iverksette inngrep i naturen, slik at dei kan tryggje den retten dei har etter førre leddet.

Dei statlege styresmaktene gjev nærare føresegner for å gjennomføre desse grunnsetningane.

§ 110 c

Dei statlege styresmaktene skal respektere og tryggje menneskerettane.

Nærare føresegner om gjennomføringa av traktatar om dette blir fastsette i lov.

§ 111

Forma og fargane på det norske flagget blir fastsette i lov.

§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram på det fyrste, andre eller tredje stortinget etter eit nytt val og kunngjerast på prent. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel aldri stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering på prent som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Alternativ 2

Grunnlovens tittel skal på bokmål lyde:

Norges rikes grunnlov

Tittelen på Grunnlova skal på nynorsk lyde:

Noregs rikes grunnlov*Alternativ 3*

§ 6 tredje ledd skal på bokmål lyde:

Arverett har likevel bare de som er født i rett nedstigende linje fra den sist regjerende dronning eller

konge eller fra hennes eller hans søsken, og de som selv er hennes eller hans søsken.

§ 6 tredje ledd skal på nynorsk lyde:

Arverett har likevel berre dei som er fødde i rett nedstigande line frå den sist regjerande dronninga eller kongen eller hennar eller hans sysken, og dei som sjølve er hennar eller hans sysken.

Alternativ 4

§ 9 første ledd skal på bokmål lyde:

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

§ 9 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Alternativ 5

§ 14 annet punktum skal på nynorsk lyde:

Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som han er knyttet til, i den utstrekning dette medlem bestemmer.

§ 14 andre punktum skal på bokmål lyde:

Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

Alternativ 6

§ 17 skal på bokmål lyde:

§ 17

Kongen kan gi og oppheve provisoriske anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig forvaltning og regulering. De må ikke stride mot konstitusjonen eller de lover Stortinget har gitt i overensstemmelse med §§ 76, 77, 78 og 79. De gjelder provisorisk til neste storting.

§ 17 skal på nynorsk lyde:

§ 17

Kongen kan gje og oppheve provisoriske anordningar om handel, toll, næringsvegar og offentleg forvaltning og regulering. Dei må ikkje stri mot kon-

stitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve i samsvar med §§ 76, 77, 78 og 79. Dei gjeld provisorisk til neste storting.

Alternativ 7

§ 21 fjerde punktum skal på bokmål lyde:

De kongelige prinser kan ikke ha sivile embeter.

§ 21 fjerde punktum skal på nynorsk lyde:

Dei kongelege prinsane kan ikkje ha sivile embete.

Alternativ 8

§ 22 første ledd annet punktum skal på bokmål lyde:

Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved statsrådets kontorer eller i diplomatiet eller konsulatvesenet, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regimenter og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip.

§ 22 fyrste ledd andre punktum skal på nynorsk lyde:

Det same gjeld for embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i diplomatiet eller konsulatstellet, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip.

Alternativ 9

§ 25 første ledd første punktum skal på bokmål lyde:

Kongen har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt.

§ 25 fyrste ledd fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Kongen har høgste befalinga over land- og sjømakta til riket.

Alternativ 10

§ 28 annet punktum skal på bokmål lyde:

Han skal ekspedere sakene i overensstemmelse med statsrådets beslutning.

§ 28 andre punktum skal på nynorsk lyde:

Han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet.

Alternativ 11

§ 29 første ledd skal på bokmål lyde:

Hindrer lovlig forfall en statsråd fra å møte og foredra saker som tilhører hans fagområde, skal disse foredras av en annen statsråd, som kongen konstituerer til det.

§ 29 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Hindrar lovleg forfall ein statsråd fra å møte og målbere saker som høyrer til hans fagområde, skal dei målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Alternativ 12

§ 29 annet ledd skal på bokmål lyde:

Hindrer lovlig forfall så mange fra å møte at ikke flere enn halvparten av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal så mange andre kvinner eller menn som nødvendig konstitueres til å ta sete i statsrådet.

§ 29 andre ledd skal på nynorsk lyde:

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn halvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre kvinner eller menn som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.

Alternativ 13

§ 30 tredje ledd første punktum skal på bokmål lyde:

Mener noe medlem av statsrådet at kongens beslutning strider mot statsformen eller landets lover, har han plikt til å gjøre kraftige motforestillinger og tilføye sin mening i protokollen.

§ 30 tredje ledd fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovene i landet, har han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen.

Alternativ 14

§ 41 første punktum skal på bokmål lyde:

Er kongen fraværende fra riket uten å være i felt, eller er han så syk at han ikke kan ivareta regjeringen, skal den nærmeste arving til tronen stå for regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt han har nådd kongens myndighetsalder.

§ 41 fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så framt han har nådd myndig alder for kongen.

Alternativ 15

§ 44 første ledd skal på bokmål lyde:

Den prinsesse eller prins som står for regjeringen i de tilfeller som er nevnt i § 41, skal skriftlig avlegge følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sværger at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjelpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

§ 44 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Jeg lover og sværger at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjelpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Alternativ 16

§ 45 skal på bokmål lyde:

§ 45

Så snart deres statsstyring er over, skal de avlegge regnskap for den til kongen og Stortinget.

§ 45 skal på nynorsk lyde:

§ 45

Så snart statsstyringa deira er over, skal dei gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.

Alternativ 17

§ 49 skal på nynorsk lyde:

§ 49

Folket utøver den lovgjevande makta ved Stortinget.

Alternativ 18

§ 50 første ledd skal på bokmål lyde:

Stemmerett ved stortingsvalg har de norske borgere, kvinner og menn, som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valgtinget holdes.

§ 50 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane, kvinner og menn, som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

Alternativ 19

§ 59 annet ledd første punktum skal på bokmål lyde:

Stemmetallet for hvert parti i de enkelte valgdistrikter skal deles med 1,4; 3; 5; 7 og så videre inntil det er delt så mange ganger som det antall mandater vedkommende parti kan forventes å få.

§ 59 andre ledd fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Røystetalet for kvart parti i kvart valdistrikt skal delast med 1,4; 3; 5; 7 og så bortetter til det er delt så mange gonger som talet på mandat vedkommande parti kan ventast å få.

Alternativ 20

§ 62 første ledd annet punktum skal på bokmål lyde:

Det samme gjelder Høyesteretts medlemmer og tjenestemenn som er ansatt i diplomatiet eller konsulatvesenet.

§ 62 fyrste ledd andre punktum skal på nynorsk lyde:

Det same gjeld medlemmene av Høgsterett og tenestemenn som er tilsette i diplomatiet eller konsulatstellet.

Alternativ 21

§ 63 første ledd bokstav a skal på bokmål lyde:

- a) er valgt utenfor det valgdistrikt der han har stemmerett,

§ 63 fyrste ledd bokstav a skal på nynorsk lyde:

- a) er vald utanfor det valdistriktet der han har røysterett,

Alternativ 22

§ 63 tredje ledd skal på bokmål lyde:

Det skal likeledes bestemmes ved lov når og hvordan en som er valgt til representant for to eller flere valgdistrikter, skal avgi erklæring om hvilket valg han vil motta.

§ 63 tredje ledd skal på nynorsk lyde:

Like eins skal det fastsetjast i lov når og korleis ein som er vald til representant for to eller fleire valdistrikt, skal gje fråsegn om kva val han vil ta imot.

Alternativ 23

§ 66 første punktum skal på bokmål lyde:

På sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der er representantene fritatt fra personlig heftelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelser.

§ 66 fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå personleg hefting, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk.

Alternativ 24

§ 71 skal på bokmål lyde:

§ 71

Stortingets medlemmer er valgt for fire sammenhengende år.

§ 71 skal på nynorsk lyde:

§ 71

Medlemmene av Stortinget er valde for fire år på rad.

Alternativ 25

§ 75 bokstav h skal på bokmål lyde:

- h) å kunne gi enhver påbud om å møte for seg i statssaker, unntatt kongen og den kongelige familie; dette unntaket gjelder likevel ikke for de kongelige prinser hvis de har embeter;

§ 75 h skal på nynorsk lyde:

- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsane kallast inn dersom dei har embete;

Alternativ 26

§ 81 annet punktum skal på bokmål lyde:

Ti har Vi antatt og bekreftet, likesom Vi herved antar og bekrefter samme som lov, under Vår hånd og rikets segl.»

§ 81 andre punktum skal på nynorsk lyde:

Di har Vi godkjent og stadfest, slik Vi med dette godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og riksseglet.»

Alternativ 27

§ 91 skal på bokmål lyde:

§ 91

Ingen kan utnevnes til medlem av Høyesterett før han er 30 år gammel.

§ 91 skal på nynorsk lyde:

§ 91

Ingen kan utnemnast til medlem av Høgsterett før han er 30 år gammal.

Alternativ 28

§ 92, innledningen til punktoppstillingen i første ledd skal på bokmål lyde:

Til embeter i staten kan bare utnevnes de norske borgere, kvinner eller menn, som taler landets språk og

§ 92, innleiinga til punkttoppstillinga i fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar, kvinner eller menn, som talar språket i landet og

Alternativ 29

§ 94 skal på bokmål lyde:

§ 94

En ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal besørgeres utgitt på første eller, om dette ikke er mulig, på annet ordentlige storting. Inntil da forblir statens någjeldende lover i kraft, med mindre de strider mot denne grunnlov eller mot de provisoriske lover som i mellomtiden måtte bli gitt.

§ 94 skal på nynorsk lyde:

§ 94

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske lovene som måtte bli gjevne i mellomtida.

Alternativ 30

§ 94 første ledd skal på bokmål lyde:

En ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal besørgeres utgitt på første eller, om dette ikke er mulig, på annet ordentlige storting. Inntil da forblir statens någjeldende lover i kraft, med mindre de strider mot denne grunnlov eller mot de provisoriske anordninger som i mellomtiden måtte bli gitt.

§ 94 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske anordningane som måtte bli gjevne i mellomtida.

Alternativ 31

§ 96 annet punktum skal på bokmål lyde:

Tortur under forhør må ikke finne sted.

§ 96 andre punktum skal på nynorsk lyde:

Det må ikkje nyttast tortur under forhøyr.

Alternativ 32

§ 104 skal på bokmål lyde:

§ 104

Jord og boslodd kan ikke i noe tilfelle forbyrtes.

§ 104 skal på nynorsk lyde:

§ 104

Jord og bulut kan ikkje i noko tilfelle forbrytast.

Alternativ 33

§ 105 skal på bokmål lyde:

§ 105

Krever hensyn til samfunnet at noen må avgi sin faste eller rørlige eiendom til offentlig bruk, skal han ha full erstatning av statskassen.

§ 105 skal på nynorsk lyde:

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlige eigedom til offentleg bruk, skal han få fullt vederlag av statskassa.

Alternativ 34

Ny § 113 skal på bokmål lyde:

§ 113

Denne grunnlov er vedtatt på bokmål og nynorsk. De to tekstene er likestilte.

Ny § 113 skal på nynorsk lyde:

§ 113

Denne grunnlova er vedteken på bokmål og nynorsk. Dei to tekstane er jamstilte.»

1.3 Dokument 12:22 (2011-2012)

Forslag nr. 22 fra Anders Anundsen og Per-Kristian Foss gjelder en nynorsk versjon av Grunnloven.

Forslagsstillerne viser til at språklig fornyelse av Grunnloven har vært diskutert gjennom flere perioder. I den forbindelse nedsatte Stortingets presidentskap et utvalg (Graver-utvalget) som fikk i oppdrag å lage tekst til en fornyet språkform på Grunnloven uten at forslaget skulle endre Grunnlovens realitet på noe område, på bokmål og på nynorsk.

Forslaget fra Graver-utvalget er fremmet som grunnlovsforslag. Imidlertid kan forslaget, slik forslagsstillerne ser det, skape debatt om den språkform som velges som bokmålsvariant. Forslagsstillerne har sammen med flere fremmet forslag til en fornyet

grunnlovstekst på konservativt bokmål utarbeidet av Finn-Erik Vinje, for å sikre Grunnlovens autoritet også språklig i bokmålsformen. Forslaget ble også fremmet i 2007–2008.

Forslagsstillerne mener det er viktig at Stortinget får anledning til å diskutere språkformen og valg av språkform på bokmål fritt, og vil unngå en situasjon der en er bundet til Graver-utvalgets bokmålsutgave. Derfor vil forslagsstillerne fremme Graver-utvalgets forslag til nynorskversjon av Grunnloven som eget forslag, slik at Stortinget kan ta stilling til hvilken bokmålsversjon som en vil benytte seg av, samtidig som en kan vedta en nynorskversjon av Grunnloven.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Norges Riges Grundlov skal på nynorsk lyde:

Grunnlov for Kongeriket Noreg, gjeven i riksforsamlinga på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik ho lyder etter seinare endringar, seinast grunnlovsvedtak av 21. mai 2012.

Kongeriket Noregs grunnlov

A

Om statsforma

§ 1

Kongeriket Noreg er eit fritt, sjølvstendig, udeleg og uavhendeleg rike. Regjeringsforma er avgrensa og arveleg monarkisk.

§ 2

Verdigrunnlaget skal framleis vere den kristne og humanistiske arven vår. Denne grunnlova skal trygje demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

B

Om den utøvande makta, om kongen og den kongelige familien og om religionen

§ 3

Den utøvande makta er hos kongen, eller hos dronninga dersom ho har fått krona etter reglane i § 6, § 7 eller § 48 i denne grunnlova. Når den utøvande makta såleis er hos dronninga, har ho alle rettar og plikter som kongen har etter denne grunnlova og lovene i landet.

§ 4

Kongen skal alltid vedkjenne seg den evangelisk-lutherske religionen.

§ 5

Kongens person er heilag; han kan ikkje lastast eller skuldast for noko. Ansvaret ligg på rådet hans.

§ 6

Arvefølgja er lineal. Berre barn av ei dronning eller ein konge, eller av nokon som sjølv har arverett, kan arve, og barnet må vere født i lovleg ekteskap. Den nærare lina går føre den fjernare og den eldre i lina føre den yngre.

Den ufødde har òg arverett, og tek sin plass i arvefølgja så snart ho eller han kjem til verda.

Arverett har likevel berre dei som ættar frå foreldra til den sist regjerande dronninga eller kongen.

Når ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone blir fødd, skal namnet og fødselstidspunktet gjerast kjent for Stortinget og først inn i protokollen der.

For dei som er fødde før 1971, gjeld likevel § 6 slik han vart vedteken den 18. november 1905. For dei som er fødde før 1990, gjeld likevel at mann går føre kvinne.

§ 7

Finst det ingen prinsesser eller prinsar med arverett, kan kongen gjere framlegg om etterfølgjar for Stortinget, som kan avgjere valet dersom framlegget frå kongen ikkje blir stødd.

§ 8

Myndig alder for kongen blir fastsett i lov.

Så snart kongen har nådd den lovfeste alderen, lyser han seg myndig.

§ 9

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg vil regjere Kongeriket Noreg i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitande!»

Er det ikkje samla noko storting på den tida, blir eiden gjeven skriftleg i statsrådet, og kongen tek han høgtidleg opp att på fyrste storting.

§ 10

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 14. mars 1908.)

§ 11

Kongen skal bu i riket og kan ikkje utan samtykke frå Stortinget vere utanfor riket meir enn seks månader om kongen utan at han personleg misser retten til krona.

Kongen må ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå Stortinget, og til det krevst to tredjedelar av røystene.

§ 12

Kongen vel sjølv eit råd av røysteføre norske borgarar. I dette rådet skal det vere ein statsminister og minst sju andre medlemmer.

Kongen fordeler gjeremåla mellom medlemmene av statsrådet slik han meiner det er tenleg. Til å ta sete i statsrådet ved sida av dei faste medlemmene kan kongen i særlege høve kalle inn andre norske borgarar, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefolk, foreldre og born eller to sysken må ikkje ha sete i statsrådet samstundes.

§ 13

For den tida kongen reiser i riket, kan han overlata styringa av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringa i kongens namn og på hans vegner. Det skal ubryteleg følgje så vel føresegnene i denne grunnlova som dei særskilde instruksane som kongen gjev i samsvar med dei.

Sakene blir avgjorde med røysting. Står røystene likt, har statsministeren eller, om han er borte, den fyrste av statsrådene som er til stades, to røyster.

Statsrådet skal gje melding til kongen om dei sakene som blir avgjorde på denne måten.

§ 14

Kongen kan utnemne statssekretærar til å hjelpe medlemmene av statsrådet med gjeremåla deira utanfor statsrådet. Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som ho eller han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

§ 15

Kvar medlem av statsrådet har plikt til å levere avskilssøknad etter at Stortinget har gjort vedtak om mistillit til denne statsråden åleine eller til heile statsrådet.

Kongen skal gje avskil etter ein slik søknad.

Når Stortinget har gjort vedtak om mistillit, kan statsrådet berre utføre dei gjeremåla som trengst for forsvarleg embetsutøving.

§ 16

Alle innbyggjarane i riket har fri religionsutøving. Den norske kyrkja, ei evangelisk-luthersk kyrkje, står ved lag som den norske folkekyrkja og blir stødd som det av staten. Nærare føresegner om kyrkjeskippnaden blir fastsette i lov. Alle trus- og livssynssamfunn skal bli stødde på lik line.

§ 17

Kongen kan gje og oppheve provisoriske lover om handel, toll, næringsvegar og offentleg forvaltning og regulering. Dei må ikkje stri mot konstitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve. Dei gjeld til neste storting.

§ 18

Kongen lèt i regelen krevje inn dei skattane og avgiftene som Stortinget fastset.

§ 19

Kongen ser til at eigedomane og regala til staten blir nytta og forvalta slik Stortinget har fastsett, og på den måten som er nyttigast for samfunnet.

§ 20

Kongen har i statsrådet rett til å gje forbrytarar nåde etter at dom er fallen. Forbrytaren kan velje å ta imot kongens nåde eller ta den idømde straffa.

I saker som Stortinget reiser for Riksretten, kan det ikkje gjevast annan nåde enn fritak frå idømd dødsstraff, om ikkje Stortinget har gjeve samtykke til noko anna.

§ 21

Kongen vel og utnemner alle sivile og militære embetsmenn etter å ha høyrst statsrådet. Før innsetjinga skal dei sverje eller, om dei ved lov er fritekne frå å gjere eid, høgtidleg love lydnd og truskap til konstitusjonen og kongen. Embetsmenn som ikkje er norske borgarar, kan i lov få fritak frå denne plikta. Dei kongelege prinsessene og prinsane kan ikkje ha sivile embete.

§ 22

Statsministeren, dei andre medlemmene av statsrådet og statssekretærane kan, utan dom, få avskil av kongen etter at han har høyrst kva statsrådet meiner om det. Det same gjeld for dei embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i utanrikstenesta, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip. Om embetsmenn som såleis er avsette, skal få pensjon, blir avgjort av det neste stortinget. I mellomtida får dei to tredjedelar av løna dei hadde før.

Andre embetsmenn kan berre suspenderast av kongen og skal då straks stemnast for domstolane. Dei kan ikkje avsetjast utan etter dom eller overflyttast mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan gjevast avskil utan dom når dei har nådd ei aldersgrense fastsett i lov. Det kan fastsetjast i lov at visse embetsmenn, men ikkje dommarar, kan utnemnast på åremål.

§ 23

Kongen kan gje ordenar til kven han vil, til påskjøning for framifrå fortjeneste, som må kunngjerast offentleg. Kongen kan ikkje tildele annan rang og tittel enn den eit embete fører med seg. Ordenen

fritek ingen for dei plikter og bærer som er sams for statsborgarane, og gjev heller ikkje førerrett til statlege embete. Embetsmenn som får avskil i nåde, får ha den tittelen og rangen dei hadde i embetet. Dette gjeld ikkje medlemmene av statsrådet eller statssekretærene.

Ingen må heretter få arvelege særrettar, personlege eller blanda.

§ 24

Kongen vel og avset etter eige skjøn hoffstaten sin og hoffbetjentane sine.

§ 25

Kongen har høgste befalinga over forsvarsmakta til riket. Denne makta må ikkje aukast eller minkast utan samtykke frå Stortinget. Ho må ikkje overlatast i framande maktens teneste, og ingen krigsfolk frå framande makter, så nær som troppar til hjelp mot fiendsleg overfall, må dragast inn i riket utan samtykke frå Stortinget.

Landvernet og andre troppar som ikkje kan reknast som linetroppar, må aldri brukast utanfor riksgrensene utan samtykke frå Stortinget.

§ 26

Kongen har rett til å kalle saman troppar, byrje krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og seie opp folkerettslege avtaler og sende og ta imot sendemenn.

Traktatar om særleg viktige saker blir fyrst bindande når Stortinget har gjeve samtykke til det. Det same gjeld alle traktatar som etter konstitusjonen ikkje kan setjast i verk utan ei ny lov eller eit nytt stortingsvedtak.

§ 27

Alle medlemmene av statsrådet skal møte i statsrådet når dei ikkje har lovleg forfall. Inga avgjerd må takast i statsrådet når ikkje over halvta av medlemmene er til stades.

§ 28

Tilrådingar om embetsutnemningar og andre viktige saker skal målberast i statsrådet av den medlemmen som har det fagområdet dei høyrer til. Ho eller han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet. Det kan gjerast unntak frå behandling i statsråd for eigentlege militære kommandosaker i den mon kongen fastset.

§ 29

Hindrar lovleg forfall ein statsråd i å møte og målbera saker som tilhøyrer hennar eller hans fagom-

råde, skal sakene målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn halvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre personar som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.

§ 30

I statsrådet blir det ført protokoll over alle saker som blir behandla der. Dei diplomatiske sakene som statsrådet vedtek å halde løynde, blir førte inn i ein særskild protokoll. Det same gjeld dei militære kommandosakene som statsrådet vedtek å halde løynde.

Kvar den som sit i statsrådet, har plikt til å seie si meining med frimod. Kongen har plikt til å høyre den, men kan ta avgjerd etter eige omdømme.

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovene i landet, har ho eller han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen. Den som ikkje har protestert såleis, blir rekna for å ha vore samd med kongen og er ansvarleg for det, slik som det sidan blir fastsett, og Stortinget kan setje vedkommande under tiltale for Riksretten.

§ 31

Alle avgjerdar kongen ferdar ut, må kontrasignrast for å bli gyldige. I militære kommandosaker skal avgjerdene kontrasignerast av den som har målbore saka, men elles av statsministeren, og om statsministeren ikkje var til stades i statsrådet, av den fyrste av dei medlemmene som var det.

§ 32

Dei avgjerdene regjeringa tek når kongen ikkje er til stades, blir utferd i kongens namn og underskrivne av statsrådet.

§ 33

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 12. august 1908.)

§ 34

Kongen gjev føresegner om titlar for dei som har arverett til krona.

§ 35

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, har ho eller han rett til å ta sete i statsrådet, men utan røyst eller ansvar.

§ 36

Ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone må ikkje gifte seg utan løyve frå kongen. Ho eller han må heller ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå kongen og

Stortinget. Samtykke frå Stortinget krev to tredjedelar av røystene.

Handlar ho eller han i strid med dette, misser vedkommande retten til Noregs trone for seg så vel som for etterkommarane sine.

§ 37

Dei kongelege prinsessene og prinsane skal for sine personar ikkje svare for andre enn kongen eller den han set til dommar over dei.

§ 38

(Oppheva ved vedtak 18. november 1905.)

§ 39

Om kongen døyr og tronfølgjaren enno er umyndig, skal statsrådet straks kalle inn Stortinget.

§ 40

Til dess Stortinget kjem saman og innrettar regjeringa for den tida kongen er mindreårig, skal statsrådet stå for styringa av riket, i samsvar med Grunnlova.

§ 41

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, men berre så framt ho eller han har nådd myndig alder for kongen. I motsett fall er det statsrådet som står for styringa av riket.

§ 42

(Oppheva ved vedtak 18. november 1905.)

§ 43

Stortinget skal velje formyndarar til å stå for regjeringa for den umyndige kongen.

§ 44

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg skal stå for regjeringa i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitande!»

Blir det ikkje halde storting på denne tida, skal eiden gjevast skriftleg i statsrådet og sidan sendast til neste storting.

Den prinsessa eller prinsen som har gjort eiden, tek han ikkje opp att seinare.

§ 45

Dei som mellombels har stått for statsstyringa etter §§ 40, 41, 43 eller 48, skal så snart ho er over, gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.

§ 46

Om ikkje statsrådet straks kallar saman Stortinget etter § 39, har Høgsterett så snart det er gått fire veker, ei vilkårslaus plikt til å syte for innkalling.

§ 47

Stortinget fastset korleis oppsedinga av den umyndige kongen skal styrast dersom begge foreldra er døde og ingen av dei har late etter seg ei skriftleg føresegn om det.

§ 48

Er kongsætta utdøydd og ingen tronfølgjar kåra, skal Stortinget velje ny dronning eller konge. I mellomtida gjeld § 40 for den utøvande makta.

C

Om borgarretten og den lovgjevande makta

§ 49

Folket utøver den lovgjevande makta gjennom Stortinget.

§ 50

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

I kva mon norske borgarar som på valdagen er busette utanlands, men elles stettar vilkåra ovanfor, skal ha røysterett, blir fastsett i lov.

Reglar om røysterett for elles røysteføre personar som på valdagen openbert lir av alvorleg psykisk svekking eller nedsett medvit, kan fastsetjast i lov.

§ 51

Reglar om manntalsføringa og om innføringa av dei røysteføre i manntalet blir fastsette i lov.

§ 52

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 26. oktober 1954.)

§ 53

Røysteretten misser den som

- a. blir dømd for strafflagde handlingar, i samsvar med føresegner om dette i lov,
- b. går i teneste for ei framand makt utan samtykke frå regjeringa.

§ 54

Valtinga blir haldne fjerdekvart år. Dei skal vere avslutta seinast i september.

§ 55

Valtinga skal styrast slik det blir fastsett i lov. Valstyret avgjer tvistar om røysterett. Avgjerda kan klagast inn for Stortinget.

§ 56

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 23. mars 1972.)

§ 57

Det skal veljast 169 stortingsrepresentantar.

Riket er inndelt i 19 valdistrikt.

150 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 19 som utjamningsrepresentantar.

Kvart valdistrikt skal ha 1 utjamningsmandat.

Talet på stortingsrepresentantar som skal veljast frå kvart valdistrikt, blir utrekna på grunnlag av innbyggjartalet og flatevidda i distriktet i høve til innbyggjartalet og flatevidda i heile riket. I denne utrekninga gjev kvar innbyggjar 1 poeng og kvar kvadratkilometer 1,8 poeng. Utrekninga skal gjerast kvart åttande år.

Nærare føresegner om korleis riket skal delast i valdistrikt, og korleis stortingsmandata skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

§ 58

Valtinga blir haldne særskilt for kvar kommune. På valtinga blir det røysta direkte på stortingsrepresentantar med vararepresentantar for heile valdistriktet.

§ 59

Valet av distriktsrepresentantar er eit høvestalsval, og mandata blir delte mellom partia etter reglane nedanfor.

Røystetalet for kvart parti i kvart valdistrikt skal delast med 1,4; 3; 5; 7 og så bortetter. Det fyrste mandatet går til det partiet som får den største kvotienten, det neste mandatet går til det partiet som får den nest største kvotienten, og så bortetter til alle mandata er utdelte.

Listesamband er ulovleg.

Med sikte på best mogleg samsvar mellom røysetal og representasjon blir utjamningsmandata delte mellom dei partia som er med i utjamninga, på grunnlag av høvet mellom røysetala deira i heile riket. Kor mange stortingsmandat kvart parti skal ha i alt, finn ein ved å nytte reglane for tildeling av dist-

riktsmandat tilsvarande for heile riket for dei partia som er med i utjamninga. Så får kvart parti tildelt så mange utjamningsmandat attåt distriktsmandata det alt har fått, at det til saman utgjer så mange stortingsmandat som partiet skal ha i alt. Har eit parti alt ved utdelinga av distriktsmandata fått fleire mandat enn det skulle hatt etter framgangsmåten ovanfor, skal utjamningsmandata delast berre mellom dei andre partia, såleis at ein ser bort frå det røystetalet og dei distriktsmandata som det fyrstnemnde partiet har fått.

Ingen parti kan få utjamningsmandat utan å ha fått minst 4 prosent av det samla røystetalet for heile riket.

Nærare føresegner om korleis utjamningsmandata til partia skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

§ 60

Om og korleis dei røysteføre kan røyste utan å møte personleg på valtinga, blir fastsett i lov.

§ 61

Ingen kan veljast til representant utan å ha røysterett.

§ 62

Tenestemenn som er tilsette ved statsrådskontora, bortsett frå statssekretærar og politiske rådgjevarar, kan ikkje veljast til representantar. Det same gjeld medlemmene av Høgsterett og tenestemenn som er tilsette i utanrikstenesta.

Medlemmer av statsrådet kan ikkje møte på Stortinget som representantar så lenge dei har sete i statsrådet. Heller ikkje statssekretærane kan møte som representantar så lenge dei er i embetet, og dei politiske rådgjevarane ved statsrådskontora kan ikkje møte på Stortinget så lenge dei har stillingane sine.

§ 63

Den som blir vald til representant, har plikt til å ta imot valet, om vedkommande ikkje

- a) er vald utanfor det valdistriktet der ho eller han har røysterett,
- b) har møtt som representant på alle storting etter førre val,
- d) er medlem av eit politisk parti og vald på ei valliste som ikkje går ut frå dette partiet.

Frist og framgangsmåte for å gjere retten til å nekte val gjeldande blir fastsett i lov.

Like eins skal det fastsetjast i lov når og korleis ein som er vald til representant for to eller fleire valdistrikt, skal gje fråsegn om kva val ho eller han vil ta imot.

§ 64

Dei valde representantane får tildelt fullmakter. Stortinget avgjer om fullmaktene er lovlege.

§ 65

Alle representantar og innkalla vararepresentantar får frå statskassa lovfastsett godtgjersle for kostnader til reiser til og frå Stortinget og frå Stortinget til heimen og attende under feriar på minst 14 dagar.

Dessutan får dei lovfastsett godtgjersle for deltaking på Stortinget.

§ 66

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå pågriping, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk. For meiningar ytra i forsamlingane til Stortinget kan dei ikkje dragast til ansvar utanfor desse forsamlingane. Alle har plikt til å rette seg etter den ordenen som er vedteken av Stortinget.

§ 67

Representantane som er valde på den ovannemnde måten, utgjer Kongeriket Noregs *storting*.

§ 68

Stortinget kjem i regelen saman i hovudstaden den fyrste kvardagen i oktober kvart år, om ikkje kongen på grunn av usedvanlege omstende, så som fiendsleg åtak eller smittsam sjukdom, vel ein annan by i riket. Ei slik avgjerd må gjerast kjend i tide.

§ 69

Når Stortinget ikkje er samla, kan kongen kalle det saman dersom han meiner det trengst.

§ 70

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 29. mai 1990.)

§ 71

Dei valde representantane er medlemmer av Stortinget i fire år på rad.

§ 72

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 29. mai 1990.)

§ 73

Stortinget utnemner ein president, fem visepresidentar og to sekretærar. Storting kan berre haldast dersom minst halvta av medlemmene er til stades. Grunnlovsframlegg kan berre behandlast dersom minst to tredjedelar av medlemmene er til stades.

§ 74

Så snart Stortinget har konstituert seg, opnar kongen eller den han set til det, forhandlingane med ei tale om tilstanden i riket og dei emna han særleg vil gjere Stortinget merksam på. Inga drøfting må skje med kongen til stades.

Når forhandlingane i Stortinget er opna, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget og til liks med medlemmene der ta del i forhandlingane når dei blir haldne for opne dører, men utan å røyste. I saker som blir behandla for stengde dører, gjeld dette berre når Stortinget gjev løyve til det.

§ 75

Det høyrer Stortinget til

- a) å gje og oppheve lover; å fastsetje skattar, avgifter, toll og andre offentlege bører, som likevel ikkje gjeld etter 31. desember året etter om dei ikkje blir uttrykkeleg fornya av eit nytt storting,
- b) å ta opp lån på rikets kreditt,
- c) å føre oppsyn med pengestellet i riket,
- d) å løyve dei pengesummane som trengst til statsutgiftene,
- e) å fastsetje kor mykje kongen skal få utbetalt til hoffstaten sin kvart år, og å fastsetje apanasjen til den kongelege familien, som ikkje kan vere i faste eigedommar,
- f) å få seg førelagt protokollane frå statsrådet og alle offentlege meldingar og papir,
- g) å få melding om dei folkerettslege avtalene som kongen har gjort med framande makter for staten,
- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsessene og prinsane kallast inn dersom dei har embete,
- i) å revidere lister over mellombels løner og pensjonar og gjere dei endringane som Stortinget meiner trengst,
- k) å utnemne fem revisorar som skal sjå gjennom statsrekneskapane kvart år og kunngjere utdrag av dei på prent; revisorane skal difor få rekneskapane innan seks månader etter utgangen av det året som Stortinget har gjeve løyvingar for; og å gje føresegner om ordninga av desisjonsmakta overfor rekneskapstenestemennene til staten,
- l) å utnemne ein som ikkje er medlem av Stortinget, som etter nærare føresegner fastsette i lov skal føre kontroll med den offentlege forvaltninga og alle som er i offentlig teneste, for å hindre at det blir gjort urett mot den einskilde borgaren,
- m) å gje innfødsrett.

§ 76

Alle lovframlegg skal fyrst gjerast på Stortinget, anten av ein stortingsrepresentant eller av regjeringa ved ein statsråd.

Etter at framlegget er vedteke der, skal Stortinget ta det opp til ny vurdering og anten godta eller forkaste det. Blir det forkasta, skal framlegget med merknader frå Stortinget takast opp til vurdering endå ein gong av Stortinget, som anten legg framlegget bort eller vedtek det med dei nemnde merkna-dene.

Mellom kvar slik behandling må det gå minst tre dagar.

§ 77

Når Stortinget har gjort same lovvedtaket to gonger på rad, går det til kongen med oppmoding om sanksjon.

§ 78

Godtek kongen lovvedtaket, skriv han under, og dermed blir det til lov.

Godtek han det ikkje, sender han det attende til Stortinget med dei orda at han for tida ikkje meiner det er tenleg å sanksjonere det. I så fall kan ikkje det stortinget som då er samla, leggje dette vedtaket fram for kongen att.

§ 79

Når to storting med eitt val og minst to storting imellom har gjort same lovvedtaket uendra utan at Stortinget i mellomtida har gjort avvikande endeleg lovvedtak, og det då blir lagt fram for kongen med dei orda at Hans Majestet ikkje vil nekte å sanksjonere eit lovvedtak som Stortinget etter ei grundig vurdering held for gagnleg, så blir det til lov endå om kongen ikkje sanksjonerer det før Stortinget skilst.

§ 80

Stortinget blir verande samla så lenge det sjølv meiner det trengst, og avsluttar forhandlingane når gjeremåla er fullførte.

I samsvar med reglar i Stortingets forretningsorden kan forhandlingane takast opp att, men dei blir avslutta seinast siste kvardagen i september.

Innan den tid kunngjer kongen for Stortinget avgjerda si om dei lovvedtaka som ikkje alt er avgjorde (jf. §§ 77–79), anten med å stadfeste eller forkaste dei. Dei han ikkje uttrykkeleg godkjenner, blir rekna som forkasta av han.

§ 81

Alle lover (så nær som dei etter § 79) blir utferda i namnet til kongen, under Noregs rikssegl og med desse orda: «Vi N.N. gjer kunnig at Oss er førelagt

vedtak frå Stortinget dagsett som lyder slik: (her kjem vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og riksseglet.»

§ 82

Regjeringa skal gje Stortinget alle dei opplysningane som trengst for behandlinga av dei sakene ho legg fram. Ingen medlemmer av statsrådet må leggje fram urette eller villeiande opplysningar for Stortinget eller eit stortingsorgan.

§ 83

Stortinget kan hente inn utgreiing frå Høgsterett om juridiske emne.

§ 84

Stortinget blir halde for opne dører, og forhandlingane blir kunngjorde på prent, så nær som i dei tilfella noko anna blir vedteke med røystefleirtal.

§ 85

Den som lyder eit påbod som har som føremål å skiple fridommen og tryggleiken til Stortinget, gjer seg skuldig i svik mot fedrelandet.

D

Om den dømmende makta

§ 86

Riksretten dømmer i fyrste og siste instans i dei sakene som Stortinget reiser mot medlemmer av statsrådet, Høgsterett eller Stortinget for eit strafflagt eller anna rettsstridig tilhøve når dei har brote sine konstitusjonelle plikter.

Dei nærare reglane om påtale som Stortinget reiser etter denne paragrafen, blir fastsette i lov. Det kan likevel ikkje setjast kortare foreldingsfrist enn 15 år for høvet til å gjere ansvar gjeldande ved tiltale for Riksretten.

Dommarar i Riksretten er 6 medlemmer valde av Stortinget og dei 5 etter embetsalder eldste fast utnemnde medlemmene av Høgsterett, mellom dei leiaren av Høgsterett. Stortinget vel medlemmene og varamedlemmer for 6 år. Ein medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikkje veljast til medlem av Riksretten. I Riksretten har leiaren av Høgsterett forsetet.

Dei som har teke sete i Riksretten som valde av Stortinget, blir sitjande sjølv om tida dei er valde for, går ut før Riksretten har avslutta saka. Like eins blir høgsterettsdommarar sitjande i Riksretten sjølv om dei går av som medlemmer av Høgsterett.

§ 87

Dei nærare reglane om samansetjinga av Riksretten og om saksbehandlinga blir fastsette i lov.

§ 88

Høgsterett dømmer i siste instans. Grenser for høvet til å få Høgsteretts avgjerd kan fastsetjast i lov.

Høgsterett skal vere samansett av ein leiar og minst fire andre medlemmer.

§ 89

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 14. desember 1920.)

§ 90

Høgsterettsdommar kan ikkje i noko tilfelle ankast.

§ 91

Ingen kan utnemnast til høgsterettsdommar før ho eller han er 30 år gammal.

E

Allmenne føresegner

§ 92

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar som talar Noregs språk og

- a) anten er fødde i riket av foreldre som då var norske statsborgarar,
- b) eller er fødde i utlandet av norske foreldre som då ikkje var statsborgarar i noko anna land,
- c) eller har opphalde seg i riket i 10 år,
- d) eller får innfødsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnemnast til lærarar ved universitetet og dei lærde skulane, til lækjarar og til konsular på framande stader.

§ 93

For å sikre internasjonal fred og tryggleik eller fremje internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels fleirtal gje samtykke til at ein internasjonal samskipnad som Noreg er tilslutta eller sluttar seg til, på eit sakleg avgrensa område får råderett som elles ligg hjå dei statlege styresmaktene etter denne grunnlova, men likevel ikkje rett til å endre denne grunnlova. Når Stortinget skal gje sitt samtykke, skal minst to tredjedelar av medlemmene vere til stades, som ved behandling av grunnlovsframlegg.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje deltaking i ein internasjonal samskipnad der avgjerdene berre har reint folkerettsleg verknad for Noreg.

§ 94

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess

står dei nogjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske lovene som måtte bli gjevne i mellomtida.

Likeins skal dei noverande faste skattane stå ved lag til neste storting.

§ 95

Ingen dispensasjonar, protektorium, moratorium eller oppreisningar må gjevast etter at den nye allmenne lova har teke til å gjelde.

§ 96

Ingen kan dømmast utan etter lov eller straffast utan etter dom. Pinefullt forhøyr må ikkje skje.

§ 97

Inga lov må gjevast tilbakeverkande kraft.

§ 98

Det må ikkje leggjast avgifter til statskassa på sportlar som blir betalte til dei som gjer teneste for retten.

§ 99

Ingen må fengslast utan i dei tilfella og på den måten som lovene fastset. Den som utan rett har arrestert nokon eller halde nokon ulovleg fengsla, står til ansvar for vedkommande.

Regjeringa har ikkje rett til å nytte militær makt mot innbyggjarane utan etter lov, med mindre ei forsamling skiplar den offentlege roa og ikkje skilst åt så snart den sivile styresmakta tre gonger har lese høgt og tydeleg for forsamlinga dei lovføresegnene som gjeld opprør.

§ 100

Ytringsfridom skal det vere.

Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller budskapar om det ikkje lèt seg forsvare halde opp imot den grunngevinga ytringsfridommen har i sanningsøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvareleg halde opp imot grunngevingane for ytringsfridommen.

Førehandssensur og andre førebyggjande åtgjerder kan ikkje nyttast om det ikkje trengst for å verne born og unge mot skadeleg påverknad frå levande bilete. Brevsensur kan ikkje setjast i verk anna enn i anstaltar.

Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folkevalde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte.

§ 101

Heretter skal ingen få nye og varige særrettar som legg band på næringsfridommen.

§ 102

Det må ikkje utførast husransakingar, så nær som i kriminelle tilfelle.

§ 103

Ingen som heretter går konkurs, får fristad.

§ 104

Ingen kan bli frådømd sin faste eigedom eller heile eiga si på grunn av eit brotsverk.

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg fast eller rørleg eigedom til offentleg bruk, skal ho eller han få fullt vederlag av statskassa.

§ 106

Kjøpesummar og inntekter av det benefiserte godset til presteskapet skal berre nyttast til gagn for presteskapet og til å fremje opplysinga. Eigedommane til milde stiftingar skal berre nyttast til deira eige gagn.

§ 107

Odels- og åsetesretten må ikkje opphevast. Dei nærare vilkåra for korleis han skal stå ved lag til størst mogleg nytte for staten og gagn for landallmugen, blir fastsett av det fyrste eller andre stortinget.

§ 108

Heretter kan det ikkje skipast grevskap, baroni, stamhus eller fideikommiss.

§ 109

Alle statsborgarane har i regelen den same skyldnaden til å verne fedrelandet ei viss tid, utan omsyn til fødsel eller formue.

Korleis denne grunnsetninga skal gjennomførast, og kva unnatak ho skal ha, blir fastsett i lov.

§ 110

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at kvart arbeidsført menneske kan leve av arbeidet sitt.

Nærare føresegner om medråderetten til dei tilsette på arbeidsplassen blir fastsette i lov.

§ 110 a

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at den samiske folkegruppa kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

§ 110 b

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal forvaltast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte for å tryggje denne retten for kommande slekter.

Borgarane har rett til kunnskap om korleis det står til med naturmiljøet, og om verknadene av planlagde og iverksette inngrep i naturen, slik at dei kan tryggje den retten dei har etter førre leddet.

Dei statlege styresmaktene gjev nærare føresegner for å gjennomføre desse grunnsetningane.

§ 110 c

Dei statlege styresmaktene skal respektere og tryggje menneskerettane.

Nærare føresegner om gjennomføringa av traktatar om dette blir fastsette i lov.

§ 111

Forma og fargane på det norske flagget blir fastsette i lov.

§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram på det fyrste, andre eller tredje stortinget etter eit nytt val og kunngjerast på prent. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering på prent som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Alternativ 2

Tittelen på Grunnlova skal lyde:

Noregs rikets grunnlov*Alternativ 3*

§ 6 tredje ledd skal lyde:

Arverett har likevel berre dei som er fødde i rett nedstigande line frå den sist regjerande dronninga eller kongen eller hennar eller hans sysken, og dei som sjølve er hennar eller hans sysken.

Alternativ 4

§ 9 fyrste ledd skal lyde:

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Alternativ 5

§ 14 andre punktum skal lyde:

Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

Alternativ 6

§ 17 skal lyde:

§ 17

Kongen kan gje og oppheve provisoriske anordningar om handel, toll, næringsveggar og offentleg forvaltning og regulering. Dei må ikkje stri mot konstitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve i samsvar med §§ 76, 77, 78 og 79. Dei gjeld provisorisk til neste storting.

Alternativ 7

§ 21 fjerde punktum skal lyde:

Dei kongelege prinsane kan ikkje ha sivile embete.

Alternativ 8

§ 22 fyrste ledd andre punktum skal lyde:

Det same gjeld for embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i diplomatiet eller konsulatstellet, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip.

Alternativ 9

§ 25 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Kongen har høgste befalinga over land- og sjømakta til riket.

Alternativ 10

§ 28 andre punktum skal lyde:

Han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet.

Alternativ 11

§ 29 fyrste ledd skal lyde:

Hindrar lovleg forfall ein statsråd frå å møte og målbera saker som høyrer til hans fagområde, skal dei målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Alternativ 12

§ 29 andre ledd skal lyde:

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn helvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre kvinner eller menn som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.

Alternativ 13

§ 30 tredje ledd fyrste punktum skal lyde:

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovene i landet, har han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen.

Alternativ 14

§ 41 fyrste punktum skal lyde:

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så framt han har nådd myndig alder for kongen.

Alternativ 15

§ 44 fyrste ledd skal lyde:

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Jeg lover og sværger at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Alternativ 16

§ 45 skal lyde:

§ 45

Så snart statsstyringa deira er over, skal dei gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.

Alternativ 17

§ 49 skal lyde:

§ 49

Folket utøver den lovgjevande makta ved Stortinget.

Alternativ 18

§ 50 fyrste ledd skal lyde:

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane, kvinner og menn, som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

Alternativ 19

§ 59 andre ledd fyrste punktum skal lyde:

Røystetalet for kvart parti i kvart valdistrikt skal delast med 1,4; 3; 5; 7 og så bortetter til det er delt så mange gonger som talet på mandat vedkommande parti kan ventast å få.

Alternativ 20

§ 62 fyrste ledd andre punktum skal lyde:

Det same gjeld medlemmene av Høgsterett og tenestemenn som er tilsette i diplomatiet eller konsulatstellet.

Alternativ 21

§ 63 fyrste ledd bokstav a skal lyde:

a) er vald utanfor det valdistriktet der han har røysterett,

Alternativ 22

§ 63 tredje ledd skal lyde:

Like eins skal det fastsetjast i lov når og korleis ein som er vald til representant for to eller fleire valdistrikt, skal gje fråsegn om kva val han vil ta imot.

Alternativ 23

§ 66 fyrste punktum skal lyde:

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå personleg hefting, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk.

Alternativ 24

§ 71 skal lyde:

§ 71

Medlemmene av Stortinget er valde for fire år på rad.

Alternativ 25

§ 75 h skal lyde:

h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsane kallast inn dersom dei har embete;

Alternativ 26

§ 81 andre punktum skal lyde:

Di har Vi godkjent og stadfest, slik Vi med dette godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og riksseglet.»

Alternativ 27

§ 91 skal lyde:

§ 91

Ingen kan utnemnast til medlem av Høgsterett før han er 30 år gammal.

Alternativ 28

§ 92, innleiinga til punkttopstillinga i fyrste ledd skal lyde:

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar, kvinner eller menn, som talar språket i landet og

Alternativ 29

§ 94 skal lyde:

§ 94

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske lovene som måtte bli gjevne i mellomtida.

Alternativ 30

§ 94 fyrste ledd skal lyde:

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske anordningane som måtte bli gjevne i mellomtida.

Alternativ 31

§ 96 andre punktum skal lyde:

Det må ikkje nyttast tortur under forhøyr.

Alternativ 32

§ 104 skal lyde:

§ 104

Jord og bulut kan ikkje i noko tilfelle forbrytast.

Alternativ 33

§ 105 skal lyde:

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlige eigedom til offentleg bruk, skal han få fullt vederlag av statskassa.»

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Kenneth Svendsen og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til at det er fremmet til sammen tre grunnlovsforslag om språklig fornyelse av Grunnloven. Disse tre grunnlovsforslagene er Dokument 12:21 (2011–2012), Dokument 12:22 (2011–2012) og Dokument 12:25 (2011–2012). Grunnlovsforslagene vil bli gitt én felles innstilling fra komiteen.

Komiteen viser til at alle tre forslagene omfatter en helhetlig endring av dagens grunnlovstekst. Komiteen avholdt 19. februar 2014 åpen høring om grunnlovsforslagene. I tillegg har komiteen gjennomført et seminar for komiteens medlemmer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til grunnlovsforslag 21 (2011–2012) fra Anders Anundsen, Per-Kristian Foss, Michael Tetzschner og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Anders Anundsen, Per-Kristian Foss og Michael Tetzschner, om språklig fornyelse av Grunnloven. Det går av grunnlovsforslaget fram at forslaget innebærer en varsom språklig ansiktsløftning fra revisjonen i 1903.

Den språklig fornyede grunnlovsversjonen svarer i alle hovedtrekk til den omskrivning som ble foreslått på det 152. storting (Dokument nr. 12 (2007–2008, Grunnlovsforslag nr. 16)). Flertallet har merket seg at det videre går fram at forslaget innebærer en *språklig-formell* justering og ikke skal inneholde noen substansielle endringer. Det er i forslaget gitt en forklaring av bakgrunnen for og av ulike valg med hensyn til vokabular, ortografi, morfologi og syntaks. Om hensikten med forslaget uttales at dette «.. har vært å løfte teksten nærmere opp mot samtidens språkpraksis i beslektede genrer og således gjøre Grunnloven lettere tilgjengelig for dagens lesere.» Det blir framhevet at Grunnloven er et nasjonalt klenodium og at det derfor har vært rimelig å bevare noen av de leksikalske trekk som vitner om lovens historiske forankring. Forslagsstillerne framhever at det har vært en forutsetning at den språklige justeringen ikke skal innebære noen som helst risiko for forskyvning av meningen eller forårsake noen usikkerhet om tolkningen. Dersom omskrivning ville kunne medføre tvetydighet, har forslagsstillerne avstått fra å foreslå endring og nøyd seg med eventuelle ortografiske og/eller morfologiske endringer. Det foreligger bare ett alternativ til forslag.

Flertallet viser videre til grunnlovsforslag 22 (2011–2012) fra Anders Anundsen og Per-Kristian Foss om en nynorsk versjon av Grunnloven. Dette forslaget er identisk med forslaget fra Graverutvalget. Forslagsstillerne angir at bakgrunnen for forslaget er å gi Stortinget anledning til å diskutere språkformen og valg av språkform på bokmål fritt, for slik å unngå en situasjon der en er bundet til Graverutvalgets bokmålsutgave. Ved å fremme Graverutvalgets forslag til nynorskversjon av Grunnloven som eget forslag, vil Stortinget kunne ta stilling til hvilken bokmålsversjon som en vil benytte seg av, samtidig som Stortinget kan vedta en nynorskversjon av Grunnloven. Det foreligger i likhet med Graverutvalgets bokmålsversjon alternative forslag til en rekke av paragrafbestemmelsene.

Flertallet vil deretter vise til grunnlovsforslag 25 (2011–2012) fra Marit Nybakk, Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Hallgeir H. Langeland og Per Olaf Lundteigen om vedtak av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk. Om bakgrunnen for forslaget heter det:

«Grunnlovsforslag nr. 16 (2007–2008) fra Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje om språklig fornyelse av Grunnloven, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, ble behandlet av kontroll- og konstitusjonskomiteen våren 2012. I Innst. 276 S (2011–2012) uttalte en samlet komité:

‘Komiteen deler forslagsstillerens syn på at Grunnlovens gammelmodige dansk-norske språkdrakt fra 1903 er vanskelig å lese i dag.

Grunnloven bør moderniseres rent språklig for å bli et enda mer levende dokument i det norske folkestyret.’

Flertallet i komiteen gikk likevel imot å vedta grunnlovsforslag nr. 16 (2007–2008) slik det forelå. Forslaget ble heller ikke vedtatt av Stortinget, men i forbindelse med behandlingen av forslaget ble det fattet følgende vedtak:

‘Stortinget ber Presidentskapet bidra til å få utarbeidet oppdaterte språklige versjoner av Grunnloven på bokmål og nynorsk. I dette arbeidet skal det legges til grunn at de to versjonene skal være likestilte og at den språklige moderniseringen ikke skal endre realiteten i den gamle (någjeldende) Grunnloven. De nye versjonene må foreligge slik at de kan fremmes som grunnlovsforslag innen 28. september 2012. Stortinget bør tilstrebe å få vedtatt de to nye utgavene i jubileumsåret 2014.’

Som følge av dette oppnevnte Stortingets presidentskap 31. mai 2012 et utvalg for utarbeidelse av nye tekstversjoner av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk (Grunnlovsspråkutvalget), ledet av professor og dekan ved juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo, Hans Petter Graver. Utvalget besto for øvrig av to filologer fra Språkrådet og ytterligere to jurister.

Grunnlovsspråkutvalget avga 17. september 2012 rapport til Stortingets presidentskap (Dokument 19 (2011–2012)). Rapporten inneholder moderniserte versjoner av de enkelte paragrafene i Grunnloven, på både bokmål og nynorsk. I tråd med utvalgets mandat har utvalget lagt vekt på at de nye grunnlovstekstene skulle formuleres «i et mest mulig forståelig språk etter gjeldende rettskrivingsnormer», samtidig som dette «i minst mulig grad skal berøre meningsinnholdet i de enkelte bestemmelsene». Der det har vist seg vanskelig å forene disse to retningslinjene, har utvalget foreslått alternative formuleringer av enkelte bestemmelser.

I rapporten er det grundig redegjort for utvalgets vurderinger og anbefalinger vedrørende hver enkelt grunnlovparagraf. I rapporten har utvalget også utformet ett samlet forslag til oppdaterte tekstversjoner av Grunnloven, med én bokmålstekst og én nynorsktekst. Til slutt i forslaget er det tatt inn en rekke alternative forslag til formulering av enkelte bestemmelser (paragrafer, ledd eller punktumer).»

Flertallet viser til at utvalget anbefaler at det ved behandlingen av forslaget først voteres over det helhetlige forslaget til ny grunnlovstekst. Dersom de to nye grunnlovstekstene blir vedtatt, kan Stortinget votere over alternativene til enkelte bestemmelser. Slik vil da eventuelt vedtak av alternativ til en enkeltbestemmelse innebære at denne erstatter den tilsvarende bestemmelsen i den teksten som er vedtatt like før.

Flertallet har merket seg at forslagsstillerne mener det vil være formålstjenlig om det presiseres i begge de to nye grunnlovstekstene at Grunnloven er vedtatt på både bokmål og nynorsk og at de to tekstversjonene er likestilte. Forslagsstillerne har derfor

tilføyd et forslag om at dette tas inn som ny § 113, jf. alternativ 34 i grunnlovsforslaget.

Senere års arbeid for fornyelse av språket i Grunnloven

Flertallet vil trekke fram professor emeritus Finn-Erik Vinjes omfangsrike og mangeårige arbeid for en språklig modernisering av Grunnloven. Vinje har gjennom mange år beskjeftiget seg med Grunnlovens språk og stil. På oppdrag av Stortinget gav Vinje i 2002 ut boken «Frihetens palladium – i språklig belysning, en redegjørelse for Grunnlovens språkhistorie og grammatikk fra 1814 til våre dager». I denne boken diskuterer Vinje hvordan en eventuell språklig fornyelse av Grunnloven kan skje.

Flertallet er videre kjent med at tidligere mangeårig stortingsrepresentant for Oslo og visepresident i Stortinget, Carl I. Hagen, sammen med Finn-Erik Vinje la ned en iherdig innsats for å fornye språket i Grunnloven ved å utarbeide forslag til ny grunnlovstekst med en forsiktig språklig modernisering. Grunnlovsforslaget ble fremmet av Carl I. Hagen alene som Dokument nr. 12:16 (2007–2008). Stortinget behandlet 21. mai 2012 tilhørende Innst. 276 S (2011–2012). Gjennom Stortingets behandling av denne innstillingen gjorde som referert ovenfor Stortinget vedtaket som resulterte i Graver-utvalget. Flertallet vil understreke at arbeidet fra Finn-Erik Vinje og Carl I. Hagen har vært sterkt medvirkende til – om ikke avgjørende for – at Stortinget denne våren kan vedta skriftlig fornyelse av Grunnloven. Flertallet vil med dette takke deres høyt verdsatte innsats for en fornyelse av språket i Grunnloven.

Et demokratiseringsprosjekt i grunnlovsjubileumsåret

Flertallet viser til at Stortingets presidentskap i samråd med kontroll- og konstitusjonskomiteen har bestemt at grunnlovsforslagene om språklig fornyelse av Grunnloven skal ferdigbehandles av Stortinget før grunnlovsdagen i 200-årsjubileet for Norges grunnlov. Komiteen har derfor avgitt innstilling i tilstrekkelig tid til dette.

Flertallet mener det er på tide med en språklig fornyelse av Grunnloven og anser dette for å være både et viktig og synlig bidrag fra landets nasjonalforsamling i jubileumsåret for Norges grunnlov.

Flertallet vil vise til at Grunnloven er den høyest rangerte loven i kongeriket Norge. Grunnloven er grunnlaget for vårt folkestyre. Lovens språkform var gjennom en varsom revisjon i 1903. Etter dette har ikke Grunnloven gjennomgått noen språklig fornyelse. I mellomtiden har norsk språk utviklet seg mye. Avstanden mellom skriftspråket i 1814 og den alminnelige juridisk-administrative skrivepraksis i 1903 var betydelig mindre enn avstanden mellom

1903-normen og dagens norske skriftspråk. Derfor fremstår Grunnlovens språkform i dag som foreldet. Språkformen gjør at Grunnlovens innhold er vanskelig tilgjengelig for dagens lesere, noe som harmonerer dårlig med Grunnlovens funksjon som grunnlag for vårt folkestyre. Flertallet anser det derfor som riktig å gjennomføre en språklig fornyelse av Grunnloven i år. For flertallet er en slik språklig fornyelse viktig for å styrke vårt folkestyre. Flertallet legger til grunn at det er tverrpolitisk enighet om å foreta endringer i Grunnloven som medvirker til å styrke vårt folkestyre. Med en språklig fornyelse vil Grunnloven kunne leses og forstås av mange flere norske borgere sammenlignet med hva tilfellet er i dag. En språklig fornyelse av Grunnloven er et demokratiseringsprosjekt til beste for vårt folkestyre.

Flertallet viser videre til at Grunnlovens språkform i lang tid har gjort det unødvendig komplisert å fremsette grunnlovsforslag da de færreste stortingsrepresentanter behersker språkformen i dagens grunnlov. I 2010 rettet Stortinget ved grunnlovsendring flere språklige feil i grunnlovsvedtak fra så sent som 2004 og 2007, jf. Innst. 254 S (2009–2010). For inneværende stortingsperiode er det fremsatt grunnlovsforslag om retting av en språklig feil som kom inn ved en grunnlovsendring vedtatt i 1990, jf. grunnlovsforslag 20 (2011–2012). Flertallet mener på bakgrunn av dette at en modernisering av grunnlovsspråket vil gjøre det lettere for stortingsrepresentanter å engasjere seg i spørsmål om grunnlovsendring, noe som er viktig for å bevare Grunnlovens sterke stilling i demokratiet. Flertallet mener videre at muligheten for å fremsette grunnlovsforslag på moderne norsk vil bidra til å heve kvaliteten på grunnlovsforslagene.

Flertallet viser videre til at en modernisering av språket i Grunnloven med formål å gjøre loven mer forståelig og relevant for dagens lesere er fullt i samsvar med Grunnlovens ånd og grunnlovsfedrenes idealer i 1814. En av de bærende ideene i Grunnloven, og som har bidratt til dens lange levetid, er ideen om at Grunnloven kan og skal endres og tilpasses samfunnsutviklingen. De 315 grunnlovsendringene siden 1814 (jf. oversikt hos Lovdata 22. januar 2014) og de mange grunnlovsforslagene i denne stortingsperioden, viser at Stortinget har tatt denne oppgaven på alvor. Bare 23 av de 112 paragrafene i Grunnloven har stått uendret siden 1814. De siste årene, og sist ved statskirkereformen i 2012, har Stortinget gjennomført en rekke vidtgående reformer i Grunnloven som har ført til større endringer i grunnlovsteksten. Vår gjeldende grunnlov er altså ikke et historisk dokument, men et levende dokument som legger premissene for og gjenspeiler utviklingen av det norske statsstyret. Flertallet mener derfor at en språklig modernisering av Grunnloven er påkrevd og nødven-

dig for at Grunnloven i fremtiden skal bevare sin relevans og sin sterke stilling så vel for statsstyret som i folkets bevissthet.

Faglig støtte for at Grunnloven foreligger på to skriftspråk

Flertallet har merket seg at det på den åpne høringen 19. februar 2014 i forbindelse med komiteens behandling av grunnlovsforslagene, fra faglig hold ble uttrykt klar støtte for at Grunnloven kan og bør foreligge på våre to likestilte skriftspråk, bokmål og nynorsk. Flertallet vil her minne om at formålet med grunnlovsforslagene om språklig fornyelse av grunnlovsteksten er nettopp språklig fornyelse og ikke endringer av realiteter.

Flertallet vil vise til at Grunnlovsspråkutvalgets leder, professor Hans Petter Graver, på høringen 19. februar i sin innledning, om at utvalgets arbeid ikke skulle berøre meningsinnholdet, sa at:

« ... det er jo ikke mulig å la vær å berøre meningsinnholdet hvis man endrer språkform, fordi tolkningen av regler jo er så knyttet opp til den språklige utformingen. Men dette er altså et spørsmål om minst mulig grad og at de endringer språklig sett som dette medfører, er så små og intensjonene så klare at de ikke skaper problemer for den juridiske tolkningen.»

Graver sa noe senere ved sammenligningen av de ulike grunnlovsforslagene om språklig fornyelse at:

«Det er mulig, selvfølgelig, å kombinere vårt nynorskforslag med det andre bokmålsforslaget, men da vil man få større språklige forskjeller, og man vil få en del tilfeller hvor det er forskjeller, i oppbygging av paragrafer og ledd, noe som vil gjøre at man må da, ha to henvisninger, hvis man skal vise til begge versjonene i en lærebok eller i en lovproposisjon, eller hva det måtte være.»

Flertallet vil vise til at et av argumentene som har vært framført mot språklig fornyelse av Grunnloven og mot at Grunnloven foreligger på våre to likestilte skriftspråk, er at dette vil kunne medføre unødvendige mistolkninger.

Flertallet mener at Graver-utvalgets forslag ikke innebærer unødvendige mistolkninger av Grunnloven.

Flertallet vil videre vise til at styreleder i Språkrådet, Ottar Grepstad, i innledningen på høringen 19. februar gjorde det klart at Språkrådet ved gjennomgang av Graver-utvalgets forslag:

« ... ikke [har] registrert påvisninger av åpenbare feil eller misvisende framstillinger, men der en arbeider med tolkning av tekst, vil det alltid være vurderinger. De tolkningene ville en ikke ha kommet unna selv om en ikke hadde satt i gang Graver-utvalget. Grunnlovsteksten må alltid tolkes uansett. Det en har

fått nå, er en skriftfesting av en kvalifisert gjennomgang av hele tekstmassen. Det er et strålende grunnlag, og det tror vi gir Stortinget et trygt grunnlag for å ta stilling og konkludere i denne saken her.»

Grepstad viste videre til at Stortinget har ønsket Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk, og sa til dette at:

«Det er et initiativ som speiler det vi kan se i flere land der det blir tenkt annerledes om språk og språklige retter enn for bare noen tiår siden. Så Stortinget er her ganske tidstypisk med sitt initiativ, og der det altså blir mer selvsagt enn det har vært at ulike språk skal og bør leve side om side.»

Flertallet vil vise til at Grepstad i vurderingen av de to bokmålsversjonene i grunnlovsforslag 21 og 25 blant annet uttalte at:

«Det er et gode, ikke et problem, å ha to bokmålsversjoner til vurdering. Det åpner for klarere tolkninger der en er i tvil, og en får klargjort hvorfor en måtte være i tvil.»

Videre:

«Vinje-versjonen er vellykket, hvis det er der en vil stoppe. Det filologiske håndverket er som vanlig framifrå fra hans side. Men den praktiske gevinsten er ikke så stor. Til det skiller dette forslaget seg for mye fra plausibel tidsmessig norsk.»

Flertallet viser til at Grepstad på vegne av Språkrådet, ut ifra Språkrådets rolle som statens fagorgan i språkspørsmål, gjorde det klart at språklig er Graver-utvalget den beste løsningen når Stortinget ønsker å vedta Grunnloven på bokmål og nynorsk.

Flertallet viser til at professor Eivind Smith var til stede på komitéhøringen 19. februar. Der viste Smith til at Grepstad, som tidligere hadde framført at Språkrådet foretrakk Graver-utvalgets [bokmåls]versjon, hadde brukt langt sterkere ord enn fullt brukbare [bokmåls]versjoner. Smith uttalte deretter:

«Med andre ord: Vi har to i det alt vesentlige fullt brukbare, og i den forstand, likeverdige versjoner stilt overfor, godt gjennomarbeidede, i det alt vesentlige, får vi si. Og de er godt tilgjengelige, men på litt ulike måter for et moderne øye, hvis begge kan brukes for å oppnå mye av den moderniseringen, vi, i hvert fall noen av oss, og i hvert fall jeg, mener veldig sterkt, at vi bør få til. Og som flere har vært inne på, er jo forutsetningen lagt til grunn for begge versjoner og i de politiske føringene, at hvis man likevel skal komme i tvil om noe av det som står i en av disse nye versjonene eller i den nynorske, så er det det som i dag står, og den gjengse tolkningen i dag, som gjelder. Og så vet vi jo at med endringstakten i vår grunnlov, hvor bare omtrent en fjerdedel av paragrafene står uendret siden 1814, tar det ikke så mange tiår før mye av det som gjelder i dag, allikevel er endret, ikke gjennom tolkning, men gjennom grunnlovsendringer

som Stortinget vedtar. Så dette er et tidsbestemt spørsmål som vi også meget vel skal klare å håndtere i den grad, som Graver sier, det sosialt, økonomisk og på andre måter dukker opp konflikter. Det er jo der sånt typisk skjer. Og da min lille, og ganske dyptfølte oppfordring til slutt: Vi står overfor to i det vesentlige, likeverdige versjoner, den ene noe mer, skal vi kalle det, moderne eller tidsmessig, hva vi nå foretrekker, og den andre noe litt mindre, men nærmere dagens grunnlovsversjon. Ikke la uenighet om valget mellom disse to stå i veien for det aller viktigste, som er å bringe Grunnloven tilbake til det folket som helst skulle forstå, hva som står der.»

Flertallet vil videre vise til at Smith skrev følgende i Aftenposten 23. januar 2014 om grunnlovspråket:

«Det viktigste Stortinget kan gjøre for Grunnloven i 2014, er å gi den tilbake til folket. I et slikt perspektiv er valget mellom Vinje og Graver uvesentlig.»

Flertallet slutter seg til denne sterke oppfordringen til å modernisere språket i Grunnloven av hensyn til demokratiet.

Flertallet vil vise til at lover med forskjellige språkversjoner allerede er vanlig for norske jurister. Blant annet fører avtalen om Det økonomiske europeiske samarbeidsområdet til at norske jurister må håndtere lovgivning fra Den europeiske union på andre språk enn norsk. Et annet eksempel er Den europeiske menneskerettskonvensjon, som gjennom menneskerettsloven i 1999 ble gjort til norsk lov. Denne meget viktige konvensjonen, som altså er norsk lov, foreligger offisielt kun i engelsk og fransk språk. Heller ikke her har de ulike og ikke-norske språkversjonene skapt nevneverdige tolkningsproblemer for norske jurister eller domstoler.

Flertallet vil også minne om at i dag gis norske lover på enten bokmål eller nynorsk. Norske jurister er således vant til å håndtere variasjoner i språkstil og terminologi mellom bokmål og nynorsk. Flertallet ser på både bokmål og nynorsk som fyndige, klare og konsise skriftspråk.

Flertallet er videre kjent med at flere andre europeiske land allerede har hatt sin grunnlov på ulike språk i en årrekke uten at det har syntes å forårsake vanskeligheter. Eksempler på slike land er Belgia, Finland og Sveits, hvor grunnloven foreligger på de offisielle skriftspråkene.

Flertallet understreker at man må ikke underverdne den realkompetansen som finnes i juridiske miljøer både i Norge og i andre land til nettopp å håndtere tekstendringer og de tolkningsspørsmål som melder seg ved at lover foreligger på ulike språk. I forbindelse med de foreliggende grunnlovsforslagene har det fra juridisk hold heller ikke blitt uttrykt bekymring for at slike tolkningsproblemer kan oppstå.

Vurderinger av de ulike grunnlovsforslagene

Flertallet viser til at alle tre grunnlovsforslagene om språklig fornyelse av Grunnloven innebærer fornyelse av både ord og begreper i dagens grunnlovstekst. Flertallet finner det derfor ikke nødvendig å argumentere for at dette er riktig ved å illustrere dette med ulike eksempler.

Flertallet merker seg likevel at de respektive grunnlovsforslagene har ulike tilnærminger til språklig fornyelse av Grunnloven. Grunnlovsforslag 21 (2011–2012) innebærer en varsom språklig ansiktsløftning fra revisjonen i 1903, mens grunnlovsforslag 25 (2011–2012) søker å gi en mer helhetlig og systematisert modernisering av Grunnlovens tekst ut ifra dagens språknormer og juridisk terminologi.

Flertallet vil understreke at det gjennom komiteens behandling ikke er dokumentert at Stortinget ved eventuelt vedtak om språklig fornyelse av grunnlovsspråket vil endre meningsinnholdet i Grunnloven. Flertallet viser her til vurderinger av de ulike grunnlovsforslagene nedenfor.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, vil her trekke fram flere eksempler på ord og uttrykk i grunnlovsforslag 21 (2011–2012) som ikke lenger kan forstås eller blir forstått på samme måte som da dagens grunnlovstekst ble skrevet. Listen er ikke uttømmende. Dette flertallet vil til sammenligning vise hvorledes de samme ordene og uttrykkene er modernisert i grunnlovsforslag 25 (2011–2012). For sistnevnte grunnlovsforslag vises det bare til bokmålsversjonen i denne sammenhengen.

Dette flertallet viser til at ordet «Forretninger» i dagens grunnlovstekst er bevart i flere paragrafer i grunnlovsforslag 21 (2011–2012). For eksempel § 15 tredje ledd, som begrenser statsrådets oppgaver etter mistillitsvedtak: «Når Stortinget har fattet beslutning om mistillit, kan bare de forretninger utføres som er nødvendige for en forsvarlig embetsførsel.» Ordet forretning er flertydig og gir i dag assosiasjoner til næringsvirksomhet, mens det i Grunnloven menes «gjøremål», og som er foreslått i grunnlovsforslag 25 (2011–2012).

Dette flertallet viser videre til § 17 hvor nåværende tekst lyder: «Kongen kan give og ophæve Anordninger, der angaa Handel, Told, Næringsveie og Politi; dog maa de ikke stride mot Konstitutionen og de (saaledes som efterfølgende §§ 76, 77, 78 og 79 bestemme) af Storthinget givne Love. De gjælde provisorisk til næste Storthing.» I grunnlovsforslag 21 (2011–2012) er ny § 17 foreslått slik: «Kongen kan gi og oppheve anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig forvaltning og regulering;

dog må de ikke stride mot konstitusjonen og de lover som Stortinget har gitt i samsvar med de etterfølgende §§ 76, 77, 78 og 79. De gjelder provisorisk til neste Storting.» Dette flertallet merker seg at ordet «anordning» er foreslått videreført, selv om dette ordet for lengst er gått ut av bruk i juridisk terminologi. Med «anordninger» menes her «lover» da Kongens vedtak etter § 17 har virkning som lov. I grunnlovsforslag 25 (2011–2012) er det foreslått å erstatte ordet «anordninger» med «lover». Den fortsatte bruken av ordet «anordning» gjør at det fremdeles vil være vanskelig for andre personer enn juridisk skolerte å forstå hvilken type kompetanse Kongen er gitt etter § 17. Dette flertallet merker seg videre at «Politi» i denne bestemmelsen er foreslått endret i grunnlovsforslag 21 (2011–2012) til «offentlig forvaltning og regulering», noe som er i overensstemmelse med Graver-utvalgets forslag og som også er foreslått i grunnlovsforslag 25 (2011–2012).

Dette flertallet viser videre til § 22 andre ledd om avskjed for embetsmenn. I dagens grunnlovstekst heter det at embetsmenn som blir gitt avskjed skal «strax tiltales for Domstolene». I grunnlovsforslag 21 (2011–2012) er det foreslått å videreføre ordet «tiltales». I denne sammenhengen er imidlertid ordet «tiltales» misvisende da det i dag blir brukt om formell anklage i en straffesak, mens det i disse tilfellene normalt vil være tale om et saksanlegg i en sivil sak med påstand om fradømmelse av embetet. I grunnlovsforslag 25 (2011–2012) er det her foreslått å erstatte «tiltales» med «stevnes», noe som er innarbeidet terminologi for saksanlegg i sivile saker.

Dette flertallet viser videre til § 26 første ledd, der det i dagens grunnlovstekst heter at Kongen har rett til å «indgaa og ophæve Forbund». I grunnlovsforslag 21 (2011–2012) er denne formuleringen foreslått videreført som «inngå og oppheve forbund». Ordet «forbund» viser språklig til avtaler om samarbeid mellom stater eller andre typer sammenslutninger. I juridisk terminologi er ordet langt på vei gått ut av bruk, og i moderne norsk språk brukes ordet primært om ulike typer private sammenslutninger. I Grunnlovens sammenheng er ordet «forbund» dessuten upresist da Kongens kompetanse etter § 26 første ledd går lengre og omfatter alle typer folkerettslige disposisjoner på vegne av staten. Dette flertallet viser til at ordet «forbund» også er foreslått videreført i § 75 g, men her er meningen lettere tilgjengelig ut fra sammenhengen: «[Det tilkommer Stortinget] å la seg meddele de forbund og traktater som kongen på statens vegne har inngått med fremmede makter;». Dette flertallet mener det er uheldig med slike unødvendige uklarheter i en språklig oppdatert grunnlovstekst. I grunnlovsforslag 25

(2011–2012) er ordet «Forbund» i §§ 26 første ledd og 75 g foreslått endret til «folkerettslige avtaler».

Dette flertallet viser videre til at § 74 første ledd andre punktum i grunnlovsforslag 21 (2011–2012) er foreslått endret fra «Ingen Deliberation maa finde Sted i Kongens Nærværelse» til «Ingen deliberasjon må finne sted i kongens nærvær». Dette flertallet mener ordet «deliberasjon» medvirker til å gjøre innholdet i denne nevnte del av § 74 lite forståelig for dagens lesere. I grunnlovsforslag 25 (2011–2012) er ordet «Deliberasjon» i § 74 første ledd andre punktum foreslått endret til «drøftelser». Ordet «Deliberation» er også brukt i § 76 andre ledd første punktum og tredje ledd i forbindelse med Stortingets lovbehandling, og er i begge tilfeller foreslått videreført som «deliberasjon» i grunnlovsforslag 21 (2011–2012). I grunnlovsforslag 25 (2011–2012) er ordet «Deliberasjon» i § 76 andre ledd første punktum og tredje ledd foreslått endret til respektive «overveielse» og «behandling» som følge av at ordet «Deliberation» her er brukt i to ulike betydninger og for å skille mellom de ulike stadiene i Stortingets lovbehandling.

Dette flertallet vil deretter trekke fram § 104 som lyder: «Jord og Boslod kan i intet Tilfælde forbrydes». I grunnlovsforslag 21 (2011–2012) er bestemmelsen foreslått endret til: «Jord og boslodd kan ikke i noe tilfelle forbrytes». For dagens lesere vil særlig «boslodd», som i denne sammenhengen betyr en persons hele formue, fremstå som et foreldet og uforståelig begrep. Også verbet «forbrytes» fremstår i denne sammenhengen som foreldet og lite tilgjengelig. I grunnlovsforslag 25 (2011–2012) er bestemmelsen foreslått endret til: «Ingen kan bli fradømt sin faste eiendom eller hele sin formue på grunn av en forbrytelse.»

Dette flertallet viser til at § 100 første ledd i grunnlovsforslag 21 (2011–2012) er foreslått skrevet «Ytringsfrihet bør finne sted.» I nåværende grunnlov heter det «Ytringsfrihet bør finne Sted.» Dette flertallet vil peke på at verbet *bør* i dagens grunnlovstekst er å forstå – og må forstås – som *skal*. Dette forslaget om en varsom språklig ansiktsløftning av dagens grunnlovstekst blir derfor misvisende for de juridiske realiteter som ligger i § 100 første ledd, som er en av Grunnlovens faneparagrafer og uttrykk for en grunnleggende forutsetning for demokratiet. I grunnlovsforslag 25 (2011–2012) er § 100 første ledd foreslått endret til «Ytringsfrihet skal finne sted.»

Dette flertallet viser videre til at grunnlovsforslag 21 (2011–2012) om språklig ansiktsløftning av grunnlovsteksten bare i meget beskjeden grad innebærer oppdeling og forenkling av kronglete og vanskelig tilgjengelige setninger i dagens grunnlovstekst.

Dette flertallet mener på bakgrunn av ovennevnte eksempler at grunnlovsforslag 21 (2011–2012) ikke innebærer den språklige fornyelsen av Grunnloven som norske borgere fortjener å få i grunnlovsjubileumsåret. En varsom språklig ansiktsløftning av Grunnloven slik det er foreslått i grunnlovsforslag 21 (2011–2012) vil bare i beskjeden grad gjøre Grunnloven mer tilgjengelig for dagens lesere fordi det fortsatt vil være mange ord og uttrykk som er utdaterte, upresise og vanskelig tilgjengelige.

Dette flertallet viser til grunnlovsforslag 22 (2011–2012) om en nynorsk versjon av Grunnloven. Dette flertallet mener det vil være store utfordringer ved å kombinere dette grunnlovsforlaget med grunnlovsforslag 21 (2011–2012) både på grunn av ulik språkbruk, ulik terminologi og fordi en del paragrafer vil være ulike når det gjelder inndeling i ledd og punktum. De nevnte ulikhetene mellom grunnlovsforslag 21 (2011–2012) og grunnlovsforslag 22 (2011–2012) vil gjøre tolkning av de to språkversjonene unødvendig komplisert, og gjør det dessuten vanskelig å operere med felles referanser til bestemmelsene i Grunnloven. Dette flertallet ser det derfor som lite formålstjenlig at Stortinget vedtar grunnlovsforslag 22 (2011–2012) sammen med Grunnlovsforslag 21 (2011–2012), slik forslaget inviterer til.

Dette flertallet viser til grunnlovsforslag 25 (2011–2012) hvor det er fremmet et helhetlig forslag til nye tekstversjoner av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk. Dette flertallet mener dette er et godt gjennomarbeidet forslag der terminologi og setningsoppbygging er søkt mest mulig enhetlig mellom bokmålsversjonen og nynorskversjonen. Henvisninger til Grunnloven etter dette forslaget vil være like uavhengig om det vises til versjonen på bokmål eller på nynorsk. Språket er gjennomgående fornyet innenfor det mandat Graver-utvalget fikk av Stortingets presidentskap og som var å gjøre grunnlovsteksten mest mulig forståelig for dagens lesere. I motsetning til grunnlovsforslag 21 (2011–2012) inneholder grunnlovsforslag 25 (2011–2012) en systematisk modernisering av foreldete ord og uttrykk i den nåværende grunnlovsteksten, noe som fremgår av de utvalgte eksemplene ovenfor. I en rekke paragrafer er lange og vanskelig tilgjengelige setninger delt opp eller skrevet om av hensyn til klarhet, presisjon og tilgjengelighet, men uten å endre på paragrafnummereringen eller paragrafenes inndeling i ledd. Dette flertallet viser videre til at den store utviklingen i norsk språk siden språket i Grunnloven sist ble helhetlig oppdatert i 1903, krever en mer omfattende og helhetlig modernisering av grunnlovsspråket i dag enn i 1903. Av de foreliggende forslagene til språklig modernisering av Grunnloven er det kun grunnlovsforslag 25 (2011–2012) som oppfyller

dette kravet. Dette flertallet vil understreke at Stortinget med dette grunnlovsforslaget har en historisk mulighet til å gi Norge en grunnlov som både kan leses av personer med og uten fagkunnskap innenfor politikk og juss og av fremtidige norske velgere som ennå ikke har nådd stemmealder. Fremfor alt vil dette forslaget gjøre Grunnloven tilgjengelig for dagens og fremtidens norske borgere på en mye bedre måte enn hva grunnlovsforslag 21 (2011–2012) vil kunne gjøre.

Dette flertallet vil vise til at det har kommet innvendinger mot forslaget til § 75 b i grunnlovsforslag 25 (2011–2012) hvor det foreslås at «[Det tilkommer Stortinget] å ta opp lån på rikets kreditt;», mens det i dagens grunnlovstekst står «[...] at aabne Laan paa Rigets Kredit;». Dette flertallet har merket seg at det både på høringen 19. februar og i det offentlige rom har vært reist kritikk mot denne konkrete paragrafbestemmelsen da det hevdes at dette vil være å gi Stortinget mulighet til selv å ta opp lån på vegne av kongeriket Norge. Professor Hans Petter Graver vedkjente på høringen at forslaget kunne bli sett på som en *depresisering*, men viste samtidig til at det i dagens statsrettslige litteratur er vanlig å bruke uttrykket «å ta opp lån» i forbindelse med Stortingets oppgaver etter § 75 b. Dette flertallet deler denne oppfatningen og viser til følgende eksempler fra hovedverk i norsk statsrettslig litteratur der: Arne Fliflet skriver i *Grunnloven. Kommentartutgave* fra 2006 på side 319 at det «er Stortinget som bestemmer om staten skal kunne ta opp lån». Frede Castberg i *Norges statsforfatning* bind 2 fra 1964 på side 101–102 behandler Stortingets oppgaver etter § 75 b under overskriften «Opptakelse av statslån». I det nåværende standardverket i norsk statsrett skriver Eivind Smith i *Konstitusjonelt demokrati* fra 2012 på side 234 om «vedtak om låneopptak (§ 75 bokstav b)».

Dette flertallet understreker at uttrykket «å ta opp lån» i § 75 b ikke vil føre til realitetsendringer i Grunnloven da selve låneopptaket uansett ligger innenfor den utøvende makts myndighetsområde etter funksjonsfordelingen i § 3. Som for andre lover må de enkelte bestemmelsene i Grunnloven leses i sammenheng. Om Stortinget vedtar grunnlovsforslag 25 (2011–2012) og formuleringen «å ta opp lån» i § 75 b, vil det altså ikke medføre noen som helst endring i funksjonsfordelingen mellom den lovgivende og utøvende makt. Dette flertallet mener at selv om formuleringen «å ta opp lån» i grunnlovsforslag 25 (2011–2012) § 75 b er en depresisering i forhold til dagens grunnlovstekst, så gir likevel dette forslags øvrige oppdatering av foreldete ord og vanskelige setninger en vesentlig klarere, mer presis og mer tilgjengelig grunnlovstekst enn både dagens grunnlovs-

tekst og språkversjonen i grunnlovsforslag 21 (2011–2012).

Dette flertallet foreslår derfor at grunnlovsforslag 25 (2011–2012) bifalles. I tillegg til det helhetlige forslaget bifalles alternativ 34 om at de to grunnlovstekstene på bokmål og nynorsk skal være likestilte. Alternativene 2 til 33 bifalles ikke.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Grunnloven er det øverste rettslige grunnlag i Norge. Både vanlige vedtak og lovvedtak som fattes i Stortinget, blir iblant prøvet rettslig mot Grunnloven.

Disse medlemmer vil understreke at Grunnloven har en symbolverdi og er et slags nasjonalt kleodium. Dette henger sammen med at Grunnloven så sterkt knyttes til 1814 og Norges selvstendighet. Selv om språket i Grunnloven er aldret, er det samtidig et særegent og høytidelig språk som det knyttes pietetsfølelse til. Grunnloven er også et kulturhistorisk dokument som det er verd å bevare.

Disse medlemmer vil oppsummere som sitt inntrykk av svært mange høringsrunder at det ikke har fremkommet synspunkter fra lovanvendere, det akademiske miljø eller hos interesserte enkeltpersoner som har ytret seg, som innebærer noe sterkt ønske om å endre grunnlovsspråket. Den sterkeste interesse for endring har vært hos dem som har deltatt konkret i utvalgsarbeidet for endringer. Andre igjen har pekt på at når det er et uttalt premiss at de nye oversettelsene ikke er ment å skulle endre realitetene fra den gamle grunnlovsteksten, vil en gitt fortolkning om innholdet av en bestemmelse også måtte ta hensyn til originalteksten. Dermed får dagens eksisterende tekst fortsatt «liv», selv om den skulle bli tatt ut av lovsamlingen.

Disse medlemmers inntrykk av de ulike høringene under arbeidet med Grunnloven er at denne står sterkt i manges bevissthet og at det også langt på vei omfatter dens form. Det er full enighet – også blant de som gjerne så en ny språkform – om at dagens grunnlovstekst ikke gir fortolkningsproblemer. Det er følgelig ikke noe presserende, reelt behov for å endre den.

Disse medlemmer viser til at den innholdsmessige oppdateringen, slik den er lagt til rette for av Menneskerettighetsutvalget, jf. Dokument 16 (2011–2012), legger opp til en av de største grunnlovsendringene noen gang. Disse endringsforslagene er ikke bare forandringer, men også forbedringer av språket i Grunnloven:

1. For det første foreslås det en rekke strykninger av bestemmelser som ikke lenger har aktualitet. Blandingen av virksomme og uvirksomme bestemmelser er ikke heldig for forståelsen av

dokumentet, og bidrar til at teksten blir unødig omfangsrik.

2. Strykningene skaper plass til oppdaterte menneskerettighetsbestemmelser, der utvalget – også hvis man velger å bruke det foreslåtte originalspråket fra 1903 – har truffet språkvalg og brukt ord som umiddelbart forstås i norsk dagligtale i 2014.

Disse medlemmer vil fremholde som konkrete eksempler på paragrafer som strykes/omarbeides grunnleggende:

- a. § 94 Uoppfylt krav om sivilretts- og strafferettslov på første ev. andre Storting)
- b. § 95 Likhetsprinsippet reformuleres og utgår ordene «protektorier» og «moratorier»
- c. § 96 Torturforbud reformuleres – utgår «pinlig Forhør»
- d. § 98 Dommeres uavhengighet formuleres annet sted – ordet «sportler» utgår
- e. § 103 «Fristed tilstedes ikke dem som herefter fallere» – utgår i sin helhet
- f. § 104 «Jord og Boslod kan i intet Tilfælde forbydes» – utgår i sin helhet, realiteten om at ingen kan straffes ved å bli fratatt sin eiendom dekkes inn med andre og lett forståelige begreper et annet sted.

Disse medlemmer har merket seg at langt de fleste eksemplene på uforståelige ord og uttrykk med dette forsvinner ut av Grunnloven, uten at en har måttet gå inn på de rene språklige forslagene. Menneskerettighetsutvalget har gitt oss et godt tekstgrunnlag for å bli stående med en forbedret grunnlov, ikke bare innholdsmessig, men også språklig. Grunnloven vil etter innarbeidelsene av oppdaterte bestemmelser, og ikke minst gjennom strykningsforslagene, komme ut av prosessen med en mer pedagogisk oppbygget lovtekst med flere relevante bestemmelser og nesten ingen vanskelige ord og uttrykk.

Disse medlemmer viser til at selv de helhetlige oversettelsesutkastene har måttet gi tapt overfor et ord som «fideikommis» som er så merkverdig i dag at det er uoversettelig uten å måtte gripe til en lang beskrivelse som i sin konsekvens ville satt et forbud mot legater og stiftelser.

Disse medlemmer vil for sin del konkludere med at en oppnår de vesentligste språklige forenklinger og fornyelser gjennom å ta inn en rekke sentrale endringsforslag fra Menneskerettighetsutvalget, også referert til som Lønning-utvalget, under henvisning til dets leder, tidligere lagtingspresident Inge Lønning.

Disse medlemmer vil hevde at man av dette vil få en mer pedagogisk, oversiktlig og aktuell grunnlov også i språkformen. Etter dette er det ikke

det samme behov for en fullstendig omlegging av Grunnlovens språkform. Disse medlemmer vil peke på fordelene av en løsning som i større grad respekterer tradisjonen, men samtidig bringer Grunnloven i en mer tidsmessig form.

Disse medlemmer finner også en selvstendig verdi i at man ved dette unngår å kappe tradisjonslinjene til det opprinnelige dokument.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn stemme imot begge forslagene til språklige endringer.

Disse medlemmer vil dessuten stemme imot at det vedtas en versjon av Grunnloven også på nynorsk med samme rettslige status. Med to likeverdige versjoner av Grunnloven, i begge målformer, vil det lettere kunne oppstå tolkningsuenighet.

Disse medlemmer innser imidlertid, at tiden stadig vil arbeide mot teksten fra 1903, og det kan tenkes at det vil oppstå enda større forskjell mellom nåtidnorsk og grunnlovsspråk. Dette taler etter disse medlemmers mening for å avvikle den selvpålagte restriksjon om at endringsforslag skal fremsettes i originalspråk.

Disse medlemmer vil derfor tillate senere endringer i en mer tidsmessig høyprosa. Det krever hverken endring av grunnlovsbestemmelser eller et ordinært flertallsvedtak. Det har sammenheng med at Stortinget bruker de formuleringer og språk Stortinget finner hensiktsmessig for det enkelte forslag (men må selvsagt følge selve grunnlovsprosedyren). Fordelen med en slik løsning er at Grunnloven fremover kan fornyes naturlig og suksessivt.

Disse medlemmer viser til språkforslag, opprinnelig lansert av professor Johs. Andenæs, under høringsrunden relansert av sivilombudsmann Arne Fliflet, om innarbeidelse av fremtidige endringer i nåtidsspråk. Det vises her også til at tidligere stortingspresident Thorbjørn Jagland har målbåret det samme synet. En innvending har vært at de enkelte paragrafer kan få ulik språkstil.

Disse medlemmer vil imidlertid peke på at Grunnloven har minnelser fra 1814, og enkeltstående ord fra før 1903. Man har allerede levd med variasjon i språkstil, uten at det har skapt problemer i seg selv. Disse medlemmer vil peke på muligheten for å beholde originalspråket som utgangspunkt, men tillate gradvise endringer på nåtidnorsk, og fremheve som vesentlig fordel at Grunnloven beholder sin verdi som symboltungt historisk dokument uten å bryte tradisjonslinjene bakover. Samtidig vil man kunne gjøre de endringer som man finner påkrevet i en ny tid.

Disse medlemmer vil vurdere nærmere om forslagene som blir innarbeidet fra Menneskerettighetsutvalget, kan innarbeides i varianten gjeldende grunnlovsspråk fordi utvalget gjennomgående har

valgt nåtidsnære formuleringer som skaper minimale problemer for forståelsen.

Komiteens medlem fra Venstre vil understreke at Venstres gruppe kommer til å dele seg når det gjelder votering om språklig fornyelse av Grunnloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i en felles merknad argumenterer imot vedtak av grunnlovsforslagene om en helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven.

Flertallet viser til at det fra komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre blir framført som argument imot å fornye skriftspråket i Grunnloven at det ikke har framkommet noe sterkt ønske om å endre grunnlovsspråket. Flertallet vil understreke at Stortinget som lovgivende forsamling skal treffe de vedtak som Stortinget selv finner best ut fra en samlet vurdering. I dette ligger at det ikke er slik at Stortingets vedtak alene avgjøres av hvor sterke ønsker Stortinget registrerer for eller imot et vedtak i offentligheten. Dette gjelder også ved spørsmålet om helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven, som er noe mye større og langt viktigere enn det et vanlig lovvedtak er.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til at Norges grunnlov på grunn av skriftspråket er en tungt tilgjengelig grunnlov. Grunnloven er grunnlaget for vårt folkestyre. Dette flertallet vil understreke at det er av hensynet til *alle* dem som Grunnloven gjelder for – altså de mange, og ikke bare de få som fortolker loven – at det er et reelt behov for å vedta en helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven. Dette flertallet mener sterkt at en helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven vil være et demokratiseringsprosjekt til beste for vårt folkestyre.

Dette flertallet vil her spesielt vise til at 151 av Stortingets representanter i 2012 gjorde vedtak om å be Presidentskapet sette ned et utvalg som skulle legge fram forslag til helhetlig modernisering av Grunnloven på bokmål og nynorsk. Forslaget fra Graver-utvalget ble fremmet som grunnlovsforslag 25 (2011–2012). Et nesten samlet Storting uttrykte altså i 2012 – for bare to år siden – et konkret behov for en helhetlig språklig modernisering av Grunnloven.

Dette flertallet vil videre vise til at komiteen i denne innstillingen behandler grunnlovsforsla-

gene om helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven og at disse grunnlovsforslagene selvsagt skal behandles uavhengig av komiteens innstilling til grunnlovsforslagene fra Menneskerettighetsutvalget, som ble ledet av tidligere lagtingspresident Inge Lønning. Til grunnlovsforslagene som følger av Menneskerettighetsutvalgets rapport Dokument 16 (2011–2012), følger det egne innstillinger fra komiteen. Dette flertallet mener derfor at spørsmålet om helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven selvsagt må tas på selvstendig grunnlag, da dette er noe helt annet enn å avgjøre ordlyden i paragrafer relatert til menneskerettigheter.

Dette flertallet viser til at kontroll- og konstitusjonskomiteen selv har valgt å behandle grunnlovsforslagene om helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven som en egen innstilling og før de enkelte menneskerettighetsforslagene. Dette flertallet mener argumentet om at det vil bli språklig fornyelse ved at enkelte paragrafer som går under kategorien menneskerettigheter vil bli strøket dersom flere av grunnlovsforslagene relatert til menneskerettigheter blir vedtatt, ikke er et viktig nok argument for å gå imot en helhetlig språklig fornyelse av Grunnloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet i to omganger har vært med på å fremme forslag til en språklig fornyelse av Grunnloven. Nåværende grunnlovsforslag 21 (2011–2012) bygger på en noe oppdatert versjon av forslag til språklig fornyelse fra Finn-Erik Vinje og Carl I. Hagen som ble fremmet i forrige periode, jf. Innst. 276 S (2011–2012) og Dokument 12:16 (2007–2008).

Disse medlemmer viser til at Grunnloven foreligger i et foreldet språk som er vanskelig tilgjengelig for de fleste i dag. Disse medlemmer mener at Grunnloven fortjener en varsom språklig ansiktsløftning fra revisjonen som fant sted i 1903. Disse medlemmer ønsker at Grunnloven fortsatt skal ha en verdig og høytidelig form, men at den løftes nærmere opp mot vår tid ved at det foretas en del endringer i tegnsetting, ortografi, bøyninger, vokabular og syntaks. Disse medlemmer mener dette best ivaretas med Vinjes versjon.

Disse medlemmer finner grunn til å presisere at det har vært og er en grunnleggende forutsetning for den språklige oppdateringen at lovens meningsinnhold ikke på noe punkt skal endres. Når det gjelder begrunnelsen for valget av de enkelte ord, vises det til forslaget.

Etter disse medlemmers vurdering er det en logisk brist i resonnementet om at det er store utfordringer ved å kombinere Vinjes bokmålsversjon og Graver-utvalgets nynorskversjon på grunn av ulik språkbruk, ulik terminologi og fordi en del paragrafer

vil være ulike når det gjelder inndeling i ledd og punktum. Disse medlemmer viser til at det har vært en grunnleggende forutsetning for alle språkversjonene at lovens meningsinnhold ikke endres. Hvis det er slik at Graver-utvalgets versjon og Vinjes versjon ikke kan forenes, så har Graver-utvalgets versjon fjernet seg for langt fra 1903-språkdrakten til at endringene kan forsvares. Det er bred enighet om at Vinjes versjon ligger nærmere 1903-versjonen enn Graver-utvalgets versjon. Disse medlemmer finner imidlertid grunn til å presisere at ingen under høringene i komiteen har gitt uttrykk for at Vinjes bokmålsversjon og Graver-utvalgets nynorskversjon ikke kan vedtas sammen.

Disse medlemmer vil også bemerke at det ikke skaper noen problemer tolkningsmessig at Grunnloven foreligger i flere språklige versjoner.

Disse medlemmer mener derfor at Grunnloven bør fornyes, og godtar at en nynorskversjon kommer i tillegg for å sikre et nødvendig flertall for en språklig fornyelse.

Disse medlemmer foreslår at grunnlovsforslag 21 og 22 (2011–2012) bifalles.

Grunnlovsforslag 25 (2011–2012) bifalles ikke.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Dokument 12:21 (2011–2012) – grunnlovsforslag fra Anders Anundsen, Per-Kristian Foss, Carl I. Hagen, Michael Tetzschner og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Anders Anundsen, Per-Kristian Foss og Michael Tetzschner om språklig fornyelse av Grunnloven – bifalles.

Forslag 2

Dokument 12:22 (2011–2012) – grunnlovsforslag fra Anders Anundsen og Per-Kristian Foss om

en nynorskversjon av Grunnloven – helhetlig forslag – bifalles.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til vedtak I fremmes av komiteens medlemmer, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet.

Komiteens tilråding til vedtak II fremmes av komiteens medlemmer, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet.

Komiteens tilråding til vedtak III fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

I

Dokument 12:21 (2011–2012) – grunnlovsforslag fra Anders Anundsen, Per-Kristian Foss, Carl I. Hagen, Michael Tetzschner og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Anders Anundsen, Per-Kristian Foss og Michael Tetzschner om språklig fornyelse av Grunnloven – bifalles ikke.

II

Dokument 12:22 (2011–2012) – grunnlovsforslag fra Anders Anundsen og Per-Kristian Foss om en nynorskversjon av Grunnloven – bifalles ikke.

III

Dokument 12:25 (2011–2012) – grunnlovsforslag fra Marit Nybakk, Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Hallgeir H. Langeland og Per-Olaf Lundteigen om vedtak av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk – helhetlig forslag og alternativ 34 – bifalles.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 29. april 2014

Martin Kolberg

leder

Per Olaf Lundteigen

ordfører

